

ก.1 ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติเศรษฐกิจ

แนวคิดและที่มาการพัฒนาดัชนีชี้วัด

การพัฒนาประเทศตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาอยู่บนความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและอยู่บนฐานของความรู้คู่คุณธรรม

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านเศรษฐกิจกับการพัฒนาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม มีการผลิตและบริการในระดับที่เหมาะสม ไม่ก่อหนี้จนเกินระดับรายได้ในปัจจุบันและอนาคต มีการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกันระหว่างประชากร

ความมีเหตุผล หมายถึง การใช้ทรัพยากรและปัจจัยการผลิตอย่างสมเหตุสมผล มีการบริหารจัดการเศรษฐกิจโดยใช้ข้อมูล ความรู้ มีการวางแผน พิจารณาถึงข้อจำกัด และใช้ทรัพยากรและปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ คือ มีความสูญเสียน้อย ใช้ทรัพยากรโดยไม่สูญเปล่า

การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ มีการกระจายและจัดการความเสี่ยงไม่พึ่งพิงเศรษฐกิจภายนอกมากเกินไป มีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

เงื่อนไขของการพัฒนาทางเศรษฐกิจตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐาน**ความรู้** มีข้อมูล วัสดุศักยภาพ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโลก มี**คุณธรรม** คือมีจิตกตาทนเศรษฐกิจที่เสริมสร้างความเท่าเทียมกันสำหรับผู้ผลิตรายเล็กรายใหญ่ มีการดำเนินการทางเศรษฐกิจที่โปร่งใส ตอบแทนแก่ปัจจัยการผลิตอย่างเป็นธรรม คุ้มครองสิทธิชุมชนและผู้บริโภค และไม่เบียดเบียนคนรุ่นหลัง เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจพอเพียงในงานวิจัยนี้ จำแนกองค์ประกอบที่สำคัญคือ เศรษฐกิจในภาพรวมและเศรษฐกิจรายสาขา เศรษฐกิจในภาพรวมจำแนกออกเป็นภาคการบริโภค การออมและการลงทุน การใช้จ่ายภาครัฐ และภาคระหว่างประเทศ ในขณะที่เศรษฐกิจรายสาขาจำแนกออกเป็นภาคการเกษตรและสาขาอุตสาหกรรมและบริการ

กรอบแนวคิดดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		
<p style="text-align: center;">ความพอประมาณ</p> <p>ความพอดี ความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านเศรษฐกิจกับการพัฒนาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมมีการผลิตและบริโภคในระดับที่เหมาะสม ไม่ก่อหนี้เกินระดับรายได้ในปัจจุบันและอนาคต มีการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกันระหว่างประชากร</p>	<p style="text-align: center;">ความมีเหตุผล</p> <p>การใช้ทรัพยากรและปัจจัยการผลิตอย่างสมเหตุสมผล มีการบริหารจัดการเศรษฐกิจโดยใช้ข้อมูล ความรู้ มีการวางแผน พิจารณาถึงข้อจำกัด และใช้ทรัพยากรและปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ คือ มีความสูญเสียน้อย ใช้ทรัพยากรโดยไม่สูญเปล่า</p>	<p style="text-align: center;">การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี</p> <p>มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ มีการกระจายและจัดการความเสี่ยงไม่พึ่งพิงเศรษฐกิจภายนอกมากเกินไป มีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ</p>
<p style="text-align: center;">↓ เงื่อนไขของดัชนีชี้วัดภาวะสังคม ↓</p>		
<p style="text-align: center;">คุณธรรม</p> <p>การมีกตัญญูทางเศรษฐกิจที่ เสริมสร้างความเท่าเทียมกันสำหรับผู้ผลิต รายเล็กรายใหญ่มีการดำเนินการทางเศรษฐกิจที่โปร่งใส ตอบแทนแก่ปัจจัยการผลิตอย่างเป็นธรรม คุ้มครองสิทธิชุมชนและผู้บริโภค และไม่เบียดเบียนคนรุ่นหลัง เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม</p>	<p style="text-align: center;">ความรู้</p> <p>การพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานความรู้ มีข้อมูล รู้ศักยภาพ และรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโลก</p>	
<p style="text-align: center;">พฤติกรรมเชิงจริยธรรม</p>		
<p>ความประหยัด (ความมีเหตุผล ความพอประมาณ) ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัยในตนเอง ความมีสติสัมปชัญญะ ความอดทน ความเพียร ความกตัญญูกตเวที ความไม่ประมาท ความเสียสละ (ไม่โลภ)ความสามัคคี ความรับผิดชอบต่อสังคม</p>		
<p style="text-align: center;">ดัชนีและองค์ประกอบดัชนีชี้วัด</p>		
<p>1. มิติทางเศรษฐกิจในภาพรวม</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) ความสมดุลของการพัฒนา (2) ความมีเหตุผล มีประสิทธิภาพ (3) เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (4) การพัฒนาบนฐานความรู้ (5) ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม <p>1.1 ภาคครัวเรือน (การบริโภค)</p> <ul style="list-style-type: none"> a. ความพอประมาณ b. การมีภูมิคุ้มกันระดับครัวเรือน <p>1.2 ภาคการออมและการลงทุน</p> <ul style="list-style-type: none"> • ความมีเหตุผล • ระดับการพึ่งพาภายนอกและภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ <p>1.3 การใช้จ่ายภาครัฐ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ความสมดุลของการใช้จ่ายภาครัฐ • ความมีเหตุผล ประสิทธิภาพของการใช้จ่าย • ระดับการพึ่งพาภายนอกและความเสี่ยงทางการคลัง <p>1.4 ภาคระหว่างประเทศ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ความสมดุลของระบบเศรษฐกิจ • ประสิทธิภาพของระบบเศรษฐกิจ • ระดับการพึ่งพาภายนอกและภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ • ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม 	<p>2. มิติทางเศรษฐกิจรายสาขา</p> <p>2.1 สาขาเกษตร</p> <p>2.1.1 ภาพรวมระดับประเทศ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ความยั่งยืนของสาขาเกษตร • การผลิตที่ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม อาหารปลอดภัย • ความมีเหตุผล มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร • การมีภูมิคุ้มกันระดับประเทศ • การพัฒนาบนฐานความรู้และต่อยอดภูมิปัญญา • ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม <p>2.1.2 ระดับครัวเรือน</p> <ul style="list-style-type: none"> • การมีภูมิคุ้มกัน ลดความเสี่ยงพึ่งพาภายนอก <p>2.1.3 เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม</p> <ul style="list-style-type: none"> • สามารถพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี และสร้างเทคโนโลยีที่เหมาะสม (ลดต้นทุน ลดความเสี่ยง) • การสร้างเทคโนโลยีบนฐานภูมิปัญญา • การพัฒนาศักยภาพในการคิดค้นเทคโนโลยี • การเผยแพร่เทคโนโลยีที่นำไปประยุกต์ใช้ได้ <p>2.2 สาขาอุตสาหกรรมและภาคบริการ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ความพอประมาณ • ความมีเหตุผล • การมีภูมิคุ้มกัน • การพัฒนาบนฐานความรู้ • ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม 	

องค์ประกอบดัชนีชี้วัด

1.1 เศรษฐกิจในภาพรวม

ความพอประมาณของเศรษฐกิจในภาพรวมจะพิจารณาจากความสมดุลของการพัฒนา โดยจะพิจารณาความสมดุลของภาคการผลิตและภาคการเงินว่ามีความสอดคล้องหรือไม่ หากภาคใดภาคหนึ่งขยายตัวสูงมากเกินไปอาจก่อให้เกิดปัญหาดังเช่นการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2540 ที่ผ่านมานอกจากนี้ ยังต้องพิจารณาความสมดุลของโครงสร้างการผลิตของประเทศระหว่างสาขาการผลิตต่างๆ โดยเฉพาะสาขาเกษตรซึ่งมีประชากรประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศและคนจนใต้เส้นความยากจนจะต้องมีจำนวนน้อยลงเช่นกัน ตัวชี้วัดความสมดุลของการพัฒนาจะเน้นความกินดีอยู่ดีของคนมากกว่าเน้นความรวดเร็วของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น

ความมีเหตุผล และความมีประสิทธิภาพของเศรษฐกิจในภาพรวมจะเน้นไปที่ปัจจัยการผลิต หากจำนวนที่ดินรกร้างต่อพื้นที่ทั้งหมดมีสัดส่วนสูง แสดงถึงการไร้ทรัพยากรที่ดินอย่างไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้บทบาทของการใช้เครื่องจักรทุนมีสูงขึ้นเมื่อการผลิตในภาคอุตสาหกรรมขยายตัว โดยวัดจากอัตราการเติบโตของการนำเข้าสินค้าทุน หากอัตราการเพิ่มค่าจ้างมิได้เพิ่มขึ้นตามอัตราการเติบโตของการนำเข้าสินค้าทุน แสดงว่าปัจจัยแรงงานมีราคาถูก แต่กลับใช้สินค้าทุนจากภายนอกเพิ่มขึ้น เป็นการสะท้อนถึงความไม่สมเหตุสมผลของการใช้ปัจจัยการผลิต

การมีภูมิคุ้มกันภายในประเทศ พิจารณาจากเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งสะท้อนถึงความมั่นคงของสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจ โดยพิจารณาเสถียรภาพด้านราคาจากอัตราเงินเฟ้อที่ไม่สูงเกินไปนักจนกระทบกับการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของประชาชน พิจารณาความมั่นคงของประชากรในการประกอบอาชีพหารายได้จากอัตราการจ้างงาน พิจารณาความมั่นคงของการขยายตัวทางเศรษฐกิจบนฐานของความพอเพียงจากระดับการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพื่อดูว่าเราใช้เงินทุนของตัวเองในการพัฒนาประเทศมากน้อยเพียงไหน และพิจารณาความมั่นคงด้านพลังงานจากการพึ่งพิงพลังงานภายนอกประเทศมากน้อยเพียงไหน โดยพิจารณาจากสัดส่วนการนำเข้าพลังงานต่อการใช้พลังงานในประเทศทั้งหมด (การนำเข้าสุทธิ/การใช้พลังงานในประเทศสุทธิ)

เงื่อนไขการพัฒนาบนฐานความรู้จะเน้นที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือศักยภาพของแรงงาน จากการศึกษาไทยยังคงมีการผลิตที่เน้นปัจจัยแรงงาน ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของแรงงานจึงเป็นสิ่งจำเป็น อาจวัดจากสัดส่วนแรงงานที่มีทักษะต่อกำลังแรงงานทั้งหมด ผลิตภัณฑ์ของแรงงาน ตลอดจนการไหลออกของแรงงานมีฝีมือ และนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปัญหาสมองไหลของประเทศ ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงของผลิตภาพปัจจัยการผลิตรวม (Total factor productivity) จะวัดผลผลิตที่ได้เทียบกับปัจจัยการผลิตทั้งหมดที่ใช้ไป

หากหนึ่งหน่วยของปัจจัยการผลิตที่ใช้ไปสามารถสร้างผลผลิตได้มากขึ้น ย่อมสะท้อนประสิทธิภาพการผลิตที่ดีขึ้นเป็นการผลิตที่มีการใช้เทคโนโลยีดีขึ้นหรือปัจจัยการผลิต (เช่นแรงงาน) มีคุณภาพสูงขึ้น การพัฒนาประเทศยังต้องคำนึงถึงระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม พิจารณาผลของการพัฒนาว่าก่อให้เกิดการกระจายผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันหรือไม่ หากดัชนีการกระจายรายได้ คือ ค่าจีนิ (มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 1) ค่าที่สูง (เกิน 0.3) จะแสดงถึงความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของคนในประเทศ ในทางตรงข้ามหากการพัฒนาก่อให้เกิดความสมดุล ค่าจีนิจะต่ำลง (น้อยกว่า 0.3) นอกจากนี้อาจพิจารณาจากอัตราการเพิ่มของ ค่าจ้างขั้นต่ำในราคาคงที่เทียบกับอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อพิจารณาว่าแรงงานได้รับส่วนแบ่งเป็นค่าจ้างที่เป็นธรรมหรือไม่ มีโครงสร้างนโยบายการเงินการคลังที่สนับสนุนการกระจายรายได้หรือไม่ เช่น การเก็บภาษีมรดก มีการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาดหรือมีจำนวนกฎหมายที่รองรับสิทธิชุมชนมากน้อยแค่ไหน และหากมีคดีฟ้องร้องเกี่ยวกับการถือครองที่ดินจำนวนมาก สะท้อนถึงความไม่เป็นธรรมในการใช้ทรัพยากรบางส่วนของประเทศ

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
1. ความสมดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> • อัตราการเติบโตของ Real sector หรือ financial sector เทียบกับ Growth rate ของประเทศ • สัดส่วน GDP สาขาเกษตร / GDP รวม • ดัชนีการกระจายรายได้ (-) • จำนวนคนจนใต้ Poverty Line (-)
2. ความมีเหตุผล มีประสิทธิภาพ	<ul style="list-style-type: none"> • อัตราการเติบโตของการนำเข้าสินค้าทุน / อัตราการเพิ่มค่าจ้างแรงงาน (แยกรายภาคการผลิต) (1)
3. เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> • การออม/GDP(+) • อัตราการจ้างงาน (+) • อัตราเงินเฟ้อ • การนำเข้าพลังงานสุทธิ/การใช้พลังงานสุทธิ (-) • ร้อยละการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน
4. การพัฒนาบนฐานความรู้	<ul style="list-style-type: none"> • แรงงานที่มีทักษะ/กำลังแรงงาน(+) • ผลผลิตของแรงงาน(+) • จำนวนสิทธิบัตรที่จดทะเบียนใหม่(+) • การไหลออกของแรงงานฝีมือ นักวิทยาศาสตร์ (-) • การเปลี่ยนแปลง TFP(Output/Input)(+)

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
5. ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม	<ul style="list-style-type: none"> อัตราการเพิ่มของค่าจ้างขั้นต่ำในราคาคงที่/อัตราการขยายตัวของ GDP มีการเก็บภาษีมรดก มีการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด คดีฟ้องร้องเกี่ยวกับการถือครองที่ดิน(-) จำนวนกฎหมายรองรับสิทธิชุมชน(+)

นอกจากนี้ เพื่อให้เห็นภาพของการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่ชัดเจนขึ้นและสะท้อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง จึงมีดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจในภาพรวมแยกตามประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1.1.1 เศรษฐกิจภาคครัวเรือน

จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนให้ดำเนินไปด้วยความพอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน มีการวางแผนการใช้จ่ายในการบริโภคอย่างรอบคอบ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่เกินตัว ไม่กู้โดยไม่จำเป็น จึงมีแนวคิดในการจัดทำดัชนีชี้วัดกิจกรรมการบริโภคในภาพรวม โดยพิจารณาความพอประมาณในการบริโภคจากการ*ใช้จ่ายเพื่อการบริโภคต่อรายได้* ซึ่งแบ่งตามชั้นรายได้เนื่องจากผู้ที่มีรายได้มากย่อมสามารถใช้จ่ายในการบริโภคได้สูงกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย แต่เพื่อควบคุมการใช้จ่ายตามความสามารถของผู้มีรายได้มากมิให้ฟุ่มเฟือยจนเกินไป จึงควรพิจารณา*อัตราการเติบโตของการใช้บัตรเครดิตหรือการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเทียบกับอัตราการเติบโตของรายได้*ด้วย นอกจากนี้*สัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้สินต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด* ยังสามารถสะท้อนความพอประมาณ ไม่ใช้จ่ายเกินตัวของครัวเรือนในภาพรวมได้ด้วย

ขณะเดียวกันการมีภูมิคุ้มกันระดับครัวเรือนก็มีความสำคัญ โดยเฉพาะ*สัดส่วนการออมภาคครัวเรือนต่อรายได้*ก็สะท้อนการมีภูมิคุ้มกันหรือความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตหากเกิดความจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินเพื่อการใดโดยเฉพาะของครัวเรือน นอกจากนี้*หนี้ส่วนบุคคลต่อรายได้* ยังสะท้อนความเปราะบางทางการเงินของครัวเรือน โดยเฉพาะหากหนี้สินที่เกิดขึ้นนั้นมาจากการใช้จ่ายในการบริโภคอย่างไม่เกิดประโยชน์ และไม่ก่อให้เกิดรายได้

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
ความพอประมาณ	<ul style="list-style-type: none"> • การใช้จ่ายเพื่อการบริโภค/รายได้(แบ่งตามชั้นรายได้) (0-1) • ยอดเงินของการใช้บัตรเครดิตเทียบกับยอดรายได้ (หรืออัตราการเติบโตของการใช้บัตรเครดิตเทียบกับอัตราการเติบโตของรายได้)(1) • จำนวนครัวเรือนที่มีหนี้สิน/ครัวเรือนทั้งหมด (อาจแบ่งตามชั้นรายได้ด้วย) (-)
การมีภูมิคุ้มกันระดับครัวเรือน	<ul style="list-style-type: none"> • การออมภาคครัวเรือน/รายได้(+) • หนี้ส่วนบุคคล/รายได้(แบ่งตามชั้นรายได้) (-) • หนี้ส่วนบุคคล/รายได้หลังจากหักภาษีเงินได้ (-)

1.1.2 เศรษฐกิจการออมและการลงทุน

ในการผลิตและลงทุน จำเป็นต้องคำนึงถึงความมีเหตุมีผล หากผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจกู้ยืมเงินหรือก่อหนี้เพื่อมาลงทุนแต่การลงทุนกลับไม่ให้เกิดหรือทำเกินตัว ขยายกิจการด้วยการก่อหนี้มากเกินไป ก็จะก่อให้เกิดความเสี่ยงสูงขึ้นด้วย นอกจากนี้หากการผลิตใช้**ปัจจัยการผลิตที่นำเข้า**จำพวกวัตถุดิบ สินค้าทุน และสินค้าขั้นกลางในสัดส่วนที่สูงเมื่อ**เทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ** จะสะท้อนถึงการพึ่งพา ภายนอกในระดับสูง อันหมายถึงการมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจต่ำ เช่นเดียวกับกรณีที่ราคาปัจจัยการผลิตนำเข้ามีความผันผวนและเป็นการผลิตที่มีได้คำนึงถึงฐานความพร้อมของประเทศก็ทำให้มีภูมิคุ้มกันต่ำเช่นกัน ในทำนองเดียวกัน **สัดส่วนการออมต่อการลงทุน**สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการลงทุนโดยใช้แหล่งเงินทุนภายในประเทศ เท่ากับเป็นการลงทุนเพื่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยขึ้นอยู่กับตนเอง เพิ่มขึ้น

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
ความมีเหตุผล	<ul style="list-style-type: none"> • หนี้ภาคเอกชน/การลงทุน (-)
ระดับการพึ่งพาภายนอกและภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> • มูลค่าปัจจัยการผลิตที่นำเข้า/GDP (หรือวัตถุดิบ สินค้าทุน สินค้าขั้นกลาง) (-) • การออมของครัวเรือนในภาพรวม/การลงทุน(+)

1.1.3 เศรษฐกิจใช้จ่ายภาครัฐ

ภาครัฐในฐานะเป็นหน่วยเศรษฐกิจหนึ่งที่ต้องมีการใช้จ่ายและหารายได้ ดังนั้นความสมดุลของการใช้จ่ายภาครัฐจึงเป็นสิ่งจำเป็นตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้รัฐเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินนโยบายและช่วยรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ตัวชี้วัดจึงอาจพิจารณาจากดุลการคลังต่อการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หากประเทศอยู่ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ การขาดดุลการคลังก็อาจมีความจำเป็นต่อการลดแรงกระแทกของเศรษฐกิจได้บ้าง ขณะเดียวกันงบที่ใช้ในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมจำเป็นจะต้องมีความสมดุล เพราะมิเช่นนั้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อม บทบาทของรัฐในการลงทุนดำเนินโครงการเพื่อขยายโครงสร้างพื้นฐานของประเทศให้สอดคล้องกับการขยายตัวของเศรษฐกิจก็เป็นสิ่งสำคัญแต่ต้องอยู่บนฐานของความปลอดภัย การวิเคราะห์ผลดีผลเสีย และความโปร่งใสในการบริหารจัดการ โดยอาจพิจารณาจากมูลค่าการลงทุนที่ผ่านการวิเคราะห์โครงการต่อรายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐ การลงทุนในบางครั้งรัฐก็จำเป็นต้องก่อหนี้ จึงต้องคำนึงถึงสัดส่วนหนี้สาธารณะต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมิให้อยู่ในระดับสูงจนเสียความน่าเชื่อถือทางการเงินของภาครัฐ และต้องรักษาระดับเงินคลังให้เพียงพอเสมือนเป็นเงินออมภาครัฐเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันความเสี่ยงทางการคลังที่อาจเกิดขึ้น

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
ความสมดุลของการใช้จ่ายภาครัฐ	<ul style="list-style-type: none"> • ดุลการคลัง/การเปลี่ยนแปลงของGDP (+) • งบพัฒนาเศรษฐกิจ (เกษตร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม) / งบพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม (1)
ความมีเหตุผล ประสิทธิภาพของการใช้จ่าย	<ul style="list-style-type: none"> • มูลค่าการลงทุนที่ผ่านการวิเคราะห์โครงการ / รายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐ (1)
ระดับการพึ่งพาภายนอกและความเสี่ยงทางการคลัง	<ul style="list-style-type: none"> • อัตราการเปลี่ยนแปลงระดับเงินคลัง / งบประมาณของรัฐ (+) • สัดส่วนหนี้สาธารณะ/GDP (-)

1.1.4 เศรษฐกิจระหว่างประเทศ

เศรษฐกิจภายใต้กระแสทุนนิยมโลกาภิวัตน์ การแข่งขันทางการค้าเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงมิได้ แต่อาจนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์ของโลกที่มีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประเด็นแรก จะต้องคำนึงถึงความสมดุลของระบบเศรษฐกิจ หากมีการกู้เงินจากภายนอกประเทศมาใช้ในการพัฒนาประเทศ ก็จำเป็นจะต้องมีรายได้จาก

การส่งออกสินค้าและบริการในอนาคตอันใกล้ (เช่น ภายใน 3 ปีข้างหน้า) **เพียงพอที่จะชำระหนี้ต่างประเทศ** เหล่านั้น **ประเด็นที่สอง** เพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพ และสามารถแข่งขันกับภายนอกได้ รวมทั้งเป็นการผลิตที่อยู่บนพื้นฐานของการรู้จักตัวเองหรือไม่นั้น จะต้องคำนึงถึง **สัดส่วนการใช้ปัจจัยการผลิตภายในประเทศ** ที่ประเทศมีความพร้อมในการผลิตสินค้าเพื่อส่งออก **สำคัญ** ที่ทำรายได้ให้กับประเทศ 10 อันดับแรก **ประเด็นที่สาม** เมื่อเศรษฐกิจจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับภายนอก จำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งพอที่จะรับมือกับปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากภายนอกประเทศด้วย โดยอาจพิจารณาจากตัวชี้วัดที่สะท้อนความเสี่ยง และการพึ่งพิงต่างประเทศ ได้แก่ **หนี้ต่างประเทศระยะสั้นต่อการลงทุนทั้งหมด** หรือ **หนี้ต่างประเทศต่อทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ** **สัดส่วนการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ต่อการลงทุนในประเทศทั้งหมด** เพื่อสะท้อนการพึ่งพิงเงินทุน (และอาจรวมถึงเทคโนโลยีที่มากพร้อมกับการลงทุนโดยตรง FDI) จากต่างประเทศในการพัฒนาเศรษฐกิจ **อัตราการเปิดประเทศ** แสดงถึงความเสี่ยงของการพึ่งพิงการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีได้หมายความว่า การเปิดประเทศจะเป็นสิ่งไม่ดีเพราะเป็นการกระจายความเสี่ยงจากข้อจำกัดของความต้องการภายในประเทศ แต่การเปิดประเทศที่มากเกินไประดับหนึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาการส่งผ่านความผันผวนของเศรษฐกิจโลกต่อประเทศไทยในระดับรุนแรงได้เช่นกัน ดังนั้น การคำนึงถึง **การกระจายตัวของสินค้าส่งออก 10 อันดับแรก** ก็มีความสำคัญในการพิจารณาการกระจายความเสี่ยงของรายได้จากการส่งออกด้วย และ **ประเด็นสุดท้าย** ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติในการส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างเท่าเทียมกัน โดยพิจารณาจาก **มูลค่าสินค้าส่งออกและนำเข้าที่ผ่านมาตรการในระบบโควตาต่อมูลค่าสินค้าส่งออกและนำเข้าทั้งหมด**

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
ความสมดุลของระบบเศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> • สัดส่วนภาระการชำระหนี้ต่างประเทศ/รายได้จากการส่งออกสินค้าและบริการ (ในช่วง 3 ปีข้างหน้า) (-) • ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของสัดส่วนการใช้ปัจจัยการผลิตในประเทศของสินค้าส่งออก 10 อันดับแรก (+)
ระดับการพึ่งพาภายนอกและภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> • หนี้ต่างประเทศระยะสั้น/การลงทุนทั้งหมด (ความเสี่ยง) (-) • FDI/การลงทุนในประเทศ (การพึ่งพา) (1) • อัตราการเปิดประเทศ (100) • มูลค่าสินค้าส่งออก 10 รายการแรก/มูลค่าการส่งออกทั้งหมด (-) • หนี้ต่างประเทศ(ระยะสั้น)/ทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ (-)
ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม	<ul style="list-style-type: none"> • มูลค่าสินค้านำเข้า+ส่งออกที่ผ่านระบบโควตา/มูลค่านำเข้า+ส่งออกทั้งหมด (-)

1.2 มิติทางเศรษฐกิจรายสาขา

1.2.1 สาขาการเกษตร

สาขาเกษตรของไทยในภาพรวมมีการผลิตที่หลากหลายและเป็นแหล่งรายได้เงินตราต่างประเทศจากการส่งออกที่สำคัญ จนคู่ค้ากับสาขาเกษตรมีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ในระดับครัวเรือนกลับพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรจำนวนมากมีการผลิตเชิงเดี่ยวที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านการผลิต ต้องซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยา สารเคมี จากภายนอก ในขณะที่จำหน่ายผลผลิตส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดต้องขึ้นกับความผันผวนของตลาด จึงมีความเสี่ยงด้านราคาและรายได้ ทำให้เกษตรกรขาดภูมิคุ้มกันตนเองทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถรองรับผลกระทบจากความผันผวนดังกล่าวได้ เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งหวังให้ปัจเจกบุคคลและครัวเรือน มีภูมิคุ้มกันตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ภูมิคุ้มกันระดับประเทศโดยกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลาง มากกว่าความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจในภาพรวมที่ได้รับจากสาขาเกษตร หรือช่วยให้ผู้บริโภคได้บริโภคสินค้าเกษตรในราคาถูกลง ด้วยภาพที่แตกต่างกันในระดับครัวเรือนกับระดับประเทศ การสร้างตัวชี้วัดสาขาเกษตรจึงจะแบ่งเป็นตัวชี้วัดในภาพรวมระดับประเทศและตัวชี้วัดในระดับครัวเรือน

1.2.1.1 ตัวชี้วัดสาขาเกษตรในภาพรวมระดับประเทศ

สาขาเกษตรเป็นแหล่งอาหารของประเทศ ประเทศไทยมีประชากรในสาขาเกษตรจำนวนเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมดแม้ว่าแนวโน้มประชากรเกษตรจะลดลง ประเด็นสำคัญของสาขาเกษตรในระดับประเทศคือความยั่งยืนของสาขาเกษตร ซึ่งสะท้อนความยั่งยืนและความมั่นคงทางอาหารตลอดจนความสามารถในการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ปัจจัยในการดำรงชีวิตที่เหลืออีกสามปัจจัย คือ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ก็ล้วนมีพื้นฐานจากผลผลิตสาขาการเกษตรหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศเป็นสำคัญ

สาขาเกษตรจะยั่งยืนหากฐานทรัพยากรยังคงมีความอุดมสมบูรณ์และสาขาเกษตรสามารถที่จะเลี้ยงหรือรองรับครัวเรือนเกษตรกรให้อยู่ดีกินดีได้ในระดับหนึ่ง หรือถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นคือมีระดับความเป็นอยู่ที่ไม่ต่างจากภาคการผลิตอื่นๆ มากนัก ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการไหลออกของประชากรหนุ่มสาวที่มีศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาถิ่นกำเนิดของตนได้ แต่เนื่องจากตัวชี้วัดฐานทรัพยากรจะปรากฏในชุดตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม จึงไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ ส่วนตัวชี้วัดที่สะท้อนปัญหาของศักยภาพในการรองรับประชากรเกษตร ได้แก่ **สัดส่วนรายได้ในสาขาเกษตรเทียบกับรายได้นอกสาขาเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร** สะท้อนความสำคัญของสาขาเกษตรในการเป็นแหล่งรายได้ของครัวเรือนเกษตรกร **สัดส่วน GDP ต่อประชากรในสาขาเกษตรเทียบกับ GDP ต่อประชากรนอกสาขาเกษตร** สะท้อนความเหลื่อมล้ำที่เป็นแรงผลักดันให้คนออกจากสาขาเกษตร **สัดส่วนคนชราต่อแรงงานเกษตร** สะท้อนกำลังผลิตของภาค และสะท้อนภาระของแรงงานเกษตร

ที่มีอยู่ว่าจะต้องรับภาระเลี้ยงดูผู้สูงวัยมากน้อยเพียงใด **จำนวนครัวเรือนที่มีหนี้สินสาขาเกษตร**
การใช้ที่ดินผิดประเภท เป็นอาการที่เกิดขึ้นจากปัญหาหลายๆ ประการที่ซับซ้อนในสาขาเกษตร
มีผลบั่นทอนความยั่งยืนของสาขาการผลิต และสุขภาพของประชากรที่อยู่ในภาคการผลิตนี้

การผลิตที่เป็นมิตรกับผู้บริโภค (อาหารปลอดภัย) และสิ่งแวดล้อม เป็นมิติใหม่
ที่สังคมให้ความสำคัญมากขึ้นและสอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจพอเพียงที่ไม่เบียดเบียนกัน
ตัวชี้วัดในมิตินี้ คือ **สัดส่วนพื้นที่เกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัยต่อพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด**

ประสิทธิภาพการผลิตสะท้อนการใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผล มีงานศึกษาที่พิสูจน์ว่า
เกษตรกรรายย่อยมีประสิทธิภาพการผลิตสูงเนื่องจากใช้ทรัพยากรโดยไม่สูญเปล่า แต่ปัญหาที่เกิด
ในภาพรวมซึ่งสะท้อนความสูญเปล่าและความไม่มีประสิทธิภาพในระบบเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับ
หลักการเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ **การมีที่ดินรกร้างว่างเปล่า การใช้เครื่องจักรทดแทนแรงงาน**
ในกรณีที่ยังมีแรงงานอยู่มากและค่าจ้างแรงงานไม่ได้เพิ่มขึ้นมากนัก ตัวชี้วัดประสิทธิภาพที่สำคัญ
อีกตัวหนึ่ง คือ **ผลิตภาพปัจจัยการผลิตรวม (Total factor productivity)** ซึ่งวัดผลผลิตในสาขา
เกษตรที่ได้เทียบกับปัจจัยการผลิตทั้งหมดที่ใช้ไป หากหนึ่งหน่วยของปัจจัยการผลิตที่ใช้ไป
สามารถสร้างผลผลิตได้มากขึ้น ย่อมสะท้อนประสิทธิภาพการผลิตที่ดีขึ้น ที่มาของประสิทธิภาพ
การผลิตที่ดีขึ้น ได้แก่ การมีเกษตรกรที่มีสุขภาพดีขึ้น มีความสามารถในการบริหารจัดการมากขึ้น
รวมถึงการมีปัจจัยการผลิตอื่นๆ ที่มีคุณภาพสูงขึ้น เทคโนโลยีดีขึ้น เป็นต้น

การมีภูมิคุ้มกัน ในภาพรวมของสาขาเกษตร คือ **ประเทศมีการผลิตและการส่งออก**
สินค้าเกษตรที่หลากหลาย ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับสินค้าเพียง 2-3 ชนิด ซึ่งวัดได้จากสัดส่วนของมูลค่า
สินค้าเกษตร 4 ชนิด หรือ 8 หรือ 10 ชนิดแรกเทียบกับมูลค่าสินค้าเกษตรทั้งหมด หากมีการกระจุก
ตัวสูง เช่น สินค้า 4 ชนิดแรก มีส่วนแบ่งถึงร้อยละ 80 ก็ย่อมหมายถึงประเทศมีการกระจายตัวของ
การผลิตสินค้าเกษตรไม่สูงนัก และมีความเสี่ยงสูงหากสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งประสบปัญหา
ก็จะส่งกระทบต่อภาคการผลิตเกษตรและประชากรในสาขาเกษตรมาก ส่วนการพึ่งพาปัจจัย
การผลิตจากตลาดภายนอกสามารถพิจารณาได้จาก**สัดส่วนการนำเข้าปัจจัยการผลิตและผลผลิต**
ทางการเกษตรจากต่างประเทศ

นอกจากนี้ เนื่องจากสาขาเกษตรมีการใช้น้ำเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ และความ
ผันผวนของปริมาณน้ำมีผลต่อการผลิต ดังนั้นการภูมิคุ้มกันที่สำคัญของสาขาเกษตร คือ
การมีระบบชลประทานที่มีประสิทธิภาพและกระจายตัวอย่างทั่วถึง ในที่นี้จึงใช้ตัวชี้วัดคือ
พื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตร ทั้งหมด การวัดเป็นระดับสาขาเกษตรทั้งหมด จะทำให้เห็นภาพ
ของปัญหาที่ชัดเจนขึ้น

การพัฒนาบนฐานความรู้และภูมิปัญญา เป็นองค์ประกอบซึ่งเป็นเงื่อนไขนำไปสู่ความ
ยั่งยืนและความมีภูมิคุ้มกันของสาขาเกษตร ตัวชี้วัดที่สำคัญจะปรากฏในหัวข้อเรื่องเทคโนโลยี

การเกษตร ตัวชี้วัดอื่นๆ เช่น **จำนวนองค์กรชาวบ้านเพื่อการผลิตและแปรรูปด้านการเกษตรในหมู่บ้าน**

ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติ มีตัวชี้วัดตัวหนึ่งคือ **จำนวนครัวเรือนไร่ที่ทำกินต่อครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด** โดยพิจารณาว่า ที่ดินเป็นทรัพยากรที่มีจำกัด เป็นปัจจัยการผลิตที่จำเป็นสำหรับสาขาเกษตรครัวเรือนที่มีที่ทำกิน อย่างน้อยมีหลักประกันในชีวิตและสามารถอยู่หากมีวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติ ควรจะมีกลไกที่สามารถดูแลให้ครัวเรือนในสาขาเกษตรมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองได้ เป็นการกระจายการเป็นเจ้าของทรัพยากรอย่างทั่วถึง

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
ความยั่งยืนของสาขาเกษตร	<ul style="list-style-type: none"> รายได้ในสาขาเกษตร/รายได้นอกสาขาเกษตรของครัวเรือนเกษตร (0) GDP ต่อหัวในสาขาเกษตร/GDP ต่อหัวนอกสาขาเกษตร(1) จำนวนคนชรา/จำนวนแรงงานเกษตรทั้งหมด (-) จำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้/ครัวเรือนเกษตรทั้งหมด (-) การใช้ที่ดินผิประเภท/ที่ดินเกษตรทั้งหมด (-)
การผลิตที่ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม อาหารปลอดภัย	<ul style="list-style-type: none"> พื้นที่ Organic/พื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด (+)
ความมีเหตุผล มีประสิทธิภาพในการใช้ ทรัพยากร	<ul style="list-style-type: none"> ที่ดินเกษตรรกร้าง/พื้นที่เพื่อการเกษตรทั้งหมด (-) อัตราการเติบโตของการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร / อัตราการเพิ่มค่าจ้างแรงงาน (1) TFP(Output/Input) (+)
การมีภูมิคุ้มกันระดับประเทศ	<ul style="list-style-type: none"> มูลค่าปัจจัยการผลิตที่นำเข้าจากต่างประเทศ/GDP สาขาเกษตร (-) มูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตร/GDP สาขาเกษตร (-) Concentration Ratio ของการส่งออกสินค้าเกษตรหลัก (-) พื้นที่ชลประทาน/พื้นที่สาขาเกษตร (+)
การพัฒนาบนฐานความรู้และต่อยอดภูมิปัญญา	(ดูเรื่อง เทคโนโลยีการเกษตร)
ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติ	<ul style="list-style-type: none"> ครัวเรือนไร่ที่ทำกิน/ครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด (-)

1.2.1.2 ตัวชี้วัดสาขาเกษตรระดับครัวเรือน

ความพอประมาณ พิจารณาได้จากหนี้สินต่อรายได้ของครัวเรือนเกษตร ส่วนการมีภูมิคุ้มกันในระดับครัวเรือน มีตัวชี้วัดที่สำคัญคือ จำนวนครัวเรือนที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวเทียบกับครัวเรือนเกษตรทั้งหมด ค่าใช้จ่ายในการผลิตการเกษตรที่เป็นตัวเงินเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายรวมในการเกษตร(ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน) ของครัวเรือนเกษตรกร สะท้อนการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก และรายได้ที่เป็นตัวเงินจากการเกษตรเทียบกับรายได้การเกษตรทั้งหมด(ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน) ของครัวเรือน สะท้อนการพึ่งพาสถาปัตยกรรม

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
การมีภูมิคุ้มกัน ลดความเสี่ยง ลดการพึ่งพาภายนอก	<ul style="list-style-type: none"> • หนี้สิน/รายได้ของครัวเรือนเกษตร (-) • ค่าใช้จ่ายการผลิตที่เป็นตัวเงิน/ค่าใช้จ่ายการผลิตเกษตรทั้งหมดของครัวเรือน (-) • จำนวนครัวเรือนที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว/จำนวนครัวเรือนเกษตรทั้งหมด (-)

1.2.1.3 ตัวชี้วัดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม

ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยีและสร้างเทคโนโลยีที่เหมาะสม พิจารณาได้จากเทคโนโลยีที่ลดต้นทุนการผลิตและลดความเสี่ยง ตัวชี้วัดได้แก่ งบประมาณงานวิจัยด้านการเกษตรของรัฐและเอกชนต่อระดับ GDP เกษตร สัดส่วนการนำเข้าปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมีต่อ GDP เกษตร อัตราการเติบโตของการนำเข้าเครื่องจักรกลเกษตร/ อัตราการเพิ่มค่าจ้างแรงงานสาขาเกษตร งบประมาณการพัฒนาแหล่งน้ำต่อพื้นที่การเกษตร ทั้งหมด และงบประมาณการพัฒนาเกษตรทางเลือกต่องบการวิจัยและพัฒนาการเกษตรทั้งหมด

การสร้างเทคโนโลยีบนฐานภูมิปัญญา พิจารณาได้จากงบประมาณงานวิจัยเกี่ยวกับฐานทรัพยากรของไทย ได้แก่ การวิจัยพืชสมุนไพรไทย การวิจัยพื้นฐานและประยุกต์เกี่ยวกับพันธุกรรมพืช สัตว์และสิ่งมีชีวิตในประเทศไทย

การพัฒนาศักยภาพในการคิดค้นเทคโนโลยี ตัวชี้วัดได้แก่ งบประมาณสนับสนุนการพัฒนากลุ่มต้นแบบ ศูนย์เรียนรู้/จำนวนประชากรเกษตรกร สัดส่วนเกษตรกรที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าประถม/จำนวนประชากรเกษตรกร

การเผยแพร่เทคโนโลยีที่นำไปประยุกต์ใช้ได้ ตัวชี้วัดได้แก่ งบประมาณการสนับสนุนกลุ่มต้นแบบและเกษตรทางเลือก/งบอุดหนุนปัจจัยการผลิตสมัยใหม่ จำนวนสิ่งพิมพ์ด้านเทคโนโลยีเกษตร จำนวนวิทยุชุมชน และจำนวนรายการโทรทัศน์ด้านการเกษตร

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
สามารถพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยีและสร้างเทคโนโลยีที่เหมาะสม (ลดต้นทุน ลดความเสี่ยง)	<ul style="list-style-type: none"> • งบประมาณงานวิจัยด้านเกษตรของรัฐและเอกชน/GDPเกษตร (+) • การนำเข้าเทคโนโลยีเกษตร (เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย)/GDPเกษตร (-) • อัตราการเติบโตของการนำเข้าเครื่องจักรกลเกษตร/ อัตราการเพิ่มค่าจ้างแรงงานสาขาเกษตร (1) • งบประมาณการพัฒนา (สร้าง ซ่อมบำรุง) แหล่งน้ำและชลประทาน/GDP เกษตร (+) • งบประมาณการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดย่อม/พื้นที่การเกษตรทั้งหมด (+) • งบประมาณการพัฒนาการเกษตรทางเลือก/งบการเกษตรทั้งหมด (+)
การสร้างเทคโนโลยีบนฐานภูมิปัญญา	<ul style="list-style-type: none"> • งบประมาณงานวิจัยเรื่องพืชสมุนไพรไทย(+) • งบงานวิจัยด้านพันธุกรรมพืช สัตว์ ของไทย(+)
การพัฒนาศักยภาพในการคิดค้นเทคโนโลยี	<ul style="list-style-type: none"> • งบประมาณสนับสนุนการพัฒนากลุ่มต้นแบบ ศูนย์เรียนรู้/จำนวนประชากรเกษตร(+) • สัดส่วนเกษตรกรที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าประถม/จำนวนประชากรเกษตร(+)
การเผยแพร่เทคโนโลยีที่นำไปประยุกต์ใช้ได้	<ul style="list-style-type: none"> • งบประมาณการสนับสนุนกลุ่มต้นแบบและเกษตรทางเลือก/งบอุดหนุนปัจจัยการผลิตสมัยใหม่(+) • จำนวนสิ่งพิมพ์ด้านเทคโนโลยีเกษตร(+) • จำนวนวิทยุชุมชน(+) • จำนวนรายการโทรทัศน์ด้านการเกษตร(+)

1.2.2 ตัวชี้วัดสาขาอุตสาหกรรมและบริการ

ความพอประมาณสำหรับสาขาอุตสาหกรรมและบริการ โดยหลักการจะพิจารณาความสมดุลระหว่างการขยายตัวของภาคการผลิตกับการเพิ่มต้นทุนสิ่งแวดล้อม โดยจะใช้การขยายตัวของ GDP สาขาอุตสาหกรรมและบริการเทียบกับการเพิ่มของปริมาณขยะ หรือปริมาณการใช้น้ำหรือปริมาณ พลังงาน ซึ่งการเพิ่มของขยะและการใช้ทรัพยากรที่หายากคือ น้ำกับพลังงานจะเป็นตัวสะท้อนการเพิ่มของต้นทุนสิ่งแวดล้อม

การมีเหตุผล จะคิดจากประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยการผลิต ซึ่งพิจารณาได้จาก กำลัง การผลิตส่วนเกิน การนำเข้าสินค้าทุนเทียบกับรายได้จากการส่งออก และหนี้ภาคเอกชน ต่อการลงทุน

การมีภูมิคุ้มกัน พิจารณาจากการกระจายความเสี่ยง การพึ่งพาปัจจัยภายในและภายนอก ตัวชี้วัด คือ *Concentration ratio* ซึ่งวัดการกระจุกตัวของมูลค่าการผลิตในอุตสาหกรรม/บริการ หลัก 4-10 อุตสาหกรรมแรก มูลค่าปัจจัยที่นำเข้าจากต่างประเทศเทียบกับมูลค่าเพิ่ม (GDP) ที่เกิดขึ้น การกระจุกตัวของแรงงานในอุตสาหกรรมหรือบริการ 4-10 อุตสาหกรรมหลักที่ใช้แรงงานเข้มข้น ซึ่งหากมีการกระจุกตัวสูงย่อมหมายถึงมีการกระจายความเสี่ยงต่ำ ผลกระทบต่อ อุตสาหกรรมหลักย่อมมีผลต่อ GDP และแรงงานของประเทศ *สัดส่วนการออมต่อการลงทุน* เป็นตัวชี้วัดการมีภูมิคุ้มกันที่สำคัญอีกตัวหนึ่งด้วย

การพัฒนาบนฐานความรู้ คือ การลงทุนใน R&D เทียบกับ GDP ภาคอุตสาหกรรม งบประมาณในการฝึกอบรมแรงงานต่อจำนวนแรงงานทั้งหมด และ ผลผลิตภาพการผลิตรวมของ แรงงาน (*Total labor productivity*) หรือมูลค่าเพิ่มต่อแรงงาน

ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมต้องเป็นระบบเศรษฐกิจที่ไม่ผูกขาด โดยกลุ่มทุนบางกลุ่มในที่นี่ ใช้อัตราการกระจุกตัวของสินทรัพย์ของบริษัทใหญ่ 4-10 รายแรกเทียบกับสินทรัพย์รวมของรัฐกิจ เอกชน นอกจากนี้ จะพิจารณาจากงบประมาณส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งสะท้อนการสร้างโอกาสให้ธุรกิจ ขนาดเล็ก และอัตราการเพิ่มของค่าจ้างขั้นต่ำที่แท้จริงเทียบกับ อัตรา การขยายตัวของสาขาอุตสาหกรรมและบริการ เพื่อสะท้อนประโยชน์ที่แรงงานได้รับจาก การพัฒนาสาขาอุตสาหกรรมและบริการ

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
ความพอประมาณ	<ul style="list-style-type: none"> อัตราการขยายตัว GDP สาขาอุตสาหกรรมและบริการ/อัตราการขยายตัวของปริมาณขยะอุตสาหกรรม หรืออัตราการขยายตัวของการใช้น้ำ หรือ การใช้พลังงาน(-)
การมีเหตุผล	<ul style="list-style-type: none"> การใช้กำลังการผลิต (+) การนำเข้าสินค้าทุน/รายได้จากการส่งออกของภาค (-) หนี้ภาคเอกชน/การลงทุน
การมีภูมิคุ้มกัน	<ul style="list-style-type: none"> มูลค่าปัจจัยที่นำเข้าจากต่างประเทศ/GDP ของ Sector Concentration Ratio ของมูลค่าอุตสาหกรรมหลัก (-) concentration ratio ของการจ้างงานในอุตสาหกรรมหลัก (หรือบริการ) ที่ใช้แรงงาน (-)

	การออม/การลงทุน (+)
ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
การพัฒนาบนฐานความรู้	<ul style="list-style-type: none"> • การลงทุน R&Dในสาขาอุตสาหกรรม/GDP สาขาอุตสาหกรรม (+) • งบประมาณในการฝึกอบรม/จำนวนแรงงาน (+) • TFP แรงงาน (มูลค่าเพิ่มต่อแรงงาน) (+)
ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม	<ul style="list-style-type: none"> • Concentration ratio มูลค่าสินทรัพย์ของบริษัทใหญ่/สินทรัพย์รวมของธุรกิจภาคเอกชน(-) • งบประมาณส่งเสริมผู้ผลิตรายย่อย (+) • การเพิ่มของค่าจ้างขั้นต่ำที่แท้จริง/การขยายตัวของสาขาอุตสาหกรรมและบริการ (1)

ผลการคำนวณดัชนีชี้วัด

จากกำหนดตัวชี้วัดข้างต้น ได้มีการรวบรวมตัวเลขทางสถิติจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อนำมาคำนวณเป็นดัชนีชี้วัดตามที่กำหนดไว้ในแต่ละหมวด โดยใช้ข้อมูลตัวเลขทางสถิติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 – 2548 (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ง ตารางที่ ง.1) คัดเลือกตัวแทนของดัชนีชี้วัด โดยดูจากค่าสหสัมพันธ์ จากนั้นคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลตัวชี้วัดที่คัดเลือกแล้วแต่ละชุดและนำมาคำนวณค่าคะแนนความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงตามลำดับปรากฏผลดังนี้

1) **มิตีย่อยเศรษฐกิจในภาพรวม** ดัชนีวัดมิตเศรษฐกิจในภาพรวมทั้ง 5 หมวด มีคะแนนค่าเฉลี่ย 1.93 (คือค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 1.76 – 2.25 = C) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจภาพรวม ปี 2548 ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม

ผลการคำนวณจำแนกตามหมวด ปรากฏผลดังนี้

หมวดที่ 1 เศรษฐกิจภาพรวม ยังไม่น่าพอใจ (ค่าเฉลี่ย 1.63 = C-)

หมวดที่ 2 เศรษฐกิจภาคครัวเรือน ต้องปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.5 = D)

หมวดที่ 3 เศรษฐกิจภาคการออมและการลงทุน ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม (ค่าเฉลี่ย 2 = C)

หมวดที่ 4 เศรษฐกิจการใช้จ่ายภาครัฐ มีพัฒนาการดี (ค่าเฉลี่ย 3 = B)

หมวดที่ 5 เศรษฐกิจระหว่างประเทศ ต้องปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.5 = D)

2) มิตีย่อยเศรษฐกิจรายสาขา ประกอบด้วย

หมวดที่ 6 เศรษฐกิจสาขาการเกษตร ต้องปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.25 = D)

หมวดที่ 7 เศรษฐกิจสาขาอุตสาหกรรมและบริการ ยังไม่มี การเปลี่ยนแปลงจากเดิม
(ค่าเฉลี่ย 2.25 = C)

3) มติเศรษฐกิจ รวมค่าดัชนีโดยใช้ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ให้น้ำหนักเศรษฐกิจในภาพรวม 0.5 เศรษฐกิจภาคการเกษตร 0.25 และเศรษฐกิจสาขาอุตสาหกรรมและบริการ 0.25 ผลการคำนวณได้ค่าดัชนีมติเศรษฐกิจเท่ากับ 1.84 (คือค่าอยู่ในช่วง 1.76-2.25 = C) หมายถึง ค่าอยู่ในระดับยังไม่มี การเปลี่ยนแปลงจากเดิม

ผลการคำนวณรายหมวดเป็นดังต่อไปนี้

หมวดที่ 1 เศรษฐกิจภาพรวม

ประกอบด้วยดัชนีชี้วัดใน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสมดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาบนฐานความรู้และผลิตภาพ และระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ดัชนีชี้วัดความสมดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจ

พิจารณาเรื่องขนาดของสาขาเกษตร ความยากจน และความสมดุลของการเติบโตของเศรษฐกิจภาคการเงินกับภาคเศรษฐกิจจริงเป็นประเด็นวิกฤติ ตัวชี้วัดประกอบด้วยดัชนีย่อย 3 ตัว เป็นอิสระต่อกันทางสถิติ (ค่าสหสัมพันธ์น้อยกว่า 0.8) เนื่องจากวัดความสมดุลในมิติที่ต่างกัน ดังนี้

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	ตัวชี้วัด 3 ตัวเป็นอิสระจากกัน	
A1	สัดส่วน GDP สาขาเกษตรต่อ GDP รวม (ใกล้ค่าที่เหมาะสม = 10%)	0
A5	จำนวนคนจนใต้ Poverty Line (-)	3
A34	อัตราการเติบโตภาคการเงินต่ออัตราการเติบโตภาคเศรษฐกิจจริง (ใกล้ค่าที่เหมาะสม = 2 ซึ่งใกล้เคียงค่ากลาง)	2
	คะแนนเฉลี่ย	1.67

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยย่อยเรื่องความสมดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจ ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ย 1.67 (คือค่าอยู่ในช่วง 1.51 – 1.75 = C-) หมายถึง ค่าอยู่ในระดับที่ยังไม่น่าพอใจ โดยพบว่าสาขาเกษตรมีขนาดเล็กลงอย่างต่อเนื่อง ในปี 2548 มีขนาดเล็กลงจากค่าเฉลี่ย ร้อยละ 9.8 เหลือเพียงร้อยละ 8.9 จำนวนคนจนใต้เส้นความยากจนลดลงในระดับดี เหลือเพียงร้อยละ 7.1

ของประชากรทั้งหมด อัตราการเติบโตภาคการเงินต่อภาคเศรษฐกิจจริงไม่เปลี่ยนแปลงและอยู่ในระดับค่าเฉลี่ย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการที่สาขาเกษตรเล็กกลอง มีส่วนทำให้คนจนลดลง แต่ปัญหาที่จะเกิดขึ้นเมื่อสาขาเกษตรเล็กกลอง ความสามารถในการพึ่งตนเองในระยะยาวก็จะลดลงด้วย

1.2 เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

พิจารณาเรื่องการจ้างงานและอัตราเงินเฟ้อเป็นประเด็นวิกฤติ ตัวชี้วัดประกอบด้วยดัชนี

2 ตัวเป็นอิสระต่อกัน ได้แก่

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	ตัวชี้วัด 2 ตัวเป็นอิสระจากกัน	
A8	อัตราการจ้างงาน(+)	3
A9-1	อัตราเงินเฟ้อ Core Inflation (ไม่เกินร้อยละ 3)	3
	คะแนนเฉลี่ย	3

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยดัชนีกลุ่มย่อยเรื่องเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ อัตราการจ้างงานในปี พ.ศ. 2548 เพิ่มขึ้นในระดับดี คือ มีอัตราการจ้างงานสูงถึงร้อยละ 97.58 ส่วนอัตราเงินเฟ้อ (core inflation) ไม่เกินร้อยละ 3 ตาม inflation targeting แต่ก็มีแนวโน้มสูงขึ้นบ้างจึงจัดอยู่ในระดับดี โดยสรุป ได้คะแนนค่าเฉลี่ยของกลุ่มย่อยเท่ากับ 3 (คือค่าอยู่ในช่วง 2.76-3.25 = B) หรือมีพัฒนาการดี

1.3 การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ

พิจารณาประเด็นเรื่องการออมและการนำเข้าพลังงานเป็นประเด็นวิกฤติ ประกอบด้วยดัชนี 2 ตัวเป็นอิสระต่อกัน ได้แก่

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	ตัวชี้วัด 2 ตัวเป็นอิสระจากกัน	
A7	การออมโดยรวมต่อGDP (GNS/GDP) (+)	1
A10	การนำเข้าต่อการใช้พลังงาน(เทียบเท่าน้ำมันดิบพันบาร์เรลต่อวัน) (-)	2
	คะแนนเฉลี่ย	1.5

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยกลุ่มย่อยเรื่องการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ โดยอัตราการออมต่อ GDP ในปี พ.ศ. 2548 ลดลงจากค่าเฉลี่ย ในขณะที่การนำเข้าพลังงานต่อการใช้ยังอยู่ในระดับเฉลี่ย ทำให้คะแนนค่าเฉลี่ยของกลุ่มอยู่ที่ระดับ 1.5 (คือค่าอยู่ในช่วงน้อยกว่า 1.50 = D) หมายความว่า ต้องปรับปรุง

1.4 การพัฒนาบนฐานความรู้และผลิตภาพทางการผลิต

ประกอบด้วยดัชนีชี้วัด 1 ตัว คือ ผลิตภาพการผลิตรวม (Total Factor Productivity Index) ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยย่อย ปรากฏว่ามีค่าลดลงจากค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาผลิตภาพรวมเทียบกับอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจพบว่าสัดส่วนดังกล่าวลดลงเช่นกัน แสดงว่า ระดับการพัฒนาเทคโนโลยีและคุณภาพปัจจัยการผลิตก้าวไม่ทันกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ และมีนัยยะว่า ที่มาของ การเติบโตทางเศรษฐกิจมาจากการใช้ปัจจัยการผลิตในปริมาณเพิ่มมากขึ้น

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
A11*	ผลิตภาพการผลิตรวมเทียบกับอัตราเติบโตทางเศรษฐกิจ (+)	1

1.5 ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม

ประกอบด้วยดัชนีการกระจายรายได้ (Gini-coefficient) เป็นตัวชี้วัด ดังนี้

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
A4	ดัชนีการกระจายรายได้ (Gini-coefficient) (ระดับที่เหมาะสม 0.3)	1

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยย่อยเรื่อง ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ย 1 คือมีลักษณะไม่เป็นธรรม โดยพบว่าดัชนีการกระจายรายได้ในปี พ.ศ. 2547 ดีขึ้น คือค่าจีนิ ลดลงจาก 0.51 ในปี พ.ศ. 2544 เหลือ 0.49 อย่างไรก็ตามค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวยังถือว่าอยู่ในระดับสูงเกินกว่าระดับที่เหมาะสม คือ 0.3 แสดงว่ายังมีความเหลื่อมล้ำอยู่มาก ได้คะแนนค่าเฉลี่ย 1 (คือค่าอยู่ในช่วงน้อยกว่า 1.50 = D) หมายถึงต้องปรับปรุง

สรุปดัชนีเศรษฐกิจภาพรวม

หมวด	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
1.1	ความสมดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจ	1.67
1.2	เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ	3
1.3	การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ	1.5
1.4	การพัฒนาบนฐานความรู้และผลิตภาพทางการผลิต	1
1.5	ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม	1
	คะแนนเฉลี่ย	1.63

สรุปผล จากการคำนวณค่าเฉลี่ยดัชนีชี้วัดในหมวดที่ 1 เศรษฐกิจภาพรวม จากทั้ง 5 ประเด็นย่อยข้างต้น ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ย 1.63 (คือค่าอยู่ในช่วง 1.51-1.75 = C-) หมายถึง การพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2548 ยังไม่น่าพอใจ โดยยังต้องปรับปรุงระบบเศรษฐกิจให้เป็นธรรม การพัฒนาบนฐานความรู้และผลิตภาพ ตลอดจนการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ส่วนความสมดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจยังไม่น่าพอใจ สำหรับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมีพัฒนาการดีมากเนื่องจากมีอัตราการจ้างงานสูงขึ้นและสามารถควบคุมเงินเฟ้อตามเป้าหมาย

หมวดที่ 2 เศรษฐกิจภาคครัวเรือน

ดัชนีชี้วัดในองค์ประกอบนี้ คือ ความพอประมาณ โดยพิจารณาเรื่องการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและภาวะหนี้สินเป็นประเด็นวิกฤติ ดัชนีชี้วัดมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เป็นค่าใช้จ่ายหรือหนี้สินครัวเรือน กับกลุ่มของจำนวนครัวเรือนที่มีหนี้สิน

ในดัชนีกลุ่มแรก ชุดข้อมูลที่วัดค่าใช้จ่ายครัวเรือนหรือหนี้สินครัวเรือนมีหลายชุด เช่น ค่าใช้จ่ายต่อรายได้ การออมต่อรายได้ หนี้สินต่อรายได้ แต่ข้อมูลค่าใช้จ่ายและการออมมีสหสัมพันธ์กัน ในขณะที่เรื่องมูลค่าหนี้สินครัวเรือนมีข้อมูลปีเว้นปี ดัชนีที่เลือกในกลุ่มนี้จึงเป็นการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคต่อรายได้ที่ใช้จ่ายได้จริงซึ่งมีข้อมูลครบทุกปี ส่วนในกลุ่มที่สอง มีข้อมูลชุดเดียว คือ สัดส่วนจำนวนครัวเรือนที่มีหนี้สินต่อครัวเรือนทั้งหมด ในองค์ประกอบนี้จึงเลือกใช้ดัชนีชี้วัด 2 ตัวที่เป็นอิสระจากกัน ดังนี้

ความพอประมาณ

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	ตัวชี้วัด 2 ตัวเป็นอิสระจากกัน	
A14	การใช้จ่ายเพื่อการบริโภค/รายได้ที่ใช้จ่ายได้จริง (ระดับที่เหมาะสม = 80%)	1
A16	สัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้สิน (-)	2
	คะแนนเฉลี่ยของหมวดที่ 2	1.5

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยความพอประมาณของเศรษฐกิจภาคครัวเรือน ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.5 หมายถึง ค่าอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยในระยะ 5 ปีที่ผ่านมาพบว่า ดัชนีการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคต่อรายได้ที่ใช้จ่ายจริงสูงถึงร้อยละ 90 ในขณะที่สัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้สินในปี พ.ศ. 2548 เท่ากับร้อยละ 66 อยู่ในระดับค่าเฉลี่ยของช่วงปี พ.ศ. 2544-2548

หมวดที่ 3 เศรษฐกิจภาคการออมและการลงทุน

ประเด็นวิกฤติคือการก่อกำหนดหนี้ภาคเอกชนและการลงทุน ดัชนีชี้วัดที่ใช้เพื่อสะท้อนความ มีเหตุผลและการพึ่งตนเอง มี 2 ตัวคือ 1) หนี้ภาคเอกชน/การลงทุนภาคเอกชน และ 2) การออม/ การลงทุน (GNS/GDI) ดังนี้

ความมีเหตุผลและการพึ่งตนเอง

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทาง การเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
A20	หนี้ภาคเอกชน/การลงทุนภาคเอกชน (เข้าใกล้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 10)	1 (ปี 2547)
A22	การออม/การลงทุน (GNS/GDI) (เข้าใกล้ 1)	3
	คะแนนเฉลี่ยของหมวดที่ 3	2

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ย หมวดที่ 3 เศรษฐกิจภาคการออมและการลงทุน ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ย 2 (คือค่าอยู่ในช่วง $1.76 - 2.25 = C$) หมายถึง ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง จากเดิม โดยพบว่า ตัวเลขสัดส่วนหนี้ภาคเอกชนต่อการลงทุนมีความผันผวนสูง ในช่วงปี พ.ศ. 2544-47 และยังไม่มียางานตัวเลขในปี พ.ศ. 2548 ในปี พ.ศ. 2547 พบว่าหนี้ภาคเอกชน ต่อการลงทุนอยู่ในระดับสูงกว่าระดับที่เหมาะสม อยู่ในระดับร้อยละ 32.6 เทียบกับร้อยละ 12 ของค่าเฉลี่ย คือมีการก่อกำหนดหนี้ที่เทียบกับการลงทุนสูงขึ้น มีคะแนนน้อยกว่า 1 คือ ต้องปรับปรุง ในขณะที่การออมต่อการลงทุนในภาคเอกชนอยู่ในสัดส่วนเข้าใกล้ระดับที่เหมาะสม (=1) จึงถือว่า มีพัฒนาการดีทำให้ผลเฉลี่ยของทั้งหมวดมีแนวโน้มที่ดีขึ้น

หมวดที่ 4 เศรษฐกิจการใช้จ่ายภาครัฐ

พิจารณาดัชนีชี้วัด 2 องค์ประกอบ คือ ความสมดุลของการใช้จ่ายภาครัฐ และความเสถียร ทางการคลัง ดังนี้

4.1 ความสมดุลของการใช้จ่ายภาครัฐ

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทาง การเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
A23*	ดุลการคลัง/การเปลี่ยนแปลงของจีดีพี (เป็น - เมื่ออัตราเติบโตทาง เศรษฐกิจต่ำกว่าร้อยละ 5 หรือ เป็น + เมื่ออัตราเติบโตทางเศรษฐกิจสูง กว่าร้อยละ 5 โดยที่ค่าสัมบูรณ์เข้าใกล้ค่ากลาง คือ 0.5	3

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยย่อยเรื่องความสมดุลของการใช้จ่ายภาครัฐ ปรากฏว่า มีคะแนนค่าเฉลี่ย 3 (คือค่าอยู่ในช่วง $2.76 - 3.25 = B$) หมายถึง ค่าอยู่ในระดับมีพัฒนาการดี โดยพิจารณาจาก ดุลการคลังเทียบกับอัตราเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งถ้าอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ต่ำกว่าร้อยละ 5 รัฐมีแนวโน้มที่จะใช้นโยบายขาดดุลทางการคลังเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ พบว่าดุลการคลังในช่วงปี พ.ศ. 2544-2548 มีความผันผวนทั้งทิศทางและขนาด ในปี พ.ศ. 2548 อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเท่ากับ 4.8 และดุลการคลังมีค่าเป็นลบซึ่งเป็นทิศทางที่สอดคล้องกับสิ่งที่ควรจะเป็น

4.2 ความเสี่ยงทางการคลัง

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
A26*	สัดส่วนหนี้สาธารณะ/จีดีพี (ค่าที่เหมาะสมเป็นค่าเฉลี่ย)	3

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยย่อยเรื่องความเสี่ยงทางการคลัง ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ย 3 (คือค่าอยู่ในช่วง $2.76 - 3.25 = B$) หมายถึง ค่าอยู่ในระดับมีพัฒนาการดี โดยพบว่าเป็นปี พ.ศ. 2548 มีสัดส่วนหนี้สาธารณะต่อจีดีพีลดลงเข้าใกล้ระดับใกล้เคียงค่าเฉลี่ยหรือค่ากลางของการกระจาย (0.27)

4.3 สรุปดัชนีหมวดเศรษฐกิจการใช้จ่ายภาครัฐ

หมวดย่อย	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
4.1	ความสมดุลของการใช้จ่ายภาครัฐ	3
4.2	ความเสี่ยงทางการคลัง	3
	คะแนนเฉลี่ยของหมวดที่ 4	3

สรุปผลจากการคำนวณค่าเฉลี่ยดัชนีชี้วัด หมวดที่ 4 เศรษฐกิจการใช้จ่ายภาครัฐ โดยรวม ปรากฏว่า เศรษฐกิจการใช้จ่ายภาครัฐปี พ.ศ. 2548 มีคะแนนค่าเฉลี่ย 3 (คือค่าอยู่ในช่วง $2.76 - 3.25 = B$) คือ มีพัฒนาการดี โดยมีความสมดุลของการใช้จ่ายภาครัฐ และมีความเสี่ยงทางการคลัง (วัดจากสัดส่วนหนี้สาธารณะต่อจีดีพี) ลดลงและพึ่งพาแหล่งทุนจากภายนอกประเทศลดลง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีเสถียรภาพพอสมควร

หมวดที่ 5 เศรษฐกิจระหว่างประเทศ

พิจารณาในสององค์ประกอบ คือ การพึ่งพาทนออก และความเสถียร ดังนี้

5.1 การพึ่งพาทนออก

ประเด็นวิกฤติ คือ การพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศและระดับการเปิดประเทศมีดัชนีชี้วัด 3 ตัวเป็นอิสระจากกัน และสะท้อนการพึ่งพาในต่างมิติ ได้แก่

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	ดัชนี 2 ตัวเป็นอิสระจากกัน	
A28	สัดส่วนการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ (FDI) ต่อการลงทุนในประเทศ (ค่าที่เหมาะสม = 15% ซึ่งใกล้เคียง)	2
A29	อัตราการเปิดประเทศ (ค่าที่เหมาะสมเป็นค่าเฉลี่ย = 115)	1
	คะแนนเฉลี่ย	1.5

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยย่อยเรื่องการพึ่งพาทภายนอก ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ย 1.5 (คือค่าอยู่ในช่วง น้อยกว่า 1.50 = D) หมายถึง ค่าอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง พบว่า ในปี พ.ศ. 2548 สัดส่วนการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศอยู่ในระดับค่าเฉลี่ย แต่อัตราการเปิดประเทศ (มูลค่าการนำเข้าและการส่งออกต่อจีดีพี) เพิ่มสูงมากขึ้นอยู่ที่ระดับ 131 เทียบกับระดับค่าที่เหมาะสม 115 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยหรือค่ากลางของช่วงปี พ.ศ. 2544-2548 การพึ่งพาการส่งออกสูงดังกล่าวในปัจจุบันสะท้อนปัญหาการส่งออกที่เกิดจากการแข็งของค่าเงินบาทอย่างต่อเนื่องจากปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน ถ้าหากประเทศไม่ต้องพึ่งการส่งออกมากในระดับนี้ การผันผวนของค่าเงินอันเกิดจากอัตราแลกเปลี่ยนก็จะไม่มีผลกระทบมากนัก

5.2 ความเสี่ยง

ประเด็นวิกฤติคือหนี้ต่างประเทศระยะสั้น ในที่นี้เลือกดัชนีชี้วัดคือ หนี้ต่างประเทศระยะสั้นต่อทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ และความแปรปรวนของอัตราแลกเปลี่ยนในแต่ละปี

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
A31	หนี้ต่างประเทศระยะสั้น/ทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ (-)	2
A35	ความแปรปรวนของอัตราแลกเปลี่ยนในแต่ละปี (จากค่าเฉลี่ยรายเดือน) (-)	1
	คะแนนเฉลี่ย	1.5

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยย่อยเรื่องความเสี่ยงปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ย 1.5 (คือค่าอยู่ในช่วง 1.50 = D) หมายถึง ค่าอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง พบว่า ในปี พ.ศ. 2548 หนี้ต่างประเทศระยะสั้นต่อทุนสำรองเงินตราต่างประเทศอยู่ในระดับค่าเฉลี่ยของช่วงปี พ.ศ. 2544-2548 คือร้อยละ 30 แต่อัตราแลกเปลี่ยนในปี พ.ศ. 2548 มีความแปรปรวนสูงทำให้คะแนนเฉลี่ยของหมวดอยู่ในระดับต่ำ

5.3 สรุปดัชนีหมวดเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

หมวดย่อย	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
5.1	การพึ่งพาภายนอก	1.5
5.2	ความเสี่ยง	1.5
	คะแนนเฉลี่ยของหมวดที่ 5	1.5

สรุปผลจากการคำนวณค่าเฉลี่ยดัชนีชี้วัดหมวดที่ 5 ปรากฏว่า เศรษฐกิจระหว่างประเทศ ปี พ.ศ. 2548 มีคะแนนค่าเฉลี่ย 1.5 (คือค่าอยู่ในช่วง 1.50 = D) หมายถึง ยังไม่น่าพอใจ สาเหตุหลักมาจากอัตราการเปิดประเทศมีมากเกินไป การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ ต้องพึ่งพาการส่งออกสูงและเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนมีความผันผวนโดยเฉพาะเมื่อค่าเงินบาทแข็ง เร็วเกินไปอาจมีปัญหากการส่งออกและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจได้

หมวดที่ 6 เศรษฐกิจรายสาขา

6.1 สาขาการเกษตร

1) ความยั่งยืนของสาขาเกษตร

ความยั่งยืนของสาขาเกษตรในที่นี้ หมายถึง ประชากรผู้อยู่ในสาขาเกษตรสามารถดำรงชีพ อยู่ได้โดยพึ่งพาสาขาเกษตร ซึ่งตัวชี้วัดมี 2 ตัว คือ สัดส่วน GDP สาขาเกษตรต่อประชากร ในสาขาเกษตรเทียบกับ GDP นอกสาขาเกษตรต่อประชากรนอกสาขาเกษตร (สะท้อนความแตกต่างทางรายได้จากการทำงานสาขาเกษตรและนอกสาขาเกษตร) และรายได้เงินสดสุทธิ สาขาเกษตร/ นอกสาขาเกษตรของครัวเรือนเกษตร (สะท้อนแหล่งที่มาของรายได้เงินสดสุทธิของ ครัวเรือนเกษตร) แต่เนื่องจากชุดข้อมูลรายได้เงินสดสุทธิไม่สมบูรณ์และมีค่าสูงขึ้นมาผิดปกติ (ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร) จึงเลือกดัชนีชี้วัด คือ สัดส่วน GDP ของสาขาเกษตร ต่อประชากรสาขาเกษตร

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
Aa1	สัดส่วน GDP สาขาเกษตร ต่อประชากรในสาขาเกษตรเทียบกับ GDP นอกสาขาเกษตรต่อประชากรนอกสาขาเกษตร (ราคาปี 2531) (+)	1
	คะแนนเฉลี่ย	1

พบว่า แนวโน้มความยั่งยืนของสาขาเกษตรมีคะแนนค่าเฉลี่ย 1 (คือค่าอยู่ในช่วง น้อยกว่า 1.50 = D) หมายถึง ค่าอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง เนื่องจากรายได้ต่อหัวของประชากรในสาขา เกษตรคิดเป็นเพียงร้อยละ 15 ของรายได้ต่อหัวของประชากรนอกสาขาเกษตร ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับ

ต่ำและมีแนวโน้มลดลง สะท้อนข้อเท็จจริงที่ว่ารายได้จากสาขาเกษตรต่ำกว่ารายได้จากนอกสาขาเกษตรมาก ผู้อยู่ในสาขาเกษตรไม่สามารถพึ่งพารายได้จากสาขาเกษตรจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แรงงานไหลออกจากนอกสาขาเกษตรมากขึ้น จะมีผลต่อความยั่งยืนของสาขาเกษตรและอาจมีผลต่อการพึ่งตนเองด้านอาหารของประเทศในระยะยาว

2) การพึ่งพาตนเองในสาขาเกษตร

วัดด้วยอัตราการเปิดประเทศสินค้าเกษตร และมูลค่าการนำเข้าปัจจัยการผลิต (ในที่นี้คือปุ๋ย) เทียบกับ GDP

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
Aa6	อัตราการเปิดประเทศสินค้าเกษตร (-)	2
Aa7	มูลค่าปัจจัยการผลิตที่นำเข้าจากต่างประเทศ (ปุ๋ย)/GDP สาขาเกษตร(-)	1
	คะแนนเฉลี่ย	1.5

พบว่า ระดับการพึ่งพาตนเองสาขาเกษตรในปี พ.ศ. 2548 มีคะแนนเฉลี่ย 1.5 (คือค่าอยู่ในช่วง น้อยกว่า 1.50 = D) หมายถึง ค่าอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง แม้ว่าอัตราการเปิดประเทศในสินค้าเกษตรจะลดลงเรื่อยๆ โดยมีค่าเท่ากับ 126.5 ในปี พ.ศ. 2548 (ดีกว่าภาพรวมของประเทศที่มีอัตราการเปิดประเทศสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนอยู่ที่ระดับ 131.7 ในปี พ.ศ. 2548) แต่อัตราการเปิดประเทศสินค้าเกษตรก็ยังอยู่ในระดับสูงกว่าค่าที่เหมาะสมซึ่งกำหนดไว้ที่ 115 (ดูเศรษฐกิจภาพรวม) จึงได้คะแนนเพียง 2 และเมื่อพิจารณาด้านปัจจัยการผลิต พบว่ายังมีอัตราการพึ่งพาปุ๋ยจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น จากร้อยละ 6.5 ของ GDP สาขาเกษตร ในปี พ.ศ. 2544 เป็นเกือบร้อยละ 10 ในปี พ.ศ. 2548 สวนทางกับนโยบายการสนับสนุนเกษตรกรอินทรีย์ ถือว่าไม่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงต้องปรับปรุง

3) สรุปดัชนีหมวดเศรษฐกิจสาขาเกษตร

หมวดย่อย	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
1	ความยั่งยืนของสาขาเกษตร	1
2	การพึ่งพาตนเอง	1.5
	คะแนนเฉลี่ยของหมวดที่ 6	1.25

อยู่ในภาวะ**ต้องปรับปรุง**เนื่องจากมีค่าคะแนนเฉลี่ย 1.25 โดยมีปัญหาสำคัญคือ GDP หรือรายได้ประชาชาติต่อประชากรสาขาเกษตรคิดเป็นเพียงร้อยละ 15 ของรายได้ต่อหัวนอกสาขาเกษตร แสดงปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างสาขาการผลิตอย่างรุนแรง นอกจากนี้

สาขาเกษตรยังพึ่งพาการใช้ปุ๋ยเคมีนำเข้ามากขึ้น ทำให้สัดส่วนมูลค่าการนำเข้าปุ๋ยต่อ GDP สาขาเกษตรเพิ่มขึ้นด้วย

6.2 สาขาอุตสาหกรรมและบริการ

1) การมีเหตุมีผล

มีประเด็นวิกฤติ คือ การใช้กำลังการผลิต หนีภาคเอกชน ความสมดุลของการออมและการลงทุน ตัวชี้วัดประกอบด้วยดัชนีย่อย 3 ตัว

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	ดัชนีชี้วัด 3 ตัวเป็นอิสระจากกัน	
Ab3	อัตราการใช้กำลังการผลิตภาคอุตสาหกรรม (ค่าเหมาะสม = 80%)	3
Ab5	การออม/การลงทุนของภาคธุรกิจ (ใกล้ค่า 1)	2
	คะแนนเฉลี่ย	2.50

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยย่อยเรื่องการมีเหตุมีผล ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ย 2.5 (คือค่าอยู่ในช่วง 2.26-2.50 = C+) หมายถึง ค่าอยู่ในระดับที่มีพัฒนาการบ้าง โดยพบว่า ในปี พ.ศ. 2548 มีอัตราการใช้กำลังการผลิตในสาขาอุตสาหกรรมมากขึ้นเป็นร้อยละ 72 แต่ยังไม่ถึงค่าที่เหมาะสมร้อยละ 80 ส่วนอัตราการออม/การลงทุนอยู่ในระดับไม่มีพัฒนาการ

2) การพัฒนาบนฐานความรู้และผลิตภาพการผลิต

มีประเด็นวิกฤติคือ ผลิตภาพการผลิตรวม ซึ่งสะท้อนการพัฒนาเทคโนโลยีและการพัฒนาคุณภาพปัจจัยการผลิต มีดัชนีชี้วัด 2 ตัว ซึ่งวัดผลิตภาพการผลิตรวมในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	ดัชนีชี้วัด 2 ตัวเป็นอิสระจากกัน	
Ab6	TFP สาขาอุตสาหกรรม (+)	2
Ab7	TFP สาขาบริการ (+)	2
	คะแนนเฉลี่ย	2

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยย่อยเรื่องการพัฒนาบนฐานความรู้และผลิตภาพการผลิต มีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2 หมายถึง ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยพบว่า ในปี พ.ศ. 2548 มีผลิตภาพการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการอยู่ในระดับค่าเฉลี่ย

3) สรุปดัชนีเฉลี่ยหมวดเศรษฐกิจสาขาอุตสาหกรรมและบริการ

หมวดย่อย	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
1	การมีเหตุผล	2.50
2	การพัฒนาบนฐานความรู้และผลิตภาพ	2.0
	คะแนนเฉลี่ยของหมวดที่ 7	2.25

พบว่า มีคะแนนค่าเฉลี่ย 2.25 (1.76 ถึง 2.25 = C) คือ **ยังไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม**

สรุปผลการคัดเลือกตัวแทนของดัชนีชี้วัด

ในขั้นตอนสุดท้ายดัชนีชี้วัดที่เลือกมาใช้ได้จริงนั้นมีความแตกต่างกับดัชนีที่ได้วางแผนที่จะเก็บข้อมูลไว้แต่แรก การคัดเลือกข้อมูลที่นำมาสร้างดัชนีชี้วัดจริงในที่สุดจึงสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการคัดเลือกดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		
ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี
↓ เงื่อนไขของดัชนีชี้วัดภาวะเศรษฐกิจ ↓		
คุณธรรม	ความรู้	
การมีกติกาทิศทางเศรษฐกิจที่ เสริมสร้างความเท่าเทียมกันสำหรับผู้ผลิตรายเล็กรายใหญ่ มีการดำเนินการทางเศรษฐกิจที่โปร่งใส ตอบแทนแก่ปัจจัยการผลิตอย่างเป็นธรรม กลุ่มครองสิทธิชุมชนและผู้บริโภค และไม่เบียดเบียนคนรุ่นหลังเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	การพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานความรู้ มีข้อมูล รู้ศักยภาพ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโลก	
ดัชนีและองค์ประกอบดัชนีชี้วัด (มิติเศรษฐกิจในภาพรวม)		
หมวดที่ 1 เศรษฐกิจภาพรวม 1.1 ความสมดุลของการพัฒนา <ul style="list-style-type: none"> สัดส่วน GDP สาขาเกษตรต่อ GDP รวม (ค่าที่เหมาะสม 10%) จำนวนคนจนใต้ Poverty Line อัตราการเติบโตภาคการเงินต่ออัตราการเติบโตภาคเศรษฐกิจจริง (ใกล้เคียงค่าที่เหมาะสม = 2) 1.2 เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ <ul style="list-style-type: none"> อัตราการจ้างงาน Headline Inflation 	หมวดที่ 2 เศรษฐกิจภาคครัวเรือน ความพอประมาณ <ul style="list-style-type: none"> การใช้จ่ายเพื่อการบริโภค/รายได้ที่ใช้จ่ายได้จริง (ค่าที่เหมาะสม = 80%) สัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้สิน หมวดที่ 3 เศรษฐกิจภาคการผลิตและการลงทุน ความมีเหตุผลและการพึ่งตนเอง <ul style="list-style-type: none"> หนี้ภาคเอกชน/การลงทุนภาคเอกชน (ค่าที่เหมาะสม = 10%) การออม/การลงทุน (GNS/GDI)(เข้าใกล้ 1) 	

ดัชนีและองค์ประกอบดัชนีชี้วัด (มิติเศรษฐกิจในภาพรวม)	
<p>1.3 การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> • การออมโดยรวมต่อGDP (GNS/GDP) • การนำเข้าต่อการใช้พลังงาน(เทียบเท่าน้ำมันดิบ พันบาร์เรลต่อวัน) <p>1.4 การพัฒนาบนฐานความรู้และผลิตภาพทางการผลิต</p> <ul style="list-style-type: none"> • ผลิตภาพการผลิตรวมเทียบกับอัตราเติบโตทางเศรษฐกิจ <p>1.5 ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> • ดัชนีการกระจายรายได้ (Gini-coefficient) (ระดับที่เหมาะสม = 0.3) 	<p>หมวดที่ 4 การใช้จ่ายภาครัฐ</p> <p>4.1 ความสมดุลของการใช้จ่ายภาครัฐ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ดุลการคลัง/การเปลี่ยนแปลงจีดีพี <p>4.2 ความเสี่ยงทางการคลัง</p> <ul style="list-style-type: none"> • สัดส่วนหนี้สาธารณะ/จีดีพี (ค่าที่เหมาะสม) <p>หมวดที่ 5 เศรษฐกิจระหว่างประเทศ</p> <p>5.1 การพึ่งพาภายนอก</p> <ul style="list-style-type: none"> • FDI/การลงทุนในประเทศ (ค่าที่เหมาะสม=15%) • อัตราการเปิดประเทศ (ค่าที่เหมาะสม = 115) <p>5.2 ความเสี่ยง</p> <ul style="list-style-type: none"> • หนี้ต่างประเทศระยะสั้น/ทุนสำรองเงินตรา ระหว่างประเทศ
ดัชนีและองค์ประกอบดัชนีชี้วัด (มิติย่อยเศรษฐกิจรายสาขา)	
<p>หมวดที่ 6 เศรษฐกิจสาขาเกษตร</p> <p>6.1 ความยั่งยืนของสาขาเกษตร</p> <ul style="list-style-type: none"> • สัดส่วน GDP สาขาเกษตร ต่อประชากรในสาขาเกษตรเทียบกับ GDP นอกสาขาเกษตรต่อประชากรนอกสาขาเกษตร <p>6.2 การพึ่งตนเองในสาขาเกษตร</p> <ul style="list-style-type: none"> • อัตราการเปิดประเทศสินค้าเกษตร (ค่าเฉลี่ยประเทศ 115) • มูลค่าป้อนนำเข้า/GDP เกษตร 	<p>หมวดที่ 7 เศรษฐกิจสาขาอุตสาหกรรมและบริการ</p> <p>7.1 การมีเหตุผล</p> <ul style="list-style-type: none"> • อัตราการใช้กำลังการผลิต (80%) • การออม/การลงทุนของภาคธุรกิจ (1) <p>7.2 การพัฒนาบนฐานความรู้และผลิตภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> • TFP ภาคอุตสาหกรรม • TFP ภาคบริการ

ก.2 ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติจริยธรรมและวัฒนธรรม

แนวคิดและที่มาการพัฒนาดัชนีชี้วัด

สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ที่มาพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุต่างๆ มากมาย ได้ก่อให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกสบายอย่างไม่มีที่สิ้นสุดตามครรลองของการพัฒนาในกระแสหลัก ในขณะที่เดียวกันก็ได้สร้างปัญหาและความรุนแรงด้านต่างๆ ติดตามมามากมายด้วยเช่นกัน อาทิ การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ การสูญเสียความมั่นคงของมนุษย์ ฯลฯ

ดังนั้นแม้ว่าผลพวงของการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ผ่านมาจะนำมาซึ่งความเจริญมั่งคั่งและความทันสมัยทางวัตถุเช่นเดียวกับประเทศสังคมตะวันตก แต่เนื่องจากที่ผ่านมาไม่ได้มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านจิตใจภายใน ให้มีความสมดุลควบคู่กับ *การพัฒนาความเจริญทางวัตถุภายนอก* โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับ “ค่าเงิน” มากไปกว่าคุณค่าแห่ง “ความดี” หรือคุณธรรม และจริยธรรม จึงส่งผลให้คนจำนวนมากเข้าใจว่า *ความสุข* คือการได้มาซึ่งความมั่งคั่งร่ำรวย ความมีอำนาจและเกียรติยศชื่อเสียง โดยอาจไม่ได้คำนึงถึงความชอบธรรมหรือความเป็นธรรมแต่อย่างใด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของแสวงหาเงินตราด้วยการประกอบอาชีพที่ทุจริต หรือการคอร์ปชั่น รวมถึงการที่สมาชิกของสังคมกระทำผิดศีลธรรมก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวและปัญหาสังคมต่างๆ อาทิ ปัญหายาเสพติด ปัญหาเด็กเร่ร่อน และปัญหาการค้ามนุษย์ เป็นต้น

การสำรวจทางสังคมชี้ชัดว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศพัฒนาอุตสาหกรรม *ไม่ได้* มีส่วนช่วยสร้างความเป็นอยู่ที่ดีทางสังคม (Social well being) หรือความสุขแต่อย่างใด ในหลายกรณีกลับสร้างปัญหาเพิ่มมากขึ้น ดังเช่นสังคมในประเทศอเมริกันพบว่า คนมีความทุกข์เพิ่มมากขึ้น อัตราการฆ่าตัวตาย ปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรงเพิ่มสูงขึ้นเป็นเท่าตัว (เรียบเรียงใน วิทยากร เชิงกุล, 2548) นอกจากนี้ ยังพบว่าภาวะวิกฤตของปัญหาสังคมในปัจจุบัน ได้ส่งผลทำให้สังคมกำลังเผชิญกับ “*ปัญหาความเครียด*” ที่กำลังกลายเป็นปัญหาสำคัญของคนทุกเพศ ทุกวัย เพราะต่างต้องดิ้นรนแข่งขันกันเพื่อความอยู่รอด และท้ายที่สุดย่อมนำมาซึ่งการเอารอดเอาเปรียบหรือแก่งแย่งทำลายล้างกันโดยไม่สนใจต่อความทุกข์ยากลำบากของผู้อื่นและสังคมส่วนรวม อันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและสงบสุขได้

จากปัญหาข้างต้นล้วนแต่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความบกพร่องหรือการขาดภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจ ซึ่งมีสาเหตุประการสำคัญอันเกิดจากขาดการพัฒนามิติทางด้าน *คุณธรรม จริยธรรม* ที่ถูกละเลยหรือมองข้ามมาเป็นเวลายาวนาน จึงส่งผลทำให้สมาชิกในสังคมไม่สามารถพัฒนาภูมิปัญญาให้ตาม *รู้เท่าทัน* สถานะความเป็นจริงได้ และต้องอิงความสุขกับวัตถุภายนอกอยู่

ตลอดเวลา ไม่สามารถพัฒนาหรือยกระดับความสุขที่เกิดจากความสมดุลอันเป็นผลจาก “**ความพอเพียง**” ในตัวเองได้ เพราะตราบดีที่สังคมยังคงมุ่งสนใจแต่ความเจริญเติบโตของ เศรษฐกิจในเชิงวัตถุ หรือปริมาณ ปล่อยให้ผู้ประกอบการกระตุ้นเร่งเร้าความต้องการของผู้บริโภค จนเกินความพอดีผ่านทางสื่อโฆษณาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งเสพติดมอมเมา เช่น เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ สิ่งอบายมุขหรือการพนัน และสินค้าหรือสื่อช่วยยั่วทางอารมณ์ต่างๆ ที่ขาดจิตสำนึก หรือความรับผิดชอบต่อสังคม โดยไม่สามารถพัฒนาความเจริญจากภายในให้มีความสมดุลควบคู่ ไปกับการเจริญทางวัตถุภายนอกอย่างเกื้อกูล ตราบนั้นก็หาคความสงบสุขทางสังคมได้ยาก

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องที่ให้ความสำคัญอย่างเร่งด่วนกับการให้ “**คุณธรรมนำความรู้**” เพื่อเสริมสร้างให้คนมีคุณธรรม และนำหลักจริยธรรมมาเป็นแนวทางในการประพฤติ ปฏิบัติตน ตาม “**สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่อ**” ที่มีต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมโดยรวม

ด้วยเหตุนี้ต่อมาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 จึงได้ปรับทิศทางการพัฒนาประเทศให้มุ่งสู่ “**สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน**” โดยยึดหลัก “**ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**” ให้ตั้งอยู่บนพื้นฐาน ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล มุ่งสร้างปัญญา ความรอบรู้ ควบคู่คุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวที่พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างเท่าทัน

การพัฒนาคุณภาพคนในชาติจึงควรมุ่งให้มีความรอบรู้คู่คุณธรรม โดยไม่ได้เน้นแต่เพียง ความเป็น “คนเก่ง” และ “ความสามารถในการแข่งขัน” เท่านั้นแต่ครอบคลุมการพัฒนาคนในมิติ ต่างๆ ได้อย่างสมดุล ทั้งในด้าน ความรู้ ความเพียร ความอดทน มีการดำเนินชีวิตที่สามารถ ช่วยเหลือตนเองและพึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน และที่สำคัญคือ การอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการเสียสละแบ่งปันประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม โดยไม่เบียดเบียนหรือทำร้าย ทำลายซึ่งกัน และกัน ให้สอดคล้องกับความหมายของหลัก **จริยธรรม** ซึ่งหมายถึง “**หลักแห่งความประพฤติ**” หรือแนวทางปฏิบัติตนให้เป็นคนดีก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและสังคมส่วนรวม ตามครรลองของคุณธรรมและศีลธรรมที่นำมาจากหลักคำสอนทางศาสนาหรือวัฒนธรรม จารีตประเพณี อันอิงอยู่กับหลักปรัชญา ความเชื่อในการดำรงชีวิตของการอยู่ร่วมกันระหว่าง มนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติอย่างสันติสุข

จริยธรรมจึงเป็นเหมือน “**หลักธรรมในการครองตน**” สำหรับบุคคลให้ยึดถือปฏิบัติ เพื่อการกำกับและควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้อยู่ในแนวทางแห่งความดีที่ก่อให้เกิดประโยชน์ สุขไม่เบียดเบียนหรือสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง ผู้อื่นและส่วนรวม โดยพยายามลดละ หรือละอายต่อบาป (หิริ โอตตปัสสะ) รู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี สิ่งใดควรทำหรือสิ่งใดไม่ควร เพื่อความปกติสุขของสังคม การนำหลักจริยธรรมมาใช้จึงเป็นเครื่องมือติดตามตรวจสอบ พฤติกรรมของตนเองเช่นเดียวกับ “**หลักธรรมาภิบาล**” หรือหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ของภาครัฐและองค์กรในภาคธุรกิจเอกชน รวมถึงการกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพในแต่ละสาขา อาชีพที่ต่างก็ล้วนมีมาตรการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกให้มีลักษณะตามที่พึงประสงค์และ

ปลอดจากการกระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมในปัจจุบันจำเป็นต้องให้ความสำคัญอย่างเร่งด่วนกับเรื่องของ “**คุณธรรมนำความรู้**” เพื่อเสริมสร้างให้คนมีคุณธรรม และนำหลักจริยธรรมมาเป็นแนวทางในการประพฤติ ปฏิบัติตนตาม “**สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ**” ที่มีต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมส่วนรวมได้

ดังสามารถสะท้อนได้จากคุณธรรมขั้นพื้นฐานของประชาชนในการแสดงออกซึ่งบทบาทหน้าที่ในการเป็นพลเมืองที่ดีที่มีความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อตนเอง ต่อสังคมและประเทศชาติ อันมีความเกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ครอบคลุมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทั้งด้าน *ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความมีสติสัมปชัญญะ ความอดทน ความเพียร ความกตัญญูกตเวที ความไม่ประมาท ความเสียสละ และความรับผิดชอบต่อสังคม*

จะเห็นได้ว่าจริยธรรม มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิดอย่างแยกไม่ออก ซึ่งวัฒนธรรมไม่ได้มีความหมายเพียงมรดกทางสังคมที่รับสืบทอดกันต่อๆ มา แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถธำรงรักษาสิ่งที่ดี และเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้นใหม่ เพื่อความดี ความงามของวิถีแห่งชีวิตส่วนรวม

จากนัยข้างต้นนี้เอง มิติของวัฒนธรรมจึงมีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมาก เพราะเป็นวิถีชีวิต วิถีปฏิบัติ ที่มีฐานรากจากวิถีคิด ระบบคุณค่าและการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งมีใช่เป็นเพียงการรับรู้และเรียนรู้ด้านเทคนิคเท่านั้น แต่สามารถนำมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหรือหล่อหลอมให้ประชาชนเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยปราศจากอคติหรือการเลือกปฏิบัติที่นำไปสู่ความแปลกแยกในสังคมได้ ขณะเดียวกันก็สามารถธำรงรักษาอัตลักษณ์ของชาติควบคู่ไปกับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในเชิงพลวัตของกระแสโลกาภิวัตน์ได้โดยไม่สูญเสียคุณค่าหรือทำลายภูมิปัญญาดั้งเดิมและวัฒนธรรมค่านิยมที่ดีงามของท้องถิ่นและประเทศชาติ

การศึกษาครั้งนี้จึงให้ความหมายของ *มิติทางจริยธรรมและวัฒนธรรม* หมายถึง การดำรงรักษาและเสริมสร้างค่านิยม ความเชื่อ หลักคำสอนทางศาสนา รวมทั้งวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีและศิลปวัฒนธรรมที่ดีงาม ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบไทยให้มีความเข้มแข็งสามารถสร้างเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อพร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ได้ ประกอบด้วยความตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน และความเพียร การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต การไม่โลภและไม่ตระหนี่

ดังสามารถสรุปความหมายของดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทางจริยธรรม วัฒนธรรม ในกรอบของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ดังต่อไปนี้

● **ความพอประมาณ** หมายถึง การรู้จักความพอดี ความพอเพียงในการดำรงชีวิต โดยไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยมหรือบริโภคนิยม แต่สามารถ**ภาควิไม** ในเอกลักษณ์คุณค่าของความเป็นไทย โดยการยึดเอา **ความพอใจ** ในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ เป็นอยู่ ซึ่งได้มาโดยสุจริต รวมถึงการใฝ่หาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาตามศักยภาพ โดยไม่โลภเพียงเพื่อให้ได้มาโดยมิชอบและไม่สร้างความสะดวกหรือเบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและทำลายสังคม ซึ่งต้องอาศัยความอดทนอดกลั้นและรู้จักยับยั้งชั่งใจเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาและเหตุการณ์ที่อาจทำให้เบี่ยงเบนไปจากคุณธรรม ความดีหรือความถูกต้องนั้น

● **ความมีเหตุผล** หมายถึง การใช้สติปัญญาคิดใคร่ครวญและพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเพื่อกำกับและควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนเองให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรม ความดี ความถูกต้อง โดยคำนึงถึงเหตุปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ตลอดจนผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นว่าจะนำไปสู่ผลดีหรือผลเสียอย่างไร ต่อตนเอง ครอบครัว ผู้อื่นและสังคมส่วนรวม รวมไปถึงความสำนึกรับผิดชอบในสิทธิหน้าที่และเคารพในกฎกติกาของสังคม และการปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความสุจริตและตั้งใจจริงเพื่อทำหน้าที่ของตนเองให้สำเร็จลุล่วง

● **การมีภูมิคุ้มกัน** หมายถึง การมีภูมิคุ้มกันทั้งกาย อารมณ์ และจิตใจเพื่อเตรียมตัวพร้อมรับกับเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่างๆ ที่ไม่แน่นอนในอนาคตอย่างรู้เท่าทัน โดยดำเนินชีวิตให้ตั้งมั่นอยู่ในความดีและความไม่ประมาท ยึดถือหลัก “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” ด้วยการประพฤติตนในทางที่ถูกต้อง เหมาะสมตามกรอบของคุณธรรม จริยธรรม และรู้จักป้องกันระมัดระวังไม่ให้ขาดสติ ตลอดจนหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงทั้งหลาย เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความล้มเหลวหรือความทุกข์ ความเดือดร้อนทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง และส่วนรวม หรือสร้างความเสื่อมเสียต่อศาสนา และวัฒนธรรมได้

วัตถุประสงค์สำคัญของการพัฒนาดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทางจริยธรรม วัฒนธรรม คือ เพื่อแสดงถึงสถานะของฐานรากที่สำคัญของสังคม ซึ่งจะเชื่อมประสานกับการพัฒนาในมิติต่างๆ ทุกมิติ โดยเริ่มจากความเจริญงอกงามจากภายในจิตใจ มีความชาญฉลาดรู้เท่าทัน และสามารถควบคุมหรือเลือกรับความเจริญทางวัตถุจากภายนอก มีภูมิคุ้มกันที่แสดงออกด้วยความอดทน ไม่เบียดเบียน ทำร้ายตนเองและผู้อื่น มีคุณธรรม ของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อสร้างชีวิตทางสังคมร่วมกัน

ดังนั้นหากเปรียบเทียบมิติทางจริยธรรม วัฒนธรรม กับภาพรวมของเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือการสร้างพื้นฐานทางคุณธรรมที่ดี อันเป็นเงื่อนไขหนึ่งในสองข้อตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือความรู้คู่คุณธรรม ดังพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญใน 3 ประเด็นหลักคือ 1) ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง 2) การมีภูมิคุ้มกันทางกาย อารมณ์ จิตใจ และ 3) ความยึดมั่นในหลัก ศาสนธรรมและวัฒนธรรมที่ดึงามของชาติ สามารถสรุปกรอบแนวคิดดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทางจริยธรรม วัฒนธรรม ดังนี้

กรอบแนวคิดดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติจริยธรรม วัฒนธรรม

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		
<p>ความพอประมาณ</p> <p>ความพอดี ความพอประมาณในการดำรงชีวิตไม่ให้หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยมหรือยึดติดพันนาการอยู่กับสิ่งใด คือสามารถสร้าง <i>ความพอใจ</i> หรือ<i>ภาคภูมิใจ</i> ในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ หรือเป็นอยู่ได้โดยไม่โลภหรือขวนขวายให้ได้มาในทางทุจริตหรือประพฤตินิชอบ</p>	<p>ความมีเหตุผล</p> <p>การ รู้จัก คำนึง ชีวิต อย่าง สมเหตุสมผล มีสติปัญญากำกับ สามารถแยกแยะผิดชอบชั่วดี สิ่งใดควรทำหรือสิ่งใดไม่ควรเพื่อความสงบปกติสุขของสังคมประเทศ</p>	<p>การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี</p> <p>คือ การมีภูมิคุ้มกันทางจริยธรรมและวัฒนธรรม สามารถต้านทานกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมในโลกาภิวัตน์ โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</p>
<p>↓ เงื่อนไขของดัชนีชี้วัดภาวะสังคม ↓</p>		
<p>คุณธรรม</p> <p>(เชื้อสัจจะสุจริต ขยันอดทน สติปัญญา แบ่งปัน)</p> <p>การมีภูมิคุ้มกันทางจริยธรรมและวัฒนธรรม</p>	<p>ความรู้</p> <p>(รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง)</p> <p>การมีภูมิคุ้มกันทางสังคมและปัญญา</p>	
<p>พฤติกรรมเชิงจริยธรรม</p> <p>ความประหยัด (<i>ความมีเหตุผล ความพอประมาณ</i>) ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัยในตนเอง ความมีสติสัมปชัญญะ ความอดทน ความเพียร ความกตัญญูทดแทน ความไม่ประมาท ความเสียสละ (ไม่โลภ)ความสามัคคี ความรับผิดชอบต่อสังคม</p>		
<p>องค์ประกอบดัชนีชี้วัด</p> <p>(การมีสุขภาพทางกาย จิตใจและอารมณ์)</p>		
1.ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง	2. การมีภูมิคุ้มกันทางกาย อารมณ์ จิตใจ	3.ความยึดมั่นในหลักศาสนาธรรมและวัฒนธรรมที่ค้ำจุนของชาติ
<p>ตัวชี้วัด</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • การเกิดคดีความ • ความสูญเสียอันเกิดจากอุบัติเหตุและอุบัติเหตุภัย (ความประมาท) • ความเดือดร้อนและความรุนแรงจากการคุกคามและละเมิดสิทธิเสรีภาพ • ความรุนแรงในครอบครัว 	<ul style="list-style-type: none"> • การมีอายุขัยเฉลี่ย • การฆ่าตัวตาย • การป่วยโรคเครียดจิต ประสาท • การติดสุราเรื้อรัง • การสูบบุหรี่ • การติดอบายมุข • การหย่าร้าง 	<ul style="list-style-type: none"> • การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม • การบริจาคเงิน • ความเชื่อตามคตินิยมทางศาสนา/ระดับของคุณธรรม • การเป็นผู้นำทางศาสนา/ผู้นำท้องถิ่น/ครูภูมิปัญญาที่เป็นตัวอย่างที่ดีและเป็นที่ยึดเหนี่ยว • งบประมาณที่ใช้ในการส่งเสริมวัฒนธรรม

องค์ประกอบดัชนีชี้วัด

จากกรอบแนวคิดข้างต้นสามารถอธิบายดัชนี องค์ประกอบและตัวชี้วัดทางจริยธรรม วัฒนธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

เพื่อป้องกันสภาพแวดล้อมและความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยให้ความสำคัญกับการคุ้มครองทางสังคมและการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองให้เป็นปกติสุขและสามารถดำรงชีวิตได้โดยปราศจากความหวาดกลัวภัยอันตรายต่างๆ รวมถึงการกวดขันเอาเปรียบ การละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็สะท้อนถึงสำนึกหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในการสร้างสรรค์สังคม อันมีความเกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความมีสติสัมปชัญญะ ความอดทน ความเพียร ความกตัญญูกตเวที ความไม่ประมาท และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

โดยพิจารณาจากองค์ประกอบ คือ (1) สัดส่วนและจำนวนการเกิดคดีความ (2) ความสูญเสียอันเกิดจากอุบัติเหตุและอุบัติเหตุ (3) อัตราความเดือดร้อนและความรุนแรงจากการคุกคามและละเมิดสิทธิ เสรีภาพในสังคม และ (4) อัตราความรุนแรงของปัญหาสังคม อันเกิดจากการขาดการเอาใจใส่ดูแล ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัว ดังสะท้อนได้จากตัวชี้วัดต่อไปนี้

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
(1) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง 1) การเกิดคดีความ 2) ความสูญเสียอันเกิดจากอุบัติเหตุและอุบัติเหตุ	<ul style="list-style-type: none"> • จำนวนคดีความต่อประชากรพันคน (หรือต่อ 100,000 ครอบครัว) (-) ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> ○ จำนวนคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ○ จำนวนคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ○ จำนวนคดีชีวิต ร่างกายและเพศ ○ จำนวนคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ • จำนวนการตายจากอุบัติเหตุและการเป็นพินัยต่อประชากรแสนคน (-) • จำนวนผู้ประสบภัยอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน (-)

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
<p>(1) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ต่อ)</p> <p>3) ความเดือดร้อนและความรุนแรงจากการคุกคามและละเมิดสิทธิ เสรีภาพ ในสังคม</p>	<ul style="list-style-type: none"> • จำนวนผู้ได้รับการช่วยเหลือกลับประเทศ ในขบวนการค้ามนุษย์ (-) • จำนวนคดีร้องเรียนจากการถูกละเมิดสิทธิ มนุษยชน (-)
<p>4) ความรุนแรงของปัญหาสังคม อันเกิดจากการขาดการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกใน ครอบครัว</p>	<ul style="list-style-type: none"> • จำนวนผู้หญิงที่มาขอคำปรึกษาในกรณี ถูกละเมิดทางเพศหรือถูกทำร้ายจากสมาชิก ภายในครอบครัว (-) • จำนวนเด็กที่ถูกทอดทิ้งต่อประชากรเด็กแสนคน (-) • จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมส่งสถาน พิษินิจฯ โดยมีสาเหตุจากสภาพครอบครัว ต่อเด็ก อายุ 7-18 ปี แสนคน (-) • จำนวนผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งต่อผู้สูงอายุแสนคน (-) • จำนวนผู้พิการที่ไม่ได้รับการดูแลต่อคนพิการ พันคน (-)

2.2 การมีภูมิคุ้มกันทางกาย อารมณ์ จิตใจ

เพื่อเสริมสร้างให้สมาชิกสังคมมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแรงทั้งทางกาย อารมณ์ จิตใจ โดยการ หลีกเลียงพฤติกรรมเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตของคนในสังคม โดยเฉพาะความสามารถในการจัดการกับภาวะความเครียดของตนเองได้ เพื่อลดอัตราการเจ็บป่วย ทางจิต และอัตราการฆ่าตัวตายที่เพิ่มสูงขึ้น ด้วยแม้ว่าการวัดอัตราประชากรที่มีอายุขัยเฉลี่ยยืนยาว จะเป็นดัชนีการพัฒนามนุษย์โดยรวมแล้วก็ตาม แต่หากการดำรงชีวิตอยู่อย่างยืนยาวด้วยความทุกข์ และสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น และสังคมนั้นก็จำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน ตลอดจนการมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว เพื่อการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถสะท้อนได้จากตัวชี้วัด ดังนี้

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
(2) การมีภูมิคุ้มกันทางกาย อารมณ์ จิตใจ	<ul style="list-style-type: none"> • อายุขัยเฉลี่ยของประชากร (+) • จำนวนผู้เสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายต่อ ประชากรอายุ 10 ปีขึ้นไป (-) • จำนวนผู้ป่วยโรคเครียดจิต ประสาท (-) • อัตราการ ไม่คิดสุราของสมาชิก/คนในครัวเรือน (-) • อัตราการ ไม่สูบบุหรี่ของสมาชิก/คนในครัวเรือน (-) • อัตราผู้ติดอบายมุข (-) • จำนวนการหย่าร้างต่อคู่สมรส 1,000 คู่ (-)

2.3 ความยึดมั่นในหลักศาสนาธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม

เพื่อเสริมสร้างระบบภูมิคุ้มกันของคนไทยให้มีวิถีชีวิตที่ประกอบด้วย *ความจริง ความงาม ความดี* โดยยึดมั่นในศาสนาธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงามให้เป็นเครื่องหล่อหลอมให้มนุษย์พัฒนาการทางจิตหรือมิติด้านใน นำไปสู่การเข้าถึงปัญญาและมีอิสรภาพที่แท้จริง ไม่ยึดติดกับความคับแคบที่เน้นแต่ประโยชน์ส่วนตน มาเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคมส่วนรวม โดยสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินชีวิตที่พอเพียงได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อ วิชาการบริโภค มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การหล่อหลอมกล่อมเกลาจิตใจของสาธารณชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กและเยาวชน ให้ตกอยู่ในภาวะของความอ่อนแอและขาดภูมิคุ้มกัน จึงต้องเสริมสร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของศาสนาธรรมและรู้จักเลือกรับวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของชุมชนและสังคมนั้นๆ พร้อมกับการพัฒนาภูมิปัญญาไทยเพื่อการดำรงชีวิตอย่างชาญฉลาด เปี่ยมด้วยความรู้ สติและปัญญา ความรอบคอบ ความระมัดระวังในการบรรลุถึงความดีงามและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

โดยสามารถสะท้อนได้จากตัวชี้วัด ดังนี้

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
(3) ความยึดมั่นในหลักศาสนาธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงามของชาติ	<ul style="list-style-type: none"> • จำนวนประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม (+) • จำนวนเงินบริจาคของภาคครัวเรือนในการสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา (+) • ร้อยละของประชากรที่มีความเชื่อตามคตินิยมทางศาสนา (+) • ร้อยละของประชากรจำแนกตามประเภทและระดับของคุณธรรม (+) • ร้อยละของครัวเรือนในชุมชนที่คิดว่ามีผู้นำทางศาสนา/ผู้นำท้องถิ่น / ครุภูมิปัญญาที่เป็นตัวอย่างที่ดีและเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจได้ (+) • สัดส่วนงบประมาณของหน่วยราชการส่วนท้องถิ่นที่ใช้เพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมในชุมชน/ท้องถิ่น (+)

ผลการคำนวณดัชนีชี้วัด

จากกำหนดตัวชี้วัดข้างต้น ได้มีการรวบรวมตัวเลขทางสถิติจากหน่วยงานต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2548 (ดูรายละเอียดจากภาคผนวก ง ตารางที่ ง.2) โดยคัดเลือกตัวแทนของดัชนีชี้วัดจากค่าสหสัมพันธ์ จากนั้นนำมาคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลตัวชี้วัดที่คัดเลือกแล้วแต่ละชุด เพื่อนำมาคำนวณค่าคะแนนความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงตามลำดับดังนี้

ผลจากการคำนวณค่าเฉลี่ยดัชนีชี้วัดมิติจริยธรรมและวัฒนธรรมโดยรวมผลปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมดเท่ากับ 1.96 (คือค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 1.76-2.25 = C) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่สะท้อนพฤติกรรมทางด้านจริยธรรมและวัฒนธรรมไปสู่ทิศทางการเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในช่วงปี พ.ศ. 2548 พบว่า ยังอยู่ในระดับที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ผลการคำนวณจำแนกตามหมวด ปรากฏผลดังนี้

หมวดที่ 1 ความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ต้องปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.23 = D)

หมวดที่ 2 การมีภูมิคุ้มกันทางกาย อารมณ์ จิตใจ เริ่มมีแนวโน้มที่มีพัฒนาการบ้าง (ค่าเฉลี่ย 2.33 = C+)

หมวดที่ 3 ความยึดมั่นในหลักศาสนาธรรมและธำรงรักษาวัฒนธรรมที่ดีงามของชาติ เริ่มแนวโน้มที่มีพัฒนาการบ้าง(ค่าเฉลี่ย 2.33 = C+)

หมวดที่ 1 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

มิติทางคุณธรรม จริยธรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยส่งเสริมให้สังคม ประเทศชาติ มีความสงบสุข แต่ปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาความเสื่อมถอยทางจิตใจ เช่น เกิดการทุจริต นอกรีตและการทำร้ายกัน ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจนสร้างความเดือดร้อนและความเสียหายให้แก่ประเทศชาติ บ้านเมือง ในขณะที่เดียวกันก็สะท้อนถึงจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองในการสร้างสรรค์สังคม

ด้วยเหตุนี้การนำเสนอสถิติเกี่ยวกับการกระทำความผิดของคดีต่างๆ และอัตราความรุนแรงและความสูญเสียที่เกิดขึ้นจึงสามารถนำมาเป็นเครื่องบ่งชี้ที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหา ความรุนแรงของสังคม อันมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมที่ขาดคุณธรรมและจริยธรรมในภาพรวม โดยกำหนดองค์ประกอบดัชนีชี้วัดย่อย ใน 4 ประเด็นได้แก่

- 1) จำนวนการเกิดคดีความ
- 2) ความสูญเสียอันเกิดจากอุบัติเหตุและอุบัติเหตุ
- 3) ความเดือดร้อน ความรุนแรงจากการคุกคามและละเมิดสิทธิ เสรีภาพในสังคมและ

- 4) ความรุนแรงของปัญหาสังคม อันเกิดจากการขาดการเอาใจใส่ดูแล ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัว

1.1 จำนวนการเกิดคดีความ

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	กลุ่มที่ 1 คดีอาญาและคดีละเมิดขวัณ	1.5
C 1	จำนวนคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ต่อประชากรแสนคน (-)	1
C 4	จำนวนคดีอุกฉกรรจ์และละเมิดขวัณต่อประชากรแสนคน (-)	2
	กลุ่มที่ 2 คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน	0
C 2	จำนวนคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ต่อประชากรแสนคน (-)	0
	ค่าเฉลี่ยของหมวดย่อย	0.75

ผลจากการคำนวณคะแนนเฉลี่ยในหมวดย่อยเกี่ยวกับเรื่อง จำนวนการเกิดคดีความปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ย 0.75 (ค่าอยู่ในช่วงน้อยกว่า 1.5 = D) หมายถึง ประเทศไทยกำลังเผชิญกับภาวะความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในระดับที่ควรปรับปรุง ดังสะท้อนจากสัดส่วนและจำนวนการกระทำความผิดของคดีต่างๆ โดยรวมที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้จากการเปรียบเทียบสถิติคดีอาญาทั่วราชอาณาจักรที่ผ่านมา ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2544 -2548 พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 แต่ได้ลดจำนวนลงในปี พ.ศ. 2547 สืบเนื่องจากรัฐบาลได้ใช้มาตรการต่างๆ อย่างจริงจังและเข้มงวดในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย โดยได้มีการติดตามเฝ้าระวังกดดันผู้มีอิทธิพล และจัดตั้งศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะผู้มีอิทธิพลระดับชาติ และกำหนด “ยุทธศาสตร์การปราบปรามผู้มีอิทธิพล” เชื่อมโยงและบูรณาการร่วมกับ “ยุทธศาสตร์การต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด” จึงส่งผลให้จำนวนคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหายลดจำนวนลง ได้แก่ การพนันและสลากกินรวบ (หวยใต้ดิน) ยาเสพติด อาวุธปืน ปราบปรามการค้าประเวณี (สถานบริการ) มีและเผยแพร่วัตถุลามก นอกจากนี้ คดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและเพศ (คดีฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา/ไม่เจตนาทำให้ตายโดยประมาท พยายามฆ่า ทำร้ายร่างกาย ข่มขืน กระทำชำเรา) มีจำนวนลดลงเช่นกัน รวมทั้งจำนวนคดีที่เกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน (คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ รัวทรัพย์ ริดเอาทรัพย์ กรรโชกทรัพย์ ชิงทรัพย์) แต่อย่างไรก็ตาม ต่อมาในปี พ.ศ. 2548 พบว่าทุกคดีกลับมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะจำนวนคดีอุกฉกรรจ์และละเมิดขวัณ ได้แก่ คดีฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา คดีปล้นทรัพย์ คดีชิงทรัพย์ คดีลักพาเรียกค่าไถ่ และคดีวางเพลิง ที่ได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างน่าวิตก

1.2 ความสูญเสียอันเกิดจากอุบัติเหตุและอุบัติเหตุ (ความประมาท)

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทาง การเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	กลุ่มที่ 1 การตายจากอุบัติเหตุและการปลอดภัยจากการทำงาน	1.5
C 5	จำนวนการตายจากอุบัติเหตุและการเป็นพิษต่อประชากรแสนคน (-)	1
C 7	จำนวนผู้ประสบภัยอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานต่อประชากรวัยแรงงานแสนคน (-)	2
	กลุ่มที่ 2 ผู้เดือดร้อนจากอัคคีภัย	0
C 6	จำนวนผู้เดือดร้อนจากอัคคีภัยต่อประชากรแสนคน (-)	0
	ค่าเฉลี่ยของหมวดย่อย	0.75

ผลจากการคำนวณคะแนนเฉลี่ยในหมวดย่อยเกี่ยวกับ จำนวนการตายจากอุบัติเหตุและการเป็นพิษต่อประชากรแสนคน ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.75 (คือค่าอยู่ในช่วงน้อยกว่า 1.5 = เกรด D) หมายถึง สภาพโดยรวมของประเทศไทยกำลังเผชิญกับภาวะความสูญเสียอันเกิดจากอุบัติเหตุและอุบัติเหตุอยู่ในระดับที่ควรปรับปรุงเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2544-2548 คือ แม้ว่าในช่วงปี พ.ศ. 2548 รัฐบาลได้พยายามเร่งดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุและอุบัติเหตุ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญ ได้มีการกวาดขันอย่างเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายควบคู่กับการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ อย่างต่อเนื่อง เช่น มีการจัดหาเครื่องตรวจวัดแอลกอฮอล์และเครื่องตรวจจับความเร็ว เป็นต้น ซึ่งส่งผลทำให้จำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุและการเป็นพิษมีจำนวนลดลงอย่างชัดเจน ได้แก่ อุบัติเหตุจากการชนส่ง อุบัติเหตุการจราจรทางบก (ไม่รวมถึงการฆ่าตัวตายและการถูกฆ่าตาย) และสาเหตุจากภายนอกอื่นๆ รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการคุ้มครองความปลอดภัยในการทำงานของสถานประกอบการมากขึ้น โดยมีการตรวจความปลอดภัยในสถานประกอบการให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ทำให้จำนวนผู้ประสบภัยอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานลดลงในปี พ.ศ. 2548 แต่อย่างไรก็ตามในส่วนของผู้เดือดร้อนจากอัคคีภัย พบว่ายังคงมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนสูงขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา แม้จะลดลงในช่วงปี พ.ศ. 2547 แต่ในปี พ.ศ. 2548 ยังได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก

1.3 ความเดือดร้อน ความรุนแรงจากการคุกคามและละเมิดสิทธิ เสรีภาพในสังคม

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
C 8	จำนวนผู้ได้รับการช่วยเหลือกลับประเทศในขบวนการค้ามนุษย์ต่อประชากรแสนคน (a)	1
C 9	จำนวนคดีร้องเรียนจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชากรแสนคน ¹ (-)	1
	ค่าเฉลี่ยของหมวดย่อย	1

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยในหมวดย่อยเกี่ยวกับอัตราความเดือดร้อน ความรุนแรงจากการคุกคามและละเมิดสิทธิ เสรีภาพในสังคม ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1 (คือค่าอยู่ในช่วงน้อยกว่า 1.5 = เกรด D) หมายถึง ประเทศไทยยังคงเผชิญกับภาวะคุกคามจากสถานการณ์ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนในระดับที่ควรปรับปรุง

โดยเฉพาะปัญหาเรื่องขบวนการการค้ามนุษย์ในหญิงและเด็กนั้นถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง อีกทั้งยังเป็นปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่หลายประเทศกำลังประสบปัญหาเช่นเดียวกัน ในปี พ.ศ. 2547 รัฐบาลจึงได้กำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ โดยมีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานสำคัญ ในด้านการป้องกันและบรรเทาปัญหาที่เกิดจากการค้ามนุษย์ในหญิงและเด็ก ด้วยการให้ความคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ อาทิ ด้านการฝึกอาชีพ หรือการส่งกลับภูมิลำเนาเดิมอย่างปลอดภัย และได้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในขบวนการค้ามนุษย์ให้สามารถกลับประเทศไทย แต่จากข้อมูลสถิติโดยรวมยังไม่สามารถสะท้อนสถานการณ์ในปี พ.ศ. 2548 ได้ชัดเจนมากนัก

จากการให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความตระหนักหรือความสำนึกเกี่ยวกับการเคารพสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ตลอดจนสร้างความเป็นธรรมในสังคม รัฐบาลจึงได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมาพบว่าสถิติเรื่องร้องเรียนการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิกลุ่มชาติพันธุ์ สิทธิชุมชนด้านสุขภาพ-สภาวะแวดล้อม สิทธิด้านแรงงาน สิทธิที่อยู่อาศัย สิทธิในครอบครัว สิทธิการศึกษาของเยาวชน เสรีภาพสื่อมวลชน สิทธิผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการและอื่นๆ (ไม่รวมถึงสิทธิทางการเมืองและการปกครอง การบริหารและองค์กรปกครองท้องถิ่น และสิทธิชุมชนในการ

¹ การละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิกลุ่มชาติพันธุ์ สิทธิชุมชนด้านสุขภาพ-สภาวะแวดล้อม สิทธิด้านแรงงาน สิทธิที่อยู่อาศัย สิทธิในครอบครัว สิทธิการศึกษาของเยาวชน เสรีภาพสื่อมวลชน สิทธิผู้ด้อยโอกาส/ผู้พิการ อื่นๆ (ยกเว้น (1) สิทธิทางการเมืองและการปกครอง (2) ด้านการบริหารและองค์กรปกครองท้องถิ่น และ (3) สิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการฐานทรัพยากร)

มีส่วนร่วมจัดการฐานทรัพยากร) มีแนวโน้มเพิ่มจำนวนสูงมากขึ้น แม้ว่าจำนวนเรื่องร้องเรียนจะลดลงเล็กน้อยในปี พ.ศ. 2547 ก็ตาม

นอกจากนี้ในด้านการแก้ไขปัญหาแรงงานไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่าในปี พ.ศ. 2548 จำนวนการยื่นเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับด้านแรงงาน รวมถึงแรงงานเด็กและสตรีและอื่นๆ ผ่านศูนย์บริการประชาชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (เริ่มดำเนินการปี พ.ศ. 2546) มีจำนวนเพิ่มขึ้น จึงยังต้องติดตามดูแลแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างใกล้ชิดเพื่อป้องกันสถานการณ์ไม่ให้ขยายวงกว้างได้

1.4 ความรุนแรงของปัญหาสังคม อันเกิดจากการขาดการเอาใจใส่ดูแล ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัว

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	กลุ่มที่ 1 กรณีของสตรีและเด็ก	1.33
C 15	จำนวนผู้หญิงที่มาขอคำปรึกษาในกรณีถูกละเมิดทางเพศหรือถูกทำร้ายจากสมาชิกภายในครอบครัว ต่อผู้หญิงแสนคน (-)	1
C 11	จำนวนเด็กที่ถูกทอดทิ้งต่อประชากรเด็กแสนคน (-)	1
C 12	จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมส่งสถานพินิจ โดยมีสาเหตุจากสภาพครอบครัว ต่อประชากรเด็กแสนคน (อายุ 7-18 ปี) (-)	2
	กลุ่มที่ 2 กรณีของผู้สูงอายุและผู้พิการ	3.5
C 13	จำนวนผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งต่อผู้สูงอายุแสนคน (-)	4
C 14	จำนวนผู้พิการที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ต่อคนพิการพันคน(-)	3
	ค่าเฉลี่ยของหมวดย่อย	2.4

*การให้คะแนนพิจารณาประกอบกันระหว่างค่าดัชนีที่คำนวณได้และฐานข้อมูลเบื้องต้น

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยในหมวดย่อยเกี่ยวกับ ความรุนแรงของปัญหาสังคม อันเกิดจากการขาดการเอาใจใส่ดูแล ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกภายในครอบครัว ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.4 (คือค่าอยู่ในช่วง 2.26 - 2.50 = C+) ซึ่งหมายถึงภาวะความรุนแรงจากสภาพปัญหาสังคมอันเป็นผลสืบเนื่องจากปัญหาในสถาบันครอบครัวเริ่มมีแนวโน้มที่มีพัฒนาการข้าง

ในปี พ.ศ. 2548 พบว่าสถานการณ์โดยรวมของสัมพันธภาพและการทำหน้าที่ของครอบครัวในหลายด้านยังคงอยู่ในภาวะที่น่าวิตก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสตรีถูกทำร้ายหรือละเมิดทางเพศโดยสมาชิกภายในครอบครัวหรือการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่มีลักษณะห่างเหินต่างคนต่างอยู่กันมากขึ้น โดยผลจากการสำรวจพบว่าสภาพครัวเรือนต้องใช้เวลาส่วนใหญ่

กับการประกอบอาชีพ ขาดการ ดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด รวมถึงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูบุตรก็มักถูกผลกระทบให้เป็นหน้าที่ของสถาบันทางสังคมอื่นๆ เด็กส่วนใหญ่จึงไปใช้เวลาว่างในทางที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการเกิดค่านิยมและพฤติกรรม ทางเพศที่ไม่เหมาะสม ทำให้ขาดความพร้อมในการมีครอบครัว ส่งผลต่อจำนวนเด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อน เด็กได้รับผลกระทบจาก โรคเอดส์ที่เพิ่มจำนวนสูงขึ้น โดยเฉพาะผลจากการสำรวจของ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดและถูกจับกุม ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีจำนวนเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2548 ถึงแม้ว่าจะมีจำนวน ลดลงเมื่อเทียบกับปีพ.ศ. 2544-2546 ซึ่งสาเหตุแห่งการกระทำผิดที่สำคัญประการหนึ่งมาจาก สภาพปัญหาในครอบครัว และลักษณะการอยู่อาศัยซึ่งไม่ได้อยู่กับพ่อแม่หรือพ่อแม่แยกทางกัน ที่กำลังมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากรณีที่เป็นปัญหาของสตรีและเด็กที่ถูก ละเมิดทางเพศและถูกทอดทิ้งที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้น แต่ในส่วนของ การดูแลเอาใจใส่ผู้พิการและ ผู้สูงอายุมีสถานการณ์ที่ดีขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากนโยบายของรัฐ ที่มุ่งให้การดูแล ฟื้นฟู และพัฒนา ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มบุคคลที่สมควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เช่น คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ให้สามารถพึ่งตนเองและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาการฝึกอาชีพ การจ้างงานและนันทนาการตามควรแก่กรณีหรือ การสร้างโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อการดำรงชีวิตในครอบครัวและ ชุมชนได้อย่างเป็นปกติสุข ตลอดจนพัฒนาบริการสุขภาพอนามัย รวมทั้งนำประสบการณ์และ ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุมาช่วยในการพัฒนาสังคม ทำให้ผู้สูงอายุได้เกิดคุณค่าในตนเองเพิ่มมากขึ้น

สรุปผล โดยรวมจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยจากทั้ง 4 ประเด็นใน **หมวดที่ 1 ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง** ปรากฏว่า มีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.23 (คือค่าอยู่ในช่วงน้อยกว่า 1.5 = เกรด D) หมายถึง ภาวะที่ควรปรับปรุง

ภาครัฐจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญอย่างเร่งด่วนในการกำกับดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย ของบ้านเมืองให้เป็นปกติสุขโดยเร็ว โดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลและ การจัดระเบียบทางสังคมเพื่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน **ควบคู่ไปกับการส่งเสริมระบบการศึกษาที่มุ่งสร้าง “ปัญญา” ให้กับประชาชนได้มีความตระหนักรู้และเข้าใจ ถึงแก่นแท้ของ ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และความมีภูมิคุ้มกัน ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง** รวมทั้งเสริมสร้างการปกครองตนเอง การกระจายอำนาจ ระบบการคุ้มครอง โดยชุมชน (Community care) และกระบวนการยุติธรรมชุมชนเชิงสมานฉันท์

หมวดที่ 2 การมีภูมิคุ้มกันทางกาย อารมณ์ จิตใจ

คือ การเสริมสร้างให้สมาชิกสังคมมีความเข้มแข็งทั้งทางกาย อารมณ์ จิตใจ สามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตของคนในสังคม โดยเฉพาะความสามารถในการจัดการกับภาวะความเครียดของตนเองได้ ตลอดจนการมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว เพื่อการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการเสริมสร้างระบบภูมิคุ้มกันหรือภูมิคุ้มกันให้กับคนไทยได้มีสติระมัดระวัง และมีความรอบคอบในการตัดสินใจหรือดำเนินชีวิตบนฐานของการรู้จักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันเป็นที่ตั้งดังสามารถสะท้อนได้จากดัชนีชี้วัดย่อยดังนี้

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	กลุ่มที่ 1 สุขภาวะโดยทั่วไป	1
C 16	อายุขัยเฉลี่ยของประชากร (+)	1
C 21	จำนวนการหย่าร้างต่อคู่สมรส 1,000 คู่ (-)	1
	กลุ่มที่ 2 สุขภาพจิต	3
C 17	จำนวนผู้ป่วยทางจิตต่อประชากรแสนคน(-)	3
C 18	จำนวนผู้เสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายต่อประชากรวัย 10 ปีขึ้นไป (-)	3
	กลุ่มที่ 3 การปลอดจากสิ่งเสพติด	3
C 19	อัตราการไม่ติดสุราของสมาชิก/คนในครัวเรือน (+)	3
C 20	อัตราการไม่สูบบุหรี่ของสมาชิก/ในครัวเรือน(+)	3
	ค่าเฉลี่ยของหมวดย่อย	2.3

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยในหมวดย่อยเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันทางกาย อารมณ์ จิตใจ ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมดเท่ากับ 2.3 (คือค่าอยู่ในช่วง 2.26 – 2.5 = เกรด C+) ซึ่งหมายถึง ภาวะการมีภูมิคุ้มกันทางกาย อารมณ์ จิตใจ ของสมาชิกในสังคมไทย เริ่มมีแนวโน้มที่มีพัฒนาการบ้าง จะเห็นได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีเกี่ยวกับภาวะการติดสุรา บุหรี่ การป่วยทางจิต และการฆ่าตัวตาย

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ในรายตัวชี้วัด พบว่า *อายุขัยโดยเฉลี่ยของประชากร*มีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา เนื่องจากปรากฏว่าสมาชิกในสังคมไทย ยังมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพหลายประการ นอกจากนี้ ในด้านการพัฒนาสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็งเพื่อสร้าง “ภูมิคุ้มกัน” ให้กับสมาชิกในสังคมนั้น ก็ยังพบว่ามีสภาพที่อ่อนแออย่างมาก การประมวลผลข้อมูลการสำรวจของกรมการปกครอง พบว่า *อัตราการหย่าร้างต่อการสมรส*

มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นหลายเท่าตัว นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา ซึ่งบ่งชี้ถึงสัมพันธภาพที่เปราะบางมากขึ้น

หมวดที่ 3 ความเชื่อมั่นในหลักศาสนธรรมและวัฒนธรรมที่ดั่งงาม

ความเชื่อมั่นในหลักศาสนธรรมและวัฒนธรรมที่ดั่งงาม สะท้อนได้ชัดเจนจากการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชนและมีการสืบทอดกันมา นับสำคัญมิได้อยู่ที่การสืบทอดแบบแผนของวัฒนธรรมประเพณี เท่านั้น แต่อยู่ที่ “คุณค่า” ทางจริยธรรมและคุณธรรม ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีและงดงามระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ รวมทั้งความมีสุนทรีย์ในด้านต่างๆ ซึ่งผ่านการขัดเกลาจากภายในให้มีความละเอียด อ่อนโยนและลึกซึ้ง สามารถนำมาปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวันได้อย่างมีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคมในทุกระดับ

นอกจากนี้ความเชื่อมั่นในหลักศาสนธรรมและวัฒนธรรมที่ดั่งงาม ยังสะท้อนได้จากการสนับสนุนอย่างจริงจังจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะสามารถวัดได้ชัดเจนจากนโยบายและการจัดสรรงบประมาณของภาครัฐ

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
C 22	จำนวนงบประมาณของหน่วยราชการส่วนท้องถิ่นที่ใช้เพื่อการส่งเสริมงานศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อประชากรพันคน (+) (ยกเว้นองค์การบริหารส่วนตำบล)	1
C 23	ร้อยละของการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้งของคนอายุ 6 ปีขึ้นไปต่อพันครัวเรือน (+)	3
C 24	ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณี (+)	3
	ค่าคะแนนเฉลี่ยของหมวดย่อย	2.33

ผลการคำนวณค่าคะแนนเฉลี่ยรวมในหมวดความเชื่อมั่นในหลักศาสนธรรมและวัฒนธรรมที่ดั่งงาม ปรากฏว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.33 (คือค่าอยู่ในช่วง 2.26-2.50 = C+) ซึ่งหมายถึง สังคมไทยในด้านศาสนาและวัฒนธรรมเริ่มมีแนวโน้มที่มีพัฒนาการบ้าง โดยมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการพัฒนาบูรณะการฟื้นฟูมรดกและทรัพย์สินทางวัฒนธรรมเพิ่มสูงขึ้นเป็นในปี พ.ศ. 2548 ทั้งนี้ มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) ในปี พ.ศ. 2547 ทำหน้าที่ในด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนการเสริมหนุน เชื่อมประสานพลังเครือข่ายในทุกภาคส่วนของสังคมครอบคลุมถึงสถาบันทางศาสนาต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้ ยังมีความตื่นตัวในเรื่อง “ทุนทางสังคม” มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์และท้องถิ่น

ขณะเดียวกันก็มีการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น ในกรณีนี้อาจพิจารณาได้ว่า มีผลทำให้หน่วยราชการส่วนท้องถิ่น (ยกเว้น อบต.) ลดการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการส่งเสริมงานศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นลงเพราะมีหน่วยงานและกลุ่มต่างๆ ดำเนินงานอยู่มากแล้ว จึงมีคะแนนค่าเฉลี่ยเหลือเพียง 1

ในส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีของครัวเรือนในชนบท ยังคงมีพัฒนาการที่ดี มีแนวโน้มของการเข้าร่วมเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้ชัดเจนว่าในช่วงเทศกาลจะมีผู้เดินทางกลับภูมิลำเนาเพื่อไปเยี่ยมครอบครัวและร่วมกิจกรรมตามประเพณีเป็นจำนวนมาก ซึ่งได้รับการสนับสนุนให้เป็นวันหยุดทั้งของราชการและภาคเอกชน

อย่างไร ก็ตามมีข้อควรพิจารณาว่า ในปัจจุบันมีการนำศาสนาและวัฒนธรรมไปเชื่อมโยงกับการค้าและธุรกิจการท่องเที่ยวมากขึ้นโดยมุ่งเป้าหมายในเชิงรายได้และอาชีพ ซึ่งอาจจะมีผลเสียหายต่อคุณค่าทางคุณธรรมและจริยธรรม โดยไม่คำนึงถึงความพอประมาณ หรือความมีเหตุผล ซึ่งสามารถทำลายภูมิคุ้มกันของบุคคล ชุมชนและสังคมได้ในที่สุด

สรุปผลการคัดเลือกตัวแทนของดัชนีชี้วัด

สรุปผลโดยรวมจากการประมวลค่าคะแนนดัชนีชี้วัดมิติทางจริยธรรมและวัฒนธรรม พบว่า ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมไปสู่ทิศทางที่เป็นเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญ ประเทศไทยยังมีปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรมในระดับเดิม ส่งผลต่อพฤติกรรมในการดำรงชีวิตที่ไม่เหมาะสมหลายประการ ดังสะท้อนได้จากดัชนีชี้วัดย่อยด้านสภาวะความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองที่ ยังคงอยู่ในระดับต้องปรับปรุง รวมถึงการมีภูมิคุ้มกันทางกาย อารมณ์ จิตใจ ไม่มีพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น โดยที่ตัวเลขสถิติของการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาซึ่งดูเหมือนจะดีขึ้น แต่ในความเป็นจริง อาจจะเป็นเพียงปฏิกริยาตอบโต้กลับกับความเสื่อมโทรมในมิติต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

ดังสามารถสรุปผลจากการพิจารณาคัดเลือกดัชนีชี้วัดมิติทางจริยธรรมและวัฒนธรรม ดังนี้

สรุปผลการคัดเลือกดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติจริยธรรม วัฒนธรรม

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		
ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี
↓	เงื่อนไขของดัชนีชี้วัดภาวะสังคม	
คุณธรรม	ความรู้	
พฤติกรรมเชิงจริยธรรม		
ความประหยัด (ความมีเหตุผล ความพอประมาณ) ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัยในตนเอง ความมีสติสัมปชัญญะ ความอดทน ความเพียร ความกตัญญูต่เวทิตี ความไม่ประมาท ความเสียสละ (ไม่โลภ)ความสามัคคี ความรับผิดชอบต่องสังคม		
องค์ประกอบดัชนีชี้วัด		
1.ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง	2. การมีภูมิคุ้มกันทางกาย อารมณ์จิตใจ	3.ความยึดมั่นในหลักศาสนาธรรม และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาติ
ตัวชี้วัด		
<p>การเกิดคดีความ</p> <ul style="list-style-type: none"> • คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย • คดีอุกฉกรรจ์ สะเทือนขวัญ • คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน <p>ความสูญเสียอันเกิดจากอุบัติเหตุ อุบัติภัย</p> <ul style="list-style-type: none"> • การตายจากอุบัติเหตุ/เป็นพิษ • การประสบภัยอันตราย/เจ็บป่วยจากการทำงาน • การเกิดอัคคีภัย <p>ความเดือดร้อน ความรุนแรงจากการคุกคามและละเมิดสิทธิเสรีภาพในสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> • การค้ามนุษย์ • การถูกละเมิดสิทธิ มนุษยชน <p>ความรุนแรงในครอบครัว อันเกิดจากการขาดการเอาใจใส่ดูแล ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัว</p> <ul style="list-style-type: none"> • ผู้หญิงที่ถูกละเมิดทางเพศหรือถูกทำร้ายจากสมาชิกภายในครอบครัว • เด็กที่ถูกทอดทิ้ง • เด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมส่งสถานพินิจฯ โดยมีสาเหตุจากสภาพครอบครัว • ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง • ผู้พิการที่ไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม 	<ul style="list-style-type: none"> • อายุขัยเฉลี่ย • การฆ่าตัวตาย • การป่วยโรคเครียด จิต ประสาท • การติดสุราเรื้อรัง • การสูบบุหรี่ • การหย่าร้าง 	<ul style="list-style-type: none"> • งบประมาณเพื่อการส่งเสริมงานศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น • งบประมาณเพื่อการพัฒนาบูรณะ การฟื้นฟูมรดกและทรัพย์สินทางวัฒนธรรม • การเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีของประชากร

ก.3 ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติสังคม

แนวคิดและที่มาการพัฒนาดัชนีชี้วัด

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีความหมายที่กว้างและลึกซึ่งครอบคลุมการดำเนินชีวิตในสังคมทุกมิติ โดยตั้งอยู่บนหลักพื้นฐานที่สำคัญคือ ความพอเพียง ความมีเหตุผล และการมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีอันถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่สำคัญในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข เพราะที่ผ่านมาปัญหาสังคมอันไม่พึงประสงค์ทั้งหลายส่วนหนึ่งมีสาเหตุสำคัญเกิดจากระบบความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างอำนาจ ซึ่งทำให้คนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมตัดสินใจและไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

โดยทั่วไป “รัฐ” หรือสังคมมีหน้าที่ในการเอื้อประโยชน์ให้เกิดความเป็นธรรมอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในด้านความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนที่พึงจะได้รับตามสิทธิของความเป็นพลเมืองและส่งเสริมให้สมาชิกของสังคมมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีได้ โดยใช้กลไกภาครัฐกระจายผลประโยชน์และอำนวยความสะดวกแก่สมาชิก โดยเฉพาะการนำเงินภาษีที่ได้มาเป็นสวัสดิการสังคมและบริการสังคมให้กับประชาชนทั่วไปและผู้เดือดร้อนหรือผู้ที่ด้อยโอกาสในสังคม ดังนั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งเครื่องมือที่ใช้วัดความก้าวหน้าในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้มีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นบนพื้นฐานของหลักความเป็นธรรมและความเสมอภาค หน่วยงานต่างๆ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดและองค์ประกอบของตัวชี้วัดที่สำคัญ ดังนี้

- 1) ทุกคนได้รับการศึกษาในโรงเรียนไม่น้อยกว่า 12 ปีและมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) ทุกคนได้รับประกันสุขภาพที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึง เสมอภาค เป็นธรรมและการดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี
- 3) ผู้มีอายุเกิน 60 ปีและไม่มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีพได้รับประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิต
- 4) ทุกคนได้รับอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย
- 5) ทุกคนมีที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะมีน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ
- 6) ทุกครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้
- 7) ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ/ความมั่นคงในชีวิต
- 8) มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ
- 9) ทุกครัวเรือนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และปลอดภัยจากยาเสพติด
- 10) คนไทยมีความรู้ รัก สามัคคี มีความเอื้ออาทรเกื้อกูลกัน

นอกเหนือจากการมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสำหรับทุกคน ให้มีโอกาสนในการเข้าถึงบริการด้านต่างๆ อย่างเสมอภาคดังกล่าวแล้ว ยังจำเป็นต้องคำนึงถึงการมีเสรีภาพ ไม่เพียงแต่เสรีภาพทางการเมืองการปกครองตนเอง แต่รวมทั้งเสรีภาพขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ เสรีภาพในการเลือกดำรงชีวิตที่ถูกต้องและดีงาม เสริมสร้างความสุขให้มีความสมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา สอดคล้องกับเป้าหมายหลักที่สำคัญคือ **“การสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุข”** แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศด้วยการมุ่งเน้นความสุขของประชาชนมากกว่ารายได้หรือวัตถุเป็นหลัก โดยการพัฒนาระบบเศรษฐกิจส่วนต่างๆ ไปพร้อมกันทั้งสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต สุขภาพสังคม และสุขภาพปัญญา ซึ่งต้องมีความเชื่อมโยงกับความมั่นคงในด้านต่างๆ อาทิ การมีสิ่งแวดล้อมที่ดี การสร้างสวัสดิการและหลักประกันในชีวิต อนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาระบบคุณค่าทางจิตใจ และมีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวและชุมชน ตลอดจนมุ่งพัฒนาระบบการคุ้มครองทางเศรษฐกิจและสังคม กระบวนการยุติธรรม สิทธิมนุษยชน รวมทั้งด้านความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต ที่อาจสรุปเป็นสาระสำคัญได้ดังนี้

- (1) การส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมกันดูแล ตักเตือน เฝ้าระวังความประพฤติของทุกคน อันที่เครือข่าย
- (2) ให้ทุกคนได้รับประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลายประเภทอย่างทั่วถึง ด้วยการขยายการคุ้มครองทางสังคมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ให้แก่คนในชุมชน โดยมุ่งจัดสวัสดิการให้ทั่วถึง โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างพอเพียง
- (3) ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่มีความปลอดภัย น่าอยู่และสงบสุข บนพื้นฐานของความยุติธรรมในสังคม สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุขและได้รับการคุ้มครองสิทธิต่างๆ อย่างเป็นธรรม ส่งเสริมการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกให้ประชาชนได้รับความยุติธรรม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง ทั้งในรูปแบบการไกล่เกลี่ย การประนอมข้อพิพาท และการประชุมร่วมกัน เสริมสร้างสัมพันธภาพเชิงบวกของทุกฝ่ายให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสามัคคีและสันติ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักและหลักความรับผิดชอบร่วมกันของทุกฝ่ายในสังคม

การพัฒนาสังคมที่มีความสมดุลระหว่างการพัฒนาในมิติต่างๆ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น คือ การสะท้อนให้เห็นถึงระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมที่ตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความเอื้อเพื่อ เอื้ออาทรระหว่างกันซึ่งมีคุณค่าทางจิตใจ ก่อให้เกิดความผูกพันและสมัครสมานสามัคคี เป็น **“ทุนทางสังคม”** ที่สร้างสรรค์สังคมให้สงบสุข ตลอดจนเสริมสร้างโอกาสและจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองตามขบวนการประชาสังคม

ในระบอบประชาธิปไตย ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยเสริมสร้างศักยภาพชุมชน สังคมให้มีความเข้มแข็งมากขึ้นและช่วยบรรเทาความรุนแรงในการแก้ปัญหาให้แก่สังคม โดยมีส่วนร่วมคิดร่วมพัฒนาสังคมเพื่อบรรลุถึงผลประโยชน์ร่วมกันนั่นคือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีและความสงบสุขของบ้านเมือง

ในระยะยาวพัฒนาการของระบบการคุ้มครองทางสังคมที่สามารถรองรับและคุ้มครองประชาชนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมจะเกิดขึ้นได้ จึงย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่สำคัญยิ่งนั่นคือ ความเข้มแข็งของขบวนการแรงงานไทยและการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม และภาคการเมืองที่ก้าวหน้า ในการผลักดัน ติดตาม ตรวจสอบความเคลื่อนไหวในนโยบายสังคมที่จะส่งผลกระทบต่อระบบความมั่นคงทางสังคมของประชาชน (จิตติพร ศิริพันธ์ พันธเสน, 2550)

การศึกษาครั้งนี้จึงให้ความหมายของดัชนีชี้วัดทางสังคมในกรอบของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ดังต่อไปนี้

ความพอประมาณ หมายถึง การรู้จักความพอดี เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาสังคมที่มีความสมดุลระหว่างการพัฒนาในมิติต่างๆ โดยพยายามลดช่องว่างในสังคม มุ่งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการอยู่ร่วมกันของสมาชิก ให้รู้จักการเสียสละ ลดความเห็นแก่ตัวช่วยเหลือ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเอื้ออาทรระหว่างกันซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าทางจิตใจ ก่อให้เกิดความผูกพันและสมัครสมานสามัคคีในการร่วมสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นจริงในสังคม

ความมีเหตุผล หมายถึง การพัฒนาสังคมเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์อย่างสมเหตุสมผลบนฐานของความรู้ การวางแผนด้วยความรอบคอบ โดยคำนึงถึงหลักความเป็นธรรมและประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง คือ การเข้าถึงบริการสาธารณะและระบบสวัสดิการทางสังคมต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพและทั่วถึง ตลอดจนมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนทางสังคม เน้นการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักในหน้าที่พลเมืองที่ดีของประเทศ

การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การมีภูมิคุ้มกันทางสังคม คือความสามารถในการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ทั้งกลุ่มที่อยู่ในภาคทางการซึ่งมีรายได้ประจำและกลุ่มที่อยู่นอกภาคทางการสาขาการเกษตรที่ไม่มีรายได้ประจำสม่ำเสมอ ในรูปแบบของการประกันสังคมและสวัสดิการต่างๆ และมีระบบการเตรียมการวางแผนเฝ้าระวังเพื่อลดภาวะความเสี่ยงหรือความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในสังคม พร้อมทั้งเตรียมตัวพร้อมรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างรู้เท่าทัน

โดยเฉพาะในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อการป้องกันหรือลดความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม และสามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง เพื่อให้เตรียมตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงหรือวิกฤติได้ เช่น มาตรการเตือนภัยล่วงหน้า การมีระบบสังคมที่เอื้ออาทร มีการดูแลคนในสังคมทุกระดับหรือการประกันการว่างงาน รวมถึงการมีกลไกสร้างสวัสดิการหรือเครือข่ายต่างๆ การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อดูแลผู้เดือดร้อน เช่น ปัญหาการว่างงาน อักเสบ ว่างงาน หรืออุบัติเหตุต่างๆ เป็นต้น

วัตถุประสงค์สำคัญของการพัฒนาดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทางสังคม คือ เพื่อส่งเสริม “ความพอเพียง” หรือ การสร้าง “สังคมแห่งความพอเพียง” โดยมุ่งเน้นให้มีสวัสดิการทางสังคม บนฐานของการพึ่งตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมด้วยแนวทางสันติวิธี

โดยพิจารณาถึงองค์ประกอบที่สำคัญตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทางสังคม 4 ประเด็นหลักคือ 1) การเข้าถึงบริการและสวัสดิการทางสังคม 2) การแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคม 3) การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี และ 4) ความรับผิดชอบต่อสังคม ดังสามารถสรุปกรอบแนวคิดการพัฒนาดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทางสังคม ดังนี้

กรอบแนวคิดดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทางสังคม

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง			
<p>ความพอประมาณ</p> <p>การมุ่งสร้างสถานความสัมพันธ์ที่ดีในการอยู่ร่วมกันแบบช่วยเหลือแบ่งปันเอื้อเฟื้อระหว่างกันตามแบบวิถีไทย และสมัครสมานสามัคคีร่วม สร้างความสงบสุขให้สังคม</p>	<p>ความมีเหตุผล</p> <p>การเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์อย่างสมเหตุสมผลบนฐานของความรู้ การวางแผนด้วยความรอบคอบ โดยคำนึงถึงหลักความเป็นธรรม และประโยชน์สุขประชาชนเป็นที่ตั้ง</p>	<p>การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี</p> <p>การเตรียมการวางแผนอย่างระมัดระวังรอบคอบเพื่อลดภาวะความเสี่ยงหรือความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในสังคม พร้อมทั้งเตรียมตัวพร้อมรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง อย่างรู้เท่าทัน</p>	
↓		↓	
เงื่อนไข			
คุณธรรม		ความรู้	
(ซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน มีสติปัญญา แบ่งปัน)		(รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง)	
พฤติกรรมเชิงจริยธรรม			
<p>ความประหยัด (ความมีเหตุผล ความพอประมาณ) ความซื่อสัตย์สุจริต</p> <p>ความมีระเบียบวินัยในตนเอง ความมีสติสัมปชัญญะ ความอดทน ความเพียร ความกตัญญูกตเวที</p> <p>ความไม่ประมาท ความเสียสละ (ไม่โลภ) ความสามัคคี ความรับผิดชอบต่อสังคม</p>			
องค์ประกอบดัชนีชี้วัด			
1) การเข้าถึงบริการและสวัสดิการทางสังคม	2) การแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคม	3) การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี	4) ความรับผิดชอบต่อสังคม

องค์ประกอบดัชนีชี้วัด (ต่อ)			
1) การเข้าถึงบริการและสวัสดิการทางสังคม	2) การแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคม	3) การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี	4) ความรับผิดชอบต่อสังคม
ตัวชี้วัด			
<ul style="list-style-type: none"> • สวัสดิการรักษายาพยาบาล • ผู้ประกันสังคม • การมีศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน หรือกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง • การมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย • การร้องทุกข์ด้านสวัสดิการสงเคราะห์ สาธารณสุข/ สาธารณูปโภค ผ่านศูนย์บริการประชาชน • การสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพผู้สูงอายุ • การฝึกอาชีพ เสริมทักษะและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการ • การสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน คนขอทาน 	<ul style="list-style-type: none"> • เครือข่ายชุมชน • องค์กรชุมชน • การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหมู่บ้าน/ตำบล • การบริจาคอวัยวะ • การบริจาคโลหิต 	<ul style="list-style-type: none"> • การเจรจาไกล่เกลี่ยเรื่องร้องเรียน • การให้ความช่วยเหลือประชาชนที่มาร้องขอให้ประนีประนอมข้อพิพาทได้ • การแก้ไขกรณีข้อพิพาทแรงงานและข้อขัดแย้งให้ยุติโดยไม่มีกรณีนัดหยุดงานปีตงานและผลละงาน 	<ul style="list-style-type: none"> • การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสาธารณประโยชน์ • กองทุนเงินช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย • การมีอาสาสมัครงานเพื่อสังคม • การมีส่วนร่วมป้องกันอาชญากรรมในชุมชนและท้องถิ่น

องค์ประกอบดัชนีชี้วัด

3.1 การเข้าถึงบริการและสวัสดิการทางสังคม

หมายถึง การที่สมาชิกสังคมสามารถเข้าถึงบริการและสวัสดิการทางสังคมในด้านต่างๆ เพื่อให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม อาทิ ด้านการรักษายาพยาบาลด้านที่อยู่อาศัย และการสงเคราะห์แก่เด็ก ผู้พิการ ผู้สูงอายุและคนยากไร้ เป็นต้น โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ในระดับมาตรฐาน ดังสามารถสะท้อนได้จากตัวชี้วัดต่อไปนี้

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
(1) การเข้าถึงบริการและสวัสดิการทางสังคม	<ul style="list-style-type: none"> • จำนวนผู้ที่ได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล²ต่อประชากรแสนคน (+) • จำนวนผู้ประกันตน³ตามมาตรา 33 ต่อประชากรแสนคน (+) • ร้อยละของหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน หรือกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (+) • อัตราร้อยละของครัวเรือนที่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย (+) • จำนวนเรื่องราวร้องทุกข์ด้านสวัสดิการสงเคราะห์สาธารณสุข/สาธารณสุขปโภค ผ่านศูนย์บริการประชาชนต่อประชากรแสนคน (-) • จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพต่อประชากรกลุ่มอายุเดียวกันต่อประชากรผู้สูงอายุแสนคน (a) • จำนวนผู้พิการที่ได้รับการฝึกอาชีพ เสริมทักษะและฟื้นฟูสมรรถภาพต่อผู้พิการพันคน (+) • จำนวนคนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อนคนขอทานที่ได้รับการสงเคราะห์ต่อประชากรแสนคน (a)

3.2 การแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคม

หมายถึง การสานความสัมพันธ์ที่ดีในการอยู่ร่วมกันของสมาชิก มีการเสียสละแบ่งปันลดความเห็นแก่ตัวหรือความโลภ ความตระหนี่ส่วนตนเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีส่วนร่วมในงานสาธารณะ รวมถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในชุมชนและสังคม อันตั้งอยู่บนฐานของ **ความเมตตาและการเอื้ออาทร** ซึ่งจะเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกชุมชนได้ร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นจริงในสังคมได้ ดังสามารถสะท้อนได้จากตัวชี้วัดต่อไปนี้

² สวัสดิการที่ได้รับเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย รวมถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ ซึ่งรัฐบาลหรือเอกชนเป็นผู้ให้

³ ผู้ประกันตน หมายถึง ผู้ที่ได้รับการคุ้มครอง จากหลักประกันทางสังคม

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
(2) การแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคม	<ul style="list-style-type: none"> • จำนวนเครือข่ายชุมชนต่อประชากรแสนคน (+) • จำนวนองค์กรชุมชนต่อประชากรแสนคน (+) • จำนวนการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหมู่บ้าน/ตำบลของคนในครัวเรือนต่อพันครัวเรือน (+) • จำนวนผู้แสดงความจำนงบริจาคอวัยวะต่อประชากรแสนคน (+) • จำนวนผู้บริจาคโลหิต ต่อประชากรแสนคน (+)

3.3 การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี

คือ การเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกชุมชนได้ร่วมมือร่วมใจผนึกกำลังแก้ปัญหาและพัฒนาได้อย่างบูรณาการ ภายใต้การสร้างองค์กรเครือข่ายการประสานงานที่เข้มแข็งในทุกระดับ โดยมุ่งลดความขัดแย้งหรือความแตกแยกระหว่างสมาชิกในสังคม ด้วยการเน้นวิธีแก้ไขปัญหาแบบสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น ดังสามารถสะท้อนได้จากตัวชี้วัดต่อไปนี้

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
(3) การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี	<ul style="list-style-type: none"> • จำนวนเรื่องร้องเรียนที่ยุติโดยการเจรจาไกล่เกลี่ย (+) • จำนวนคดีที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่มาร้องขอให้ประนีประนอม ข้อพิพาทได้ (+) • อัตราการแก้ไขกรณีข้อพิพาทแรงงานและข้อขัดแย้งให้ยุติ โดยไม่มีการนัดหยุดงาน ปิดงานและผลงงาน (+)

3.4 ความรับผิดชอบต่อสังคม

หมายถึง การตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมด้วยการประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบ กติกา จารีต ประเพณี กฎหมายของสังคม พร้อมทั้งคำนึงถึงผลจากการกระทำของตนเองที่มีผลกระทบต่อสังคมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีส่วนร่วมพัฒนาสร้างสรรค์สังคมให้น่าอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน ดังสามารถสะท้อนได้จากตัวชี้วัดต่อไปนี้

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
(4) ความรับผิดชอบต่อสังคม	<ul style="list-style-type: none"> จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา/สาธารณประโยชน์เป็นประจำต่อพันครัวเรือน (+) จำนวนกองทุนเงินช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยต่อประชากรแสนคน/อัตราเงินเฟ้อ (+) จำนวนอาสาสมัครงานเพื่อสังคมต่อประชากรแสนคน (+) จำนวนประชาชนในการมีส่วนร่วมป้องกันอาชญากรรมในชุมชนและท้องถิ่นต่อประชากรแสนคน (+)

ผลการคำนวณดัชนีชี้วัด

จากกำหนดตัวชี้วัดข้างต้น ได้มีการรวบรวมตัวเลขทางสถิติจากหน่วยงานต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2548 (ดูรายละเอียดจากภาคผนวก ง ตารางที่ ง.3) โดยคัดเลือกตัวแทนของดัชนีชี้วัดจากค่าสหสัมพันธ์ จากนั้นนำมาคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลตัวชี้วัดที่คัดเลือกแล้วแต่ละชุด เพื่อนำมาคำนวณค่าคะแนนความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงตามลำดับ ดังนี้

ผลจากการคำนวณค่าเฉลี่ยดัชนีชี้วัดมิติทางสังคมทั้ง 4 หมวดโดยรวม ผลปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ย 2.52 (คือค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 2.51-2.75 = B-) หมายถึง การพัฒนาทางด้านสังคมในช่วงปี พ.ศ. 2548 พบว่ามีทิศทางการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการไปสู่ ความพอเพียงทางสังคมในความหมายของ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่มีพัฒนาการพอใช้ ผลการคำนวณจำแนกตามหมวดปรากฏผลดังนี้

หมวดที่ 1 การเข้าถึงบริการและสวัสดิการทางสังคมมีพัฒนาการดี (ค่าเฉลี่ย 3.00 = B)

หมวดที่ 2 การแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคม เริ่มมีแนวโน้มที่มีพัฒนาการบ้าง (ค่าเฉลี่ย 2.33 = C+)

หมวดที่ 3 การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม (ค่าเฉลี่ย 2.00 = C)

หมวดที่ 4 ความรับผิดชอบต่อสังคม มีพัฒนาการพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.75 = B-)

หมวดที่ 1 การเข้าถึงบริการและสวัสดิการทางสังคม

ภาครัฐจำเป็นต้องมุ่งเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์และพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนให้กับประชาชนในรูปแบบต่างๆ โดยคำนึงถึงหลักความเป็นธรรมและประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง เพื่อให้สมาชิกในสังคมสามารถเข้าถึงบริการและสวัสดิการทางสังคม

ได้อย่างทั่วถึงและมีมาตรฐาน อาทิ สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล ด้านที่อยู่อาศัย สวัสดิการ ผู้สูงอายุ และการสงเคราะห์แก่เด็ก ผู้พิการ และคนยากไร้ เป็นต้น พร้อมทั้งพัฒนาระบบการเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างรู้เท่าทัน อันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ให้มีการวางแผนเฝ้าระวัง เพื่อลดภาวะความเสี่ยงหรือความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่สังคมในอนาคตได้ ประกอบด้วยตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	กลุ่มที่ 1	4
D 6	จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพต่อประชากรกลุ่มอายุเดียวกันต่อประชากรผู้สูงอายุแสนคน (a)	4
D 4	อัตราร้อยละของครัวเรือนที่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย(+)	4

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	กลุ่มที่ 2	3
D 1	จำนวนผู้ที่ได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลต่อประชากรแสนคน (+)	3
	กลุ่มที่ 3	2
D 8	จำนวนคนไร้ที่พึ่งคนเร่ร่อนคนขอทานที่ได้รับการสงเคราะห์ต่อประชากรแสนคน (a)	2
	ค่าเฉลี่ยของหมวดย่อย	3

ผลการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยในหมวดย่อยเกี่ยวกับ การเข้าถึงบริการและสวัสดิการทางสังคม ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ย 3 (คือค่าอยู่ในช่วง 2.76 – 3.25 = B) หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการและสวัสดิการทางสังคมนั้นอยู่ในระดับที่มีพัฒนาการดี เทียบกับช่วงปี พ.ศ. 2544-2548 ที่ผ่านมา โดยเฉพาะที่ผ่านมารัฐบาลได้ดำเนินโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบสาธารณสุขของประเทศไทย ดังจากผลการสำรวจพบว่า ในปี พ.ศ. 2549 ประชากรทั้งประเทศได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลในประเภทต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 95.9 เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2544 คิดเป็นร้อยละ 70.9 แต่ทั้งนี้ไม่อาจจะระบุได้ถึงมาตรฐานการบริการที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่ ขณะเดียวกันผลจากการขยายการคุ้มครองประกันสังคมให้กับลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่าสิบคน มีผลใช้บังคับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 จึงมีส่วนทำให้สถานประกอบการและลูกจ้างเข้าสู่ระบบประกันสังคมเพิ่มขึ้น

ด้านความมั่นคงในที่อยู่อาศัย หมายถึงครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย เช่าซื้อหรือเช่า ซึ่งพบว่ามีแนวโน้มของความมั่นคงในที่อยู่อาศัยลดลงเล็กน้อยในปี พ.ศ. 2547 และเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2548 โดยเฉพาะจากผลการดำเนินงานของรัฐบาลที่ได้จัดสรรเงินอุดหนุนและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ซึ่งจะเอื้อต่อการส่งเสริมสถาบันครอบครัว ชุมชนและสังคมให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น โดยมีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมกับการเคหะแห่งชาติและสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้ดำเนินโครงการที่สำคัญคือ โครงการบ้านเอื้ออาทรและโครงการบ้านมั่นคง รวมทั้งโครงการบ้านร่วมใจ ซึ่งจะทำให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยและประชาชนในชุมชนแออัดได้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองมากขึ้น ดังพบว่าในปี พ.ศ. 2549 ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยเพิ่มจำนวนมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 98.5 โดยเฉพาะจากการสนับสนุนให้ชุมชนมีความเป็นปึกแผ่นและเข้มแข็ง โดยเน้นความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจกันช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองอย่างมั่นคงและยั่งยืน ทั้งในรูปของรวมกลุ่มและการดำเนินกิจกรรม พบว่า *สัดส่วนหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน กองทุนสวัสดิการชุมชน* ซึ่งประชาชนในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มและมีรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับเงื่อนไขของชุมชน มีการนำเงินกองทุนมาจากทั้งภายนอกและภายในชุมชนมาดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อร่วมกันสร้างหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายอย่างเป็นระบบในทุกเพศทุกวัยนั้น มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี

นอกจากนี้ด้านการสงเคราะห์ รัฐบาลได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ได้รับบริการสงเคราะห์ และคุ้มครองสวัสดิภาพและพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมถึงคนชรา ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ยากไร้ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ ดังพบว่าสถานการณ์โดยรวมโดยในปี พ.ศ. 2548 จำนวนผู้สูงอายุได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลจากนโยบายของรัฐบาลในการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพให้มีหลักประกันมากขึ้น ตลอดจนการส่งเสริมศักยภาพ กลุ่มครอบครัวและพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุตามโครงการสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยตั้งเป็นกองทุนเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุในแต่ละจังหวัดได้ร่วมคิดและทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อที่ผู้สูงอายุจะไม่ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว อีกทั้งให้การดูแล ฟื้นฟู และพัฒนาผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มบุคคลที่สมควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เช่น ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีความสุข โดยสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาการฝึกอาชีพ การจ้างงาน และนันทนาการตามควรแก่กรณี หรือการสร้างโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการดำรงชีวิตในครอบครัวและชุมชนได้อย่างเป็นปกติสุข ตลอดจนพัฒนาบริการสุขภาพอนามัย รวมทั้งนำประสบการณ์และภูมิปัญญาของผู้สูงอายุมาช่วยในการพัฒนาสังคม ทำให้ผู้สูงอายุได้เกิดคุณค่าในตนเองเพิ่มมากขึ้น ไม่ให้มองว่าตนเองเป็นผู้พึ่งพาหรือเป็นภาระ

อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของผู้สูงอายุต่อประชากรมีแนวโน้มจะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อเทียบกับ สัดส่วนของผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน ดังนั้นนอกจากโครงการประกันสังคมที่รัฐบาลจำเป็นต้องให้การช่วยเหลือเพื่อลดภาระของผู้ที่ทำงานในอนาคตแล้ว ยังได้มีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชน ได้มีการออมในช่วงวัยทำงานเพื่อนำมาใช้จ่ายช่วงหลังการเกษียณอายุ นอกจากนี้จำเป็นต้องพิจารณาถึงจำนวนประชากรผู้สูงอายุทั้งหมดที่ถูกทอดทิ้งและยังไม่ได้รับการดูแลให้ชัดเจนมากขึ้น เพื่อสามารถนำไปสู่การให้บริการได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ

ในกรณีผู้พิการ รัฐบาลได้พยายามให้การส่งเสริมด้านการฝึกอาชีพทั้งในศูนย์ฝึกอาชีพและ ในชุมชนอย่างทั่วถึง โดยได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมทักษะให้แก่คนพิการและคุณภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน รวมทั้งได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพจากศูนย์ฟื้นฟู สมรรถภาพของสำนักงานประกันสังคม ดังพบว่า สถิติผู้พิการ ที่ได้รับการฝึกอาชีพ เสริมทักษะและ ฟื้นฟูสมรรถภาพ เพิ่มจำนวนสูงมากขึ้นในปี 2548 รวมทั้งให้การสงเคราะห์แก่คนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน คนขอทานที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นด้วย

หมวดที่ 2 การแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคม

การให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างสมาชิกในสังคม โดยเฉพาะการเรียนรู้ ถึง *ความพอประมาณ* หรือความพอเพียงในความสุขได้โดยไม่ละโมภหรือตระหนี่จนเกินความพอดี แต่สามารถเสียดสละความเห็นแก่ตัวและ *แบ่งปัน* ให้กับผู้อื่นด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในรูปแบบต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มหรือการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ชมรม เครือข่าย เป็นต้น โดยเฉพาะการนำ “ทุนทางสังคม” มาใช้เป็นพื้นฐานหลักในการพัฒนา เช่น การมีส่วนร่วม การมีน้ำใจ เช่น การบริจาคโลหิตและอวัยวะ ซึ่งถือเป็นการแสดงถึงความเสียสละให้แก่สังคม ในระดับต่างๆ อันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมได้อย่างยั่งยืน ดังประกอบด้วย ตัวชี้วัด ต่อไปนี้

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	<i>กลุ่มที่ 1</i>	3
D 9	จำนวนเครือข่ายชุมชนต่อประชากรแสนคน (+)	3
	<i>กลุ่มที่ 2</i>	1
D 13	จำนวนผู้แสดงความจำนงบริจาคอวัยวะต่อประชากรแสนคน (+)	1
	<i>กลุ่มที่ 3</i>	3
D 14	จำนวนผู้บริจาคโลหิตต่อประชากรแสนคน(+)	3
	ค่าเฉลี่ยของหมวดย่อย	2.33

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยในหมวดย่อยเกี่ยวกับ การแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูล ในสังคม ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ย 2.33 (คือ ค่าอยู่ในช่วง 2.26-2.50 = C+) หมายถึง พัฒนาการ ในด้านการแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคมไปสู่ทิศทาง เศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับที่เริ่มมี แนวโน้มที่มีพัฒนาการบ้าง อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาตัวชี้วัดรายประเด็นพบว่าข้อมูลจำนวน องค์กรและเครือข่ายชุมชนมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยเพราะเกิดจากการตื่นตัวของ ขบวนการชุมชนและการเคลื่อนไหวทางสังคมมากขึ้น นับตั้งแต่การมุ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลาง ของการพัฒนา” ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (ปี พ.ศ. 2540-2544) เป็นต้นมา ภาครัฐได้เปิดโอกาส ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะจากการสนับสนุนของ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนมาอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ส่งผลให้เกิดการพัฒนาและเพิ่มพูน ศักยภาพในการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองของกลุ่ม องค์กรชุมชนในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย ได้อย่างเข้มแข็ง นอกจากนี้พบว่าในด้านการช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกันเพื่อการเกื้อกูลกัน ในสังคมด้วยการบริจาคโลหิตนั้นเพิ่มจำนวนผู้บริจาคสูงขึ้น แม้พบว่าสัดส่วนของผู้แสดง ความจำนงบริจาคอวัยวะในปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนน้อยที่สุดในรอบ 9 ปีที่ผ่านมาก็ตาม (ปี พ.ศ. 2540-2548) แต่ก็อาจสืบเนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น ขาดการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ อย่างทั่วถึง เป็นต้น

หมวดที่ 3 การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี

การเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกชุมชนโดยรวมมีร่วมใจผนึกกำลัง แก้ปัญหาและพัฒนาประเทศได้อย่างบูรณาการภายใต้การสร้างองค์กรเครือข่ายการประสานงาน ที่เข้มแข็งในทุกระดับ โดยมุ่งลดความขัดแย้งหรือความแตกแยกระหว่างสมาชิกในสังคมสร้างความ สมานฉันท์ให้เกิดขึ้นและประสานผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายในการสร้างสันติสุขของ สังคมทุกระดับ ดังสามารถสะท้อนได้จากความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนในการจัดการ กับความขัดแย้งด้วยวิธีการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice) ประกอบด้วยตัวชี้วัด ต่อไปนี้

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
D 16	จำนวนการแก้ไขเรื่องร้องเรียนที่ยุติโดยการเจรจาไกล่เกลี่ย (+)	2

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยในหมวดย่อยเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งโดย สันติวิธี ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ย 2 (คือค่าอยู่ในช่วง 1.76 -2.25 = C) หมายถึง การจัดการความ ขัดแย้งโดยสันติวิธี ซึ่งเป็นแนวทางของความมีเหตุผลของเศรษฐกิจพอเพียงยังไม่มีมีการเปลี่ยนแปลง จากเดิม

ทั้งนี้ที่ผ่านมามาภาครัฐพยายามให้ความสำคัญกับการจัดการความขัดแย้งด้วยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนให้เกิดขึ้นในสังคม แต่เนื่องจากการดำเนินการนั้นจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาและความต่อเนื่องอย่างจริงจัง จากข้อมูลสถิติจึงยังไม่สามารถแสดงให้เห็นพัฒนาการได้อย่างชัดเจน ทำให้ในภาพโดยรวมจึงไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง ในทางที่ดีขึ้น ถึงแม้ว่าระบบความยุติธรรมจะเริ่มได้ผลมากขึ้นแล้วก็ตาม ดังจากจำนวนคดีที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่มาร้องขอให้มีการประนีประนอมข้อพิพาทได้สำเร็จ ของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และการส่งเสริมและพัฒนาระบบแรงงานสัมพันธ์ในสถานประกอบการของกระทรวงแรงงาน เพื่อป้องกันความขัดแย้งและเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างนายจ้าง ลูกจ้าง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่งผลทำให้สามารถแก้ไขกรณีข้อพิพาทแรงงานและข้อขัดแย้งให้ยุติได้สำเร็จมากขึ้น ตลอดจนตัวอย่างในส่วนของกระทรวงยุติธรรม ได้เริ่มดำเนินโครงการจัดการกับความขัดแย้งในชุมชนตามกระบวนการไกล่เกลี่ยด้วยวิธีการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในปี พ.ศ. 2547 พบว่าสถิติคดีที่นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในงานสืบเสาะและพินิจได้สำเร็จนั้นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ นอกจากนี้ การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทและให้ความช่วยเหลือประชาชนได้สำเร็จ มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยละเอียดมากยิ่งขึ้น

หมวดที่ 4 ความรับผิดชอบต่อสังคม

การตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมด้วยการประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบ กติกา จารีต ประเพณี กฎหมายของสังคม พร้อมทั้งคำนึงถึงผลจากการกระทำของตนเองที่มีผลกระทบต่อสังคมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ตลอดจนร่วมกันพัฒนาสร้างสรรค์สังคมให้น่าอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน ดังสามารถสะท้อนได้จากความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน ในการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของและร่วมรับผิดชอบดูแลชุมชนของตนเอง ดังสามารถสะท้อนได้จากตัวชี้วัดต่อไปนี้

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	กลุ่มที่ 1	4
D 12	จำนวนองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรสาธารณประโยชน์ต่อประชากรแสนคน (+)	4
	กลุ่มที่ 2	3
D 18	จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา/สาธารณประโยชน์เป็นประจำต่อพันครัวเรือน (+)	3

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	กลุ่มที่ 3	3
D 19	จำนวนกองทุนเงินช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยต่อประชากรแสนคน/อัตราเงินเฟ้อ (+)	3
	กลุ่มที่ 4	1
D 20	จำนวนอาสาสมัครงานเพื่อสังคมต่อประชากรแสนคน (+)	1
	ค่าเฉลี่ยของหมวดย่อย	2.75

ดังผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยในหมวดย่อยเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ย 2.75 (คือค่าอยู่ในช่วง 2.51-2.75 = B-) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมีพัฒนาการพอใช้ แต่ยังไม่ชัดเจน แม้ว่าที่ผ่านมากระบวนการขับเคลื่อนทางสังคม เพื่อร่วมกิจกรรมพัฒนาสาธารณประโยชน์ องค์กรภาคเอกชนหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรเพิ่มขึ้นและสัดส่วนกองทุนเงินช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยจะเพิ่มจำนวนสูงขึ้น รวมถึงการเพิ่มขึ้นของ ยอดเงินบริจาคโดยรวมก็ตาม แต่ในปี 2547 จำนวนเงินบริจาคต่อคนเริ่มลดลง รวมทั้ง สัดส่วนของอาสาสมัครงานเพื่อสังคม พบว่ามีแนวโน้มลดจำนวนลงในปี พ.ศ. 2548 อย่างชัดเจน อนึ่ง ความรับผิดชอบต่อสังคมมิใช่ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนเท่านั้น แต่ควรครอบคลุมถึงภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งปัจจุบันมีความตื่นตัวในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจเอกชน Corporate Social Responsibility (CSR) และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัครในงานสาธารณะมากขึ้น

สรุปผลการคัดเลือกตัวแทนของดัชนีชี้วัด

สรุปผลโดยรวมจากการประมวลค่าคะแนนดัชนีชี้วัดมิติทางสังคม พบว่ามีพัฒนาการไปสู่เศรษฐกิจพอเพียง ในระดับที่มีพัฒนาการพอใช้ โดยแต่ละดัชนีมีพัฒนาการในระดับที่แตกต่างกันตามลำดับจากมากไปน้อย คือ การเข้าถึงบริการและสวัสดิการทางสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคม การแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคม และการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี

สรุปผลจากการพิจารณาคัดเลือกดัชนีชี้วัดมิติทางสังคม ได้ดังนี้

สรุปผลการคัดเลือกดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทางสังคม

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง			
ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี	
↓ เงื่อนไขของดัชนีชี้วัดภาวะสังคม			
คุณธรรม		ความรู้	
พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ความประหยัด (ความมีเหตุผล ความพอประมาณ) ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ในตนเอง ความมีสติสัมปชัญญะ ความอดทน ความเพียร ความกตัญญูกตเวที ความไม่ประมาท ความเสียสละ (ไม่โลภ) ความสามัคคี ความรับผิดชอบต่อสังคม			
องค์ประกอบดัชนีชี้วัด			
1) การเข้าถึงบริการ และ สวัสดิการ ทางสังคม	2) การแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลใน สังคม	3) การจัดการความ ขัดแย้งโดยสันติวิธี	4) ความรับผิดชอบ ต่อสังคม
ตัวชี้วัด			
<ul style="list-style-type: none"> ผู้สูงอายุที่ได้รับ การสงเคราะห์และ คุ้มครองสวัสดิภาพ ครัวเรือนที่มีความ มั่นคงในที่อยู่อาศัย สวัสดิการค่า รักษาพยาบาล คนไร้ที่พึ่ง คน เร่ร่อน คนขอทานที่ ได้รับการสงเคราะห์ 	<ul style="list-style-type: none"> เครือข่ายชุมชน การแสดงความ จานง บริจาคอวัยวะ การบริจาคโลหิต 	<ul style="list-style-type: none"> การแก้ไขเรื่อง ร้องเรียนที่ยุติโดยการ เจรจาไกล่เกลี่ย 	<ul style="list-style-type: none"> องค์กรเอกชนที่ ไม่แสวงหากำไร หรือองค์กรสาธารณ ประโยชน์ ครัวเรือนที่เข้าร่วม กิจกรรมพัฒนา/ สาธารณประโยชน์ เป็นประจำ กองทุนเงิน ช่วยเหลือผู้ประสบ สาธารณภัย อาสาสมัครงานเพื่อ สังคม

ก.4 ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติการศึกษา

แนวคิดและที่มาการพัฒนาดัชนีชี้วัด

ในอดีตการศึกษาของไทยเป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับศาสนา โดยมีวัดทำหน้าที่เป็นโรงเรียน แต่หลังจากที่มีการปฏิรูปการศึกษาไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกเรียกว่า โครงการศึกษาปี พ.ศ. 2411 จึงเริ่มจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนขึ้น ศาสนากับการศึกษาเริ่มแยกออกจากกันนับแต่นั้นมา แม้จะยังมีโรงเรียนจำนวนมากตั้งอยู่ในเขตวัดแต่ก็ไม่มีความสัมพันธ์กันมากนัก สถาบันศาสนาซึ่งมีบทบาทหลักในการจรรโลงคุณธรรมและศีลธรรมหมดหน้าที่ในการจัดการการศึกษาลงเกือบจะสิ้นเชิง

ต่อมาเมื่อปัญหาในสังคมไทยความรุนแรงมากขึ้น เป็นการสะท้อนความอ่อนแอของการศึกษา จากบทบาทที่จะต้องเป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลงสังคมในทางที่ดีงาม ช่วยหาทางออกให้แก่สังคมจนกระทั่งเปลี่ยนแปลงวิถีของสังคมได้ สามารถแก้การติดตันของอารยธรรมมนุษย์ได้ (พระธรรมปิฎก, 2539) ทำให้จำเป็นจะต้องหันกลับมาพิจารณาการศึกษาที่ช่วยให้มีอย่างกว้างขวาง เพื่อการพัฒนาคนและสังคม ทั้งนี้ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ยังได้กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนว่าการจัดการศึกษาอบรม “ต้องมุ่งให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม” นำไปสู่ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยมีพัฒนาการอย่างสมดุลในทุกมิตินับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) และฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) จนถึงฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ที่ใช้ในปัจจุบันได้มีการมุ่งเน้นการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของสังคมไทยเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามจากรายงานการติดตามและประเมินผล พบว่าการดำเนินงานเพื่อผลักดันให้เกิดผลในทางปฏิบัติตามนั้นยังมีปัจจัยอีกหลายประเด็นที่ทำให้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย ตามแผนพัฒนาฯ ดังกล่าวได้ เป็นต้นว่าการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็น มีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อส่วนรวม รวมทั้งการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนเพื่อลดพฤติกรรมและค่านิยมที่ขัดต่อวัฒนธรรมไทย เช่น พฤติกรรมทางเพศ พฤติกรรมในการบริโภคที่ฟุ้งเฟ้อ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสื่อบางประเภท เป็นต้น เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสังคมที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ-สศช., 2549)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) มุ่งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทย เพื่อก้าวไปสู่ “สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้” โดยน้อมนำ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาปฏิบัติเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศต่อเนื่อง

จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ซึ่งมีเงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญคือ ความรอบรู้และคุณธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันที่พร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ทั้งที่ดีและไม่ดีได้อย่างรู้เท่าทัน รวมทั้งก้าวไปสู่ตั้งมาตรฐานความรู้ได้อย่างสันติสุขและเกิดความสมดุลทั้งด้านอารมณ์ จิตใจ ร่างกายและสติปัญญา

ทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 นี้มุ่งสร้างความสมดุลของการพัฒนาในทุกมิติแบบมีส่วนร่วมจากภาคีหลายฝ่าย ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของบริบทการพัฒนาในทุกด้านอย่างครบถ้วนและเป็นองค์รวม มุ่งสู่ “สังคมแห่งความรู้” อย่างมีคุณภาพ โดยวางยุทธศาสตร์ในการปรับตัวเพื่อให้ “รู้เรา รู้รอบด้าน และรู้รอบโลก” และที่สำคัญ คือ การกำหนดแผนงานเพื่อการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่ระบบการเรียนรู้ในสังคมระดับต่างๆ อย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยสร้างรูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับประชาชนกลุ่มเป้าหมายในทุกภาคส่วน อาทิ ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน วิทยากรกระบวนการ ครู ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ นักการเมือง เป็นต้น ส่งเสริมให้ได้มีโอกาสได้ตรงต่อและเรียนรู้จากการปฏิบัติ จนสามารถตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้รับและเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีคิดและวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไปอย่างเหมาะสม อีกทั้งสนับสนุนให้บุคลากรในเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะในด้านการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งเพื่อขยายผลและเชื่อมโยงเครือข่ายทางการศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตพอเพียงให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น

หากพิจารณาการพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะนั้น ปรากฏว่ามีการปฏิรูปการศึกษาและมี พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ภายใต้ความหมายของการศึกษาที่ว่า “เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”

จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นี้ ต่างจากกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาค้นฉบับอื่น โดยมุ่งเน้น “กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์” ซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่อง “ตลอดชีวิต” ให้ความสำคัญที่ผู้เรียนเป็นผู้รู้จักคิด พิจารณา และแสวงหาความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง นอกจากนี้ การจัดการศึกษายังครอบคลุมไปถึงการจัดสภาพแวดล้อมและปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดสังคมการเรียนรู้ อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินงานตามแนวการปฏิรูปการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542-2548 (วิทยากร เชียงกูล, 2549) สรุปโดยภาพรวม คือ การปฏิรูปการศึกษาก้าวหน้าไปค่อนข้างช้า การปฏิรูปการศึกษายังคงมุ่งแก้ปัญหาสาเหตุในระดับเบื้องต้น เช่น การเพิ่มงบประมาณในการสร้างห้องอาคาร ซื่อคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่างๆ การปรับหลักสูตรและการผลิตและจ้างครูเพิ่ม การให้ทุนและเงินกู้ต่างๆ แต่ยังไม่ได้มีการวิเคราะห์แนวทางแก้ไขสาเหตุในระดับที่ลึกไปกว่านั้น

จากรายงานสถานะการศึกษาไทย ปี พ.ศ. 2547/2548 วิทยากร เชียงกูล (2549) เสนอว่า การปฏิรูปการศึกษาต้องการการแก้ไขสาเหตุในระดับรากเหง้าของปัญหา ได้แก่ การมีกรอบคิดที่ล้าสมัยเกี่ยวกับการศึกษา รวมทั้งขาดผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ความสามารถและคุณธรรมที่มากพอจะนำ การปฏิรูปการศึกษา การจัดการศึกษาจึงไม่เสริมสร้างให้คนรักการเรียนรู้ รู้วิธีเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์และประยุกต์ใช้เป็น การศึกษาในปัจจุบันจึงเป็นเพียงเครื่องมือผลิตทรัพยากรคนให้มีทักษะสูงขึ้น เพื่อไปทำงานสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ โครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง และนโยบายการบริหารแบบอำนาจนิยม อภิสิทธิ์นิยมและทุนนิยมผูกขาดแบบบริวาร ทำให้การจัดการศึกษาไม่ทำให้คนเป็นผู้นำสังคมแต่เป็นผู้ตามสังคม เป็นการศึกษาแบบแพ็คต้ออก ไม่สามารถพัฒนาคนในทุกด้าน ทั้งด้านสติปัญญา ทักษะวิชาชีพ ความฉลาดทางอารมณ์ จิตสำนึกของความเป็นพลเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ

อนึ่งในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา การปฏิรูปการศึกษายังมุ่งเน้นการแก้ไขกฎหมายและปรับโครงสร้างองค์กรบริหารที่คาดว่าเป็นสาเหตุสำคัญของการที่ครูและชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการสร้างความคิดริเริ่มและมีผลกระทบต่อความคิดริเริ่มของนักเรียนในที่สุด ทั้งนี้เป็นผลจากการรวบอำนาจการบริหารไว้ที่ส่วนกลาง ซึ่งก่อให้เกิดการคัดค้านจากครูอาจารย์ที่ต้องการรักษาสถานภาพเดิม โดยให้เหตุผลว่าการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปสู่ท้องถิ่นหรือการให้สถาบันอุดมศึกษาอยู่ในกำกับดูแลของรัฐโดยอาจารย์จะไม่มีสถานภาพเป็นข้าราชการจะทำให้ได้งบประมาณลดลงและเป็นการลดคุณภาพทางการศึกษาจนกลายเป็นเรื่องการประนีประนอมรักษาสถานภาพเดิมของผู้บริหารและครูอาจารย์ มากกว่าการปฏิรูปครู อาจารย์และกระบวนการเรียนการสอนแบบใหม่ ให้เป็นการเรียนรู้ที่ก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งภาคประชาชนและภาคธุรกิจเอกชนยังไม่มีส่วนร่วมหรือบทบาทในการจัดการศึกษา โดยถือว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐ

สรุปได้ว่า ระบบการศึกษาของไทยยังอยู่ในสถานะที่ไม่พึงประสงค์และต้องถือเป็นวาระเร่งด่วนในการพิจารณาแก้ไขและดำเนินงานเพื่อความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจัง การวิเคราะห์การจัดการศึกษาในมิติของเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นฐาน (transformative learning) ทั้งวิถีคิด ระบบคุณค่าและวิถีปฏิบัติซึ่งเป็นผลจากประสบการณ์ทำงานจริง เสริมสร้างพลังอำนาจในการตัดสินใจและ

ปฏิบัติการเพื่อการพึ่งตนเองของบุคคล เชื่อมโยงเป็น “สังคมแห่งการเรียนรู้” มีพัฒนาการอย่างรอบด้านในทุกมิติ สามารถดำรงตนบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม

วัตถุประสงค์สำคัญของการพัฒนาดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทางการศึกษา คือ เพื่อการเสริมสร้างและพัฒนาให้สังคมไทยเป็น “สังคมแห่งฐานความรู้ควบคู่กับการมีคุณธรรม” โดยสมาชิกในสังคมต้องมี *ความรู้รอบรู้* เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ อย่างรอบด้าน รอบคอบ และระมัดระวัง ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงไปสู่ขั้นปฏิบัติได้อย่างเท่าทัน ในสังคมโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีความสุขและพึ่งตนเองได้บนฐานของความมั่นคงของมนุษย์และความยั่งยืนของธรรมชาติ

ดังนั้น การพัฒนาดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติการศึกษา ที่มุ่งสู่การเป็นสังคมแห่งฐานความรู้ จึงพิจารณาองค์ประกอบของดัชนี 2 ประการ คือ ความเสมอภาคในการเข้าถึงความรู้ และการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

ดังกรอบแนวคิดมิติดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทางการศึกษา ต่อไปนี้

กรอบแนวคิดมิติดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทางการศึกษา

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		
ความพอประมาณ การส่งเสริมความรู้ เสริมทักษะความสามารถ ขยายโอกาสทางการศึกษาและปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานทางการศึกษาให้ทัดเทียมสากล โดยเน้นความพอดี ความสมดุล ในการพัฒนามิติต่างๆ อย่างรอบด้าน	ความมีเหตุผล การคำนึงถึงความจำเป็นและความสมเหตุสมผลเพื่อการพึ่งตนเองได้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยคำนึงข้อจำกัดและการนำไปใช้จริง และเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย	การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี การสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาให้กับตนเอง ด้วยการพึ่งพาตนเองและจัดการกับความเสี่ยงต่างๆ โดยการเตรียมตัวพร้อมรับเท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างรู้เท่าทัน
▼ เงื่อนไขของดัชนีชี้วัดภาวะสังคม ▼		
คุณธรรม (ซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน มีสติปัญญา แบ่งปัน) การศึกษาแลกเปลี่ยนแบ่งปันการเรียนรู้โดยยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียรและอดทนเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จได้อย่างภาคภูมิใจ และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม	ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) การเป็นผู้มี <i>ความรู้รอบรู้</i> เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน รวมทั้งมี <i>ความรู้รอบคอบ</i> ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ประกอบการวางแผนอย่าง <i>ระมัดระวัง</i> ในขั้นปฏิบัติ	
พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ความประหัด (<i>ความมีเหตุผล ความพอประมาณ</i>) ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัยในตนเอง ความมีสติสัมปชัญญะความอดทน ความเพียร ความกตัญญูกตเวที ความไม่ประมาท ความเสียสละ (ไม่โลก)ความสามัคคี ความรับผิดชอบต่อสังคม		

ดัชนีและองค์ประกอบดัชนีชีวิต	
การเป็นสังคมบนฐานความรู้ (การเข้าถึงความรู้อย่างเท่าเทียมและรอบรู้เท่าทันบนพื้นฐานของคุณธรรม)	
1. ความเสมอภาคในการเข้าถึงความรู้	2. การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง
ตัวชี้วัด	
<ul style="list-style-type: none"> การจัดการศึกษาต่อต่อประชากรในวัยเรียนอายุ 3-21 ปี การออกกลางคัน ของนักเรียนระดับประถมศึกษา การศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สัดส่วนงบประมาณการศึกษานอกโรงเรียนต่อจำนวนงบประมาณการศึกษาทั้งหมด จำนวนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ปีการศึกษาเฉลี่ยในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป การรู้หนังสือของผู้ใหญ่ ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่สำเร็จการศึกษา ระดับประถมศึกษา หรือเทียบเท่า ประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ที่อ่านหนังสือ (ยกเว้นด้านบันเทิง) หมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชนผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน

องค์ประกอบดัชนีชีวิต

จากกรอบแนวคิดดัชนีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทางทางการศึกษา สามารถอธิบายดัชนี/องค์ประกอบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ความเสมอภาคในการเข้าถึงความรู้

ความเสมอภาคในการเข้าถึงความรู้ มิได้หมายความว่าจัดการศึกษาให้กับคนทุกคนเป็นแบบเดียวกันด้วยวิธีปฏิบัติอย่างเดียวกันหรือบรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน เนื่องจากคนแต่ละคนมีความหลากหลายในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา เพศ อายุ ฯลฯ การสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงความรู้ ควรจัดการศึกษาให้เพียงพอกับความต้องการของกลุ่มต่างๆ ครอบคลุมถึงเด็กด้อยโอกาส เด็กและบุคคลพิเศษกลุ่มต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง โดยไม่จำกัดสิทธิหรือสร้างความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งมีมาตรการและกลไกสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้อย่างต่อเนื่อง มีสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาโดยไม่ออกกลางคันและเมื่อสำเร็จการศึกษาขึ้นพื้นฐานในระดับมัธยมต้น ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาต่อได้ตามความต้องการ

แม้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 10 ได้กำหนดว่า “...การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี...” การศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การจัดการศึกษาในระบบ 12 ปี โดยรัฐจัดให้แบบไม่คิดค่าใช้จ่าย แต่ความเสมอภาคในการเข้าถึงความรู้ ควรพิจารณาให้ครอบคลุมถึงโอกาสในการศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้วย เพราะมีการขยายตัวของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเป็นจำนวนมาก โดยหลักสูตรส่วนใหญ่ระบุเหตุผล หลักการและวัตถุประสงค์ของ

การดำเนินงานว่าเป็นไปเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา ดังนั้น ความเสมอภาคในการเข้าถึงความรู้ในการจัดการศึกษาในระบบ จึงควรหมายถึงการศึกษาของผู้เรียนอายุ 3 – 21 ปี

อย่างไรก็ตาม การศึกษาไม่ควรจะจำกัดเฉพาะการศึกษาในระบบโรงเรียนเท่านั้น หากเชื่อว่าการศึกษาคือ เครื่องมือพัฒนามนุษย์ที่สำคัญที่สุด การศึกษาควรเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ต้องอาศัยโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาในทุกรูปแบบ ซึ่งการศึกษานอกระบบโรงเรียนก็สามารถสะท้อนให้เห็นโอกาสในการเข้าถึงความรู้ได้อย่างชัดเจน เสริมสร้างให้บุคคลและกลุ่มมีความรอบรู้ สร้างและใช้ความรู้ได้สอดคล้องกับชีวิตจริงอย่างเป็นรูปธรรม เป็นความรู้ที่มีเหตุผลเชื่อมโยงกับบริบทของวัฒนธรรมชุมชนและท้องถิ่นเป็นอย่างดี

ดังสามารถสะท้อนได้จากตัวชี้วัดต่อไปนี้

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
(1) ความเสมอภาคในการเข้าถึงความรู้	<ul style="list-style-type: none"> • อัตราร้อยละของผู้เรียนที่ได้รับการจัดการศึกษาต่อประชากรในวัยเรียนอายุ 3 – 21 ปี (+) • อัตราการออกกลางคัน ของนักเรียนระดับประถมศึกษา (-) • อัตราการศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (+) • สัดส่วนงบประมาณการศึกษานอกโรงเรียนต่อจำนวนงบประมาณการศึกษาทั้งหมด (+) • จำนวนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาต่อประชากรเด็กวัยเรียนแสนคน (-)

4.2 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

การมุ่งเน้นให้เกิดการศึกษาตลอดชีวิต โดยการผสมผสาน ระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตนั้น จะเอื้อต่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้ประชาชนได้รับความรู้ที่หลากหลายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการและสอดคล้องกับบริบทของครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่น เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงสูงและมีความซับซ้อนยิ่ง ให้สามารถเข้าถึงข้อมูลและสารสนเทศได้อย่างกว้างขวาง โดยสะดวกในหลายช่องทาง โดยเฉพาะผ่านทักษะของการอ่าน การเขียนซึ่งช่วยเปิดโลกทัศน์ให้เข้าถึงความรู้ทั้งที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ระดับสากล ส่งผลให้สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ได้อย่างรู้เท่าทัน เป็นอิสระจากปัญหาและความบีบคั้นต่างๆ ที่เกิดจากความไม่เป็นธรรม และการพึ่งพาผู้อื่น เช่น ปัญหาหนี้สิน ปัญหาการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและปัจจัย

การผลิต ฯลฯ โดยที่ปัญหาเหล่านี้มีผลกระทบต่อความมั่นคงของครอบครัวและนำมาซึ่งปัญหา ความรุนแรงทางสังคมอีกหลายประการ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ถูกลดทอนความสามารถ ในการจัดการตนเอง ต้องตกอยู่ในฐานะของผู้ตาม หรือ ผู้ถูกชี้นำอยู่ตลอดเวลา

ตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงการเรียนรู้ที่สร้างการเรียนรู้ของบุคคลและสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการ พึ่งตนเองนั้น ในเบื้องต้น สามารถวัดได้จากการศึกษาในระดับประถมศึกษา และอัตราการรู้หนังสือ ของผู้ใหญ่ จากนั้น จึงพิจารณาจากความสนใจใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องซึ่งสะท้อนได้จากการเรียนรู้ ทั้งในระบบและนอกระบบหลังจากสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้ง การเข้าถึงความรู้ด้วยวิธี ต่างๆ โดยกำหนดตัวชี้วัด คือ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ร้อยละของ ประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปที่อ่านหนังสือประเภทต่างๆ (ยกเว้นด้านบันเทิง)

นอกจากนี้ การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองยังเป็นกระบวนการของการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นกระบวนการส่งเสริมให้คนในชุมชนสามารถเรียนรู้จากกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความรู้ความคิดของตนได้อย่างลุ่มลึกและ กว้างขวางในปัจจุบัน ชุมชนมีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น โดยมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยยึดหลักการเรียนรู้และจัดการ ความรู้จากประสบการณ์ที่ปฏิบัติได้จริง รวมทั้งประสานความรู้จากภายในและภายนอกชุมชน การเรียนรู้จึงไม่ถูกจำกัดด้วยระดับการศึกษา เวลา สถานที่ เพศและวัย เป็นการเปิดโอกาสให้คน ได้เรียนรู้ตามอัธยาศัยและนำไปสู่การพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง ดังนั้น ตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ จำนวนหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชน ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน

ดังสามารถสะท้อนได้จากตัวชี้วัดต่อไปนี้

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
(2) การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> • จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (+) • อัตราการรู้หนังสือของผู้ใหญ่ (+) • ร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า • ร้อยละของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปที่อ่านหนังสือ (ยกเว้นด้านบันเทิง) (+) • ร้อยละของหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชน ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน (+)

ผลการคำนวณดัชนีชี้วัด

จากกำหนดตัวชี้วัดข้างต้น ได้มีการรวบรวมตัวเลขทางสถิติจากหน่วยงานต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2548 (ดูรายละเอียดจากภาคผนวก ง ตารางที่ ง.4) โดยคัดเลือกตัวแทนของดัชนีชี้วัดจากค่าสหสัมพันธ์ จากนั้นนำมาคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลตัวชี้วัดที่คัดเลือกแล้วแต่ละชุด เพื่อนำมาคำนวณค่าคะแนนความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงตามลำดับ ดังนี้

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยดัชนีชี้วัดมิติการทางการศึกษา ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยรวมทุกหมวดเท่ากับ 2.38 (คือ ค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 2.26-2.50 = C +) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในรอบ 5 ปี (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2548) เพื่อไปสู่การเป็นสังคมแห่งฐานความรู้ตามทิศทางการเป็นเศรษฐกิจพอเพียง นั้นเริ่มมีแนวโน้มที่มีพัฒนาการไปสู่เศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยยะสำคัญจาก ค่าเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2544-2548

ผลการคำนวณจำแนกตามหมวด ปรากฏผลดังนี้

หมวดที่ 1 ความเสมอภาคในการเข้าถึงความรู้ ยังไม่น่าพอใจ (ค่าเฉลี่ย 1.75 = C-)

หมวดที่ 2 การศึกษาเพื่อการพึ่งตนเอง มีพัฒนาการดี (ค่าเฉลี่ย 3 = B)

หมวดที่ 1 ความเสมอภาคในการเข้าถึงความรู้

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
E 3	ร้อยละของผู้เรียนที่ได้รับการศึกษาต่อประชากรในวัยเรียนอายุ 3-21 ปี (+)	3
E 5	อัตราการออกกลางคัน ของนักเรียนระดับประถมศึกษา (-)	2
E 6	อัตราการศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น(+)	1
E 7	จำนวนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาต่อประชากรเด็กวัยเรียนแสนคน (-)	1
	ค่าเฉลี่ยรวมของหมวด	1.75

จากการพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละตัวชี้วัด ปรากฏว่า ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2544-2548 ร้อยละของผู้เรียนที่ได้รับการจัดการศึกษาต่อประชากรในวัยเรียนอายุ 3-21 ปี (ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา-ระดับอุดมศึกษา) เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3 ซึ่งหมายถึงมีพัฒนาการที่อยู่ในระดับดี ทั้งนี้ ที่ผ่านมามีภาครัฐได้พยายามดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนได้รับการศึกษา โดยมุ่งเน้นการขยายโอกาสทางการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ พร้อมทั้งพยายามขยายปีการศึกษาภาคบังคับ

ให้สูงขึ้นกว่าเดิมในอนาคต ตลอดจนยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาให้เทียบเท่า
นานาชาติ

อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในทุกระดับชั้นยังต่ำกว่าจำนวนผู้มีโอกาสได้เรียน
เพราะยังมีปัญหาการออกกลางคัน หรือเรียนไม่สำเร็จในทุกระดับ อัตราการออกกลางคันของ
นักเรียนระดับประถมศึกษา มีแนวโน้มเพิ่มจำนวนสูงขึ้น อีกทั้ง ยังไม่สามารถจัดการศึกษาให้แก่
ผู้ด้อยโอกาสได้อย่างทั่วถึงเพียงพอ แม้ว่ามีบางส่วนได้เข้ารับบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน
การศึกษาพิเศษ การศึกษาเฉพาะทางรวมทั้งการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนมีการจัดตั้งโครงการ
กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ก็ยังมีผู้ที่ขาดโอกาสเข้าถึงบริการทางการศึกษา
อีกจำนวนมาก เห็นได้ว่า จำนวนนักเรียนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในปี พ.ศ. 2548
มีจำนวนเพิ่มขึ้นอีกทั้ง อัตราการศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น นั้นมีแนวโน้มลดลง
อย่างชัดเจนในปี พ.ศ. 2548 ย่อมแสดงให้เห็นว่าการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาสำหรับกลุ่มพิเศษ
ยังอยู่ในสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง

รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี พ.ศ. 2547/2548 ซึ่งให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์การศึกษาของ
นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในเกณฑ์ต่ำ การปฏิรูปการศึกษาช่วยให้นักเรียนมีความสุข
และได้ทำกิจกรรมภาคปฏิบัติเพิ่มขึ้นบ้าง แต่นักเรียนส่วนใหญ่ยังคงคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้น้อย
ส่วนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ขยายตัวเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ และขยายตัวในด้าน
สังคมศาสตร์ มนุษย์ศาสตร์ มากกว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผู้สำเร็จปริญญาตรีจาก
สถาบันอุดมศึกษาปีละประมาณ 2 แสนคนและมีสัดส่วนการว่างงานเพิ่มขึ้น ขณะที่สถาน
ประกอบการก็หาคนทำงานที่มีความรู้ ความสามารถได้ยากขึ้น

เงื่อนไขสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าวข้างต้น ได้แก่

- ความอ่อนแอและความอ่อนล้าของสถาบันครอบครัว หมายถึงการมีครอบครัว
ที่ไม่มีความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่าดัชนีในสวนครอบครัว
อบอุ่น ปรับลดจากร้อยละ 67.94 ในปี พ.ศ. 2544 มาอยู่ที่ 59.99 ในปี พ.ศ. 2548
และเหลือ 58.75 ในปี พ.ศ. 2549 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ, 2550) ซึ่งทำให้เด็กที่มาจากครอบครัวในลักษณะเช่นนี้มีความ
เสี่ยงที่จะไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กโดยทั่วไป
- ภาวะความยากจน และความเจ็บป่วย ล้วนแต่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้าง
ความเสมอภาคทางการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ รัฐบาลที่ผ่านมาใช้
นโยบายการคลังและการเงินแบบขยายตัวกระตุ้นการผลิตและการบริโภค
ทำให้คนทั้งประเทศรวมทั้งนักเรียนนักศึกษาผู้นี้ยืมสินและจับจ่ายใช้สอย
เพิ่ม สูงขึ้น ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเติบโตขึ้น จากร้อยละ 2.1 ในปี

พ.ศ. 2544 เป็นร้อยละ 6.1 ในปี พ.ศ. 2547 แต่การกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มต่างๆ ยังคงไม่เป็นธรรมสูง (วิทยากร เชียงกูล, 2549)

- การจัดสรรงบประมาณการศึกษามีแนวโน้มลดลง เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนงบประมาณประจำปีและต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ
- นอกจากนี้ สถานการณ์ด้านภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศในเขตพื้นที่ภาคใต้ ส่งผลทำให้จำนวนผู้ด้อยโอกาสและผู้พลัดโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในเขตพื้นที่ชายแดนใน 5 จังหวัดภาคใต้ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่สูงในภาคเหนือ ซึ่งยังจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมด้านการศึกษามากขึ้น

หมวดที่ 2 การศึกษาเพื่อการพึ่งตนเอง

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
E 1	ปีการศึกษาเฉลี่ยในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (ปี) (+)	3
E 9	ร้อยละของหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชนผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน(+)	3
	ค่าเฉลี่ยรวมของหมวด	3

การคัดเลือกตัวชี้วัดจากตัวชี้วัดที่มีข้อมูลทุติยภูมิครบถ้วนสมบูรณ์ และเมื่อนำมาคำนวณทางสถิติ ในหมวดนี้ จึงได้ตัวชี้วัด คือ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไป และจำนวนหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชนผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งมีพัฒนาการในระดับดี

นับจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา ได้พยายามให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะการกระจายแหล่งเรียนรู้ ด้วยการเชื่อมโยงให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทดำเนินงาน และเป็นเครือข่ายการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ภาคประชาชนและภาคเอกชน มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ทางเลือกที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น

ปีการศึกษาเฉลี่ยในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มที่สูงมากขึ้นเป็นลำดับ แม้จะถือเป็นพัฒนาการเชิงบวก ซึ่งข้อมูลจากธนาคารโลกชี้ให้เห็นว่าค่าตอบแทนการทำงานสำหรับผู้สำเร็จระดับมัธยมศึกษากับระดับประถมศึกษา มีความแตกต่างกันมากหลายเท่าตัว ดังนั้น หากสามารถขยายโอกาสให้ประชาชนมีการศึกษาสูงขึ้นจะเป็นอีกทางหนึ่งในการลดความยากจน และช่องว่างทางเศรษฐกิจ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549) แต่กระนั้น มีข้อพึงพิจารณาประกอบเพิ่มเติมว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่มีฐานการจ้างงานตนเอง (self-employed) ในสัดส่วนที่สูง การขยายจำนวนปีการศึกษาโดยมุ่งผลิตคนเข้าสู่ตลาดแรงงานในภาคทางการ อาจจะไม่ใช่

ทิศทางการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเองก็ได้ จึงเป็นต้องคำนึงถึงระบบการศึกษาที่ผสมผสาน ระหว่างการศึกษาในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ภาคประชาชนและองค์กรชุมชนในการจัดการศึกษาในลักษณะเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ และทักษะในการดำรงชีวิตให้เพิ่มมากขึ้น โดยจัดให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของแต่ละ ชุมชน

สรุปผลการคัดเลือกตัวแทนของดัชนีชี้วัด

สรุปผลโดยภาพรวมของดัชนีชี้วัดมิติทางการศึกษาโดยรวมพบว่า เริ่มมีแนวโน้มที่มี พัฒนาการไปสู่เศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยยะสำคัญจากค่าเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2544-2548 ซึ่งเป็นพัฒนาการในขั้นต้น โดยได้ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของทั้งมิติ เท่ากับ 2.38 จากคะแนนเต็ม 4 และยังไม่อาจถือว่าอยู่สถานะที่ดี ทั้งนี้เพราะการพัฒนาให้สังคมไทยก้าวสู่การเป็น “สังคมแห่ง ความรู้” ได้นั้น ยังคงมีข้อจำกัดหลายประการ ภาครัฐจึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพระบบ การศึกษาทั้งด้านบุคลากรและหลักสูตรที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากร งบประมาณ อย่างเพียงพอและต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความรู้อย่างเสมอภาคและเป็นผู้รู้เท่าทัน อย่างมีสติและปัญญา โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพคนให้เป็นผู้รอบรู้มีคุณธรรมเพื่อสามารถ พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนนั้น การศึกษาในระบบ ไม่ใช่เป็นยุทธศาสตร์สำคัญเพียงประการเดียว ต้องอาศัยการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ผ่านสถาบันทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ตลอดจนการ เสริมสร้างระบบการเรียนรู้ตามอัธยาศัยจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ตลอดชีวิต และที่สำคัญคือ การส่งเสริมการจัดการศึกษาบนฐานของความมีเหตุมีผล เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาและฐานชีวิตจริง ของประชาชนที่สามารถนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของ สังคมไทยได้อย่างสมดุล

การคัดเลือกดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิของหน่วยงาน ต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในปัจจุบัน มีดังนี้

สรุปผลการคัดเลือกดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทางการศึกษา

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		
ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี
↓ เงื่อนไขของดัชนีชี้วัดภาวะสังคม		
<p>คุณธรรม (ซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน สติปัญญา แบ่งปัน) การศึกษาแลกเปลี่ยนแบ่งปันการเรียนรู้โดยยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียรและอดทนเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จได้อย่างภาคภูมิใจและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม</p>	<p>ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) การเป็นผู้มี <i>ความรู้</i> เกี่ยวกับวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน รวมทั้งมี <i>รอบคอบ</i> ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และ <i>รู้จัก</i> มีความ <i>ระมัดระวัง</i> ในชั้นปฏิบัติ</p>	
<p>พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ความประหยัด (<i>ความมีเหตุผล ความพอประมาณ</i>) ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัยในตนเอง ความมีสติสัมปชัญญะ ความอดทน ความเพียร ความกตัญญูกตเวที ความไม่ประมาท ความเสียสละ (ไม่โลภ) ความสามัคคี ความรับผิดชอบต่อสังคม</p>		
<p>ดัชนีและองค์ประกอบดัชนีชี้วัด</p>		
<p>การเป็นสังคมบนฐานความรู้ (การเข้าถึงความรู้อย่างเท่าเทียมและรอบรู้เท่าทันบนพื้นฐานของคุณธรรม))</p>		
1.1 ความเสมอภาคในการเข้าถึงความรู้	1.2 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง	
<p>ตัวชี้วัด</p>		
<ul style="list-style-type: none"> การจัดการศึกษาต่อต่อประชากรในวัยเรียน อายุ 3 – 21 ปี การออกกลางคัน ของนักเรียนระดับประถมศึกษา การศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สัดส่วนงบประมาณการศึกษานอกโรงเรียนต่อจำนวนงบประมาณการศึกษาทั้งหมด จำนวนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ปีการศึกษาเฉลี่ยในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป การรู้หนังสือของผู้ใหญ่ ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา หรือเทียบเท่า ประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปที่อ่านหนังสือ (ยกเว้นด้านบันเทิง) หมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชนผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน 	

ก.5 ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติการบริหารจัดการของภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน

แนวคิดและที่มาการพัฒนาดัชนีชี้วัด

การพัฒนากระบวนการเมืองการปกครองของประเทศไทยนั้นมีเป้าหมายอันสำคัญ คือ การมีระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ นั่นคือการที่ระบบการบริหารจัดการมีกลไกการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพซึ่งหมายถึงกระบวนการต่างๆ ที่กำหนดไว้ในการบริหารจัดการและกฎหมาย เมื่อใดก็ตามที่ระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถดำเนินไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพกล่าวคือกระบวนการด้านการบริหารจัดการและกฎหมายไม่สามารถตรวจสอบ และควบคุมการทำงานของผู้มีอำนาจในการปกครอง กลไกสำคัญที่จะช่วยให้ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพคือภาคประชาชน หากประเทศไทยมีการเมืองภาคประชาชนที่เข้มแข็งก็จะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการของกระบวนการเมืองการปกครองและการบริหารจัดการที่ประสิทธิภาพและมีความเป็นธรรมกับประชาชนทุกกลุ่มมากขึ้น และเพื่อพิจารณาการบริหารจัดการในภาพรวมที่มีความครบถ้วน จำเป็นต้องพิจารณาถึงการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของภาคธุรกิจเอกชนประกอบด้วย

การบริหารจัดการของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนในปัจจุบันมิได้มุ่งเน้นเฉพาะประสิทธิภาพและประสิทธิผล แม้ว่าในปัจจุบันการดำเนินงานของทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน มีการส่งเสริมให้มีการแข่งขันมากยิ่งขึ้นเพื่อกระตุ้นให้การทำงานไปสู่ความเป็นเลิศ แต่สิ่งหนึ่งที่รัฐบาลไทยต้องการคือความเป็นเลิศที่มาพร้อมกับความเป็นธรรมและมีคุณธรรมขององค์กรและผู้ปฏิบัติงานภายในองค์กรนั้นๆ ดังนั้นการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการศึกษา การบริหารจัดการของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนจึงให้ความสำคัญกับสองประเด็นหลักคือ การศึกษาด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและผลกระทบของการบริหารจัดการต่อสังคม ซึ่งในการศึกษาตัวชี้วัด ใช้กรอบแนวคิดการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative democracy) เป็นเครื่องมือหลักในการวิเคราะห์ การบริหารตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของภาครัฐที่สามารถนำหลักการเดียวกันนี้มาใช้กับภาคธุรกิจเอกชนด้วย

จากการศึกษาระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนในประเทศไทย นั้น ในความเข้าใจของคนทั่วไปมองว่าการมีส่วนร่วม เป็นเพียงการลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ขาดความตื่นตัวที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของภาคประชาชนเพื่อสร้างสมดุลของอำนาจในการตรวจสอบการบริหารจัดการของภาครัฐ Beetham (1996) ได้กล่าวว่า เดิมการปกครอง “ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน” นั้น เป็นข้อกำหนดบริบททางการเมืองที่ประชาชนมีลักษณะ เป็นฝ่ายรับเนื่องจากไม่มีความสามารถและศักยภาพเพียงพอในการมีส่วนร่วมในกระบวนการ

ตัดสินใจที่ซับซ้อนโดยเฉพาะในการตัดสินใจในเชิงนโยบายแต่ในขณะเดียวกัน Beetham ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากขาดความสำนึกและตื่นตัวในการมีส่วนร่วมของประชาชน⁴ หากประชาชนเริ่มมีความตื่นตัวทางการเมือง แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในสิทธิของตนก็จะเป็ปัจจัยสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ประชาชน มิให้ถูกเอาเปรียบจากผู้ปกครองประเทศ อนึ่งแนวคิดประชาธิปไตยแบบตัวแทนเป็นพื้นฐานสำคัญต่อความเข้าใจเข้าใจแนวคิดธรรมาภิบาล และบรรษัทภิบาล เนื่องจากทั้งสองแนวคิดนี้มุ่งเน้นในการตรวจสอบการบริหารจัดการ โดยให้ความสำคัญทั้งองค์กร ผู้บริหารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งในที่นี้คือประชาชน

การศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารจัดการของภาครัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดโดยใช้หลัก “ธรรมาภิบาล” เป็นกรอบแนวคิดหลักในการศึกษา ซึ่งคุณลักษณะของธรรมาภิบาลมี 8 ประการคือ การมีส่วนร่วม (participatory) การปฏิบัติตามกฎหมาย (rule of law) ความโปร่งใส (transparency) ความรับผิดชอบ (responsiveness) ความสอดคล้อง (consensus oriented) ความเสมอภาค (equity and inclusiveness) ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (effectiveness and efficiency) และความมีเหตุผล (accountability)⁵ ระดับความเป็นธรรมาภิบาลของรัฐนั้นเป็นสิ่งที่เชื่อว่าจะนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายที่มีความโปร่งใสและลดการทุจริตได้ ทั้งนี้เนื่องจากความไม่โปร่งใสในการบริหารจัดการและการทุจริตเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินงานของภาครัฐ

ในภาคธุรกิจเอกชนนั้น ความเป็นบรรษัทภิบาล มีกรอบแนวคิดครอบคลุมเช่นเดียวกับกรอบแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการของภาครัฐ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส ประเด็นความไม่โปร่งใสในการบริหารจัดการและการทุจริตในภาคธุรกิจเอกชนเป็นสิ่งที่นานาประเทศได้ให้ความสำคัญอย่างมาก ภายหลังการล้มละลายของบริษัท Enron ในปี พ.ศ. 2544 บริษัท Enron เป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจด้านพลังงานที่ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2528 และผู้บริหารระดับสูงของบริษัทกำลังอยู่ระหว่างถูกดำเนินคดีในข้อหาด้านการบัญชีในประเทศสหรัฐอเมริกา นำไปสู่การปรับกฎหมายการเงินการบัญชีในประเทศสหรัฐอเมริกาให้มีความเข้มงวดขึ้น⁶ กรณีดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการดำเนินธุรกิจที่ไม่ได้อยู่

⁴ Beetham, D. (1996) “Theorising Democracy and Local Government” in King, D., and Stroker, G. (ed) *Rethinking Local Democracy*, London: Macmillan, 30-31

⁵ United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (2006) *What is a good governance?* At www.unescap.org/huset/gg/governance.htm Retrieved on 27 December 2006

⁶ BBC News (2006) *Q&A: The Enron Case*, at <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/3398913.stm> Retrieved on 20 September 2006

บนหลักการของคุณธรรมที่เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้เนื่องจากผลกระทบจากการปกปิดข้อมูลที่แท้จริงทางการบัญชีอันนำไปสู่การล้มละลายนั้น ส่งผลกระทบที่ค่อนข้างรุนแรงต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่ายซึ่งในที่นี้คือผู้ถือหุ้น ผลกระทบนี้แสดงให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินธุรกิจขององค์กรกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งในกลุ่มธุรกิจอื่นอาจจะให้ความสำคัญต่อผลกระทบของธุรกิจต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ เช่น สังคม สิ่งแวดล้อม จากประเด็นดังกล่าวนี้การศึกษาการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในภาคธุรกิจเอกชนจึงครอบคลุมเรื่องความรับผิดชอบทางสังคมขององค์กรด้วย

การศึกษาเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนได้นำกรอบแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาลมาเป็นหลักในการพัฒนาตัวชี้วัดในการศึกษาศึกษาภาพการบริหารจัดการของทั้งสองภาค โดยการพัฒนาตัวชี้วัดภาครัฐนั้นจะให้ความสำคัญกับการศึกษากลุ่มตัวชี้วัดที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นธรรมรัฐของประเทศไทย ซึ่งรวมไปถึงการสะท้อนให้เห็นถึงความโปร่งใสในการบริหารจัดการอันจะช่วยลดปัญหาการทุจริตในหน้าที่ของภาครัฐ ในขณะที่การศึกษาเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดของภาคธุรกิจเอกชนนั้นครอบคลุมทั้งการบริหารจัดการและบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในภาคธุรกิจ

ตัวชี้วัดด้านการบริหารจัดการของภาครัฐ

ตามกรอบแนวคิดเรื่องความมีธรรมาภิบาลของรัฐนั้น สิ่งที่เป็นปัญหาในประเทศไทยคือการขาดความสมดุลภายในโครงสร้างของอำนาจรัฐ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงผลของการขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองและขาดความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน รวมทั้งขาดความเข้าใจในกรอบแนวคิดการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน และการไม่เข้าใจถึงบทบาทที่แท้จริงของตัวแทนในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลสืบเนื่องโดยตรงจากปัญหาวัฒนธรรมทางการเมืองไทยเช่นระบบอุปถัมภ์และการซื้อเสียง การส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตยของประเทศจะบรรลุเป้าหมายได้ หากนำแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการและตรวจสอบการบริหารจัดการของภาครัฐ การวัดระดับความเป็นธรรมาภิบาลของรัฐนั้น สามารถที่จะศึกษาได้จากสองส่วนที่สำคัญ *ส่วนแรก* คือ ศึกษากระบวนการบริหารจัดการ หรือการศึกษาสิ่งที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงานของรัฐเอง *ส่วนที่สอง* คือ ศึกษาโอกาสและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนหรือกลุ่มต่างๆ ที่สามารถมีบทบาทในการสร้างสมดุลทางอำนาจให้เกิดขึ้นด้วยการตรวจสอบการทำงานของรัฐ ซึ่งการขาดระบบการตรวจสอบการบริหารราชการของรัฐที่มีประสิทธิภาพ สะท้อนให้เห็นถึงอุปสรรคต่อการพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อให้เกิดการสร้างระบบการตรวจสอบการบริหารจัดการของภาครัฐและป้องกันการทุจริตนั้น

เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนเพื่อป้องกันการเอาเปรียบจากรัฐ และส่งเสริมให้การกำหนดนโยบายสาธารณะที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนมากขึ้น

แผนภาพที่ 1 กระบวนการประชาธิปไตย

สำนึกรับผิดชอบ	การกระจายอำนาจ
ความโปร่งใส	การมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ที่มา: พัฒนาจาก ถวิลวดี บุรีกุล (บรรณาธิการ) (2547) จับชีพจรประเทศไทย: ตัวชี้วัดประชาธิปไตย, กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, หน้า 8

จากแนวคิดที่แสดงในภาพที่ 1 ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ (2547) ได้เสนอกรอบในการกำหนดกลุ่มตัวชี้วัดของระบบการปกครองไว้ 2 กลุ่มคือ 1) หลักธรรมาภิบาล ซึ่งครอบคลุมกระบวนการประชาธิปไตย หลักนิติธรรม สำนึกรับผิดชอบทางสังคม ความโปร่งใส การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของประชาชน และ 2) ความเชื่อมั่นในรัฐบาลและองค์กรต่างๆ โดยได้กล่าวไว้ว่า ความเชื่อถือจากประชาชนเป็นสิ่งที่รัฐบาลสร้างขึ้นมา โดยใช้นโยบายเป็นเครื่องมือและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม การให้ความสำคัญเรื่องการมีส่วนร่วมกับธรรมาภิบาลที่ได้มีการกล่าวถึงในงานของถวิลวดี บุรีกุลและคณะนั้นสามารถที่แสดงภาพออกมาได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อศึกษางานของ จรัส สุวรรณมาลาและชาญวุฒิ ไชยรักษา (2547) ที่ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกระจายอำนาจ งานวิจัยทั้งสองแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทของประชาชนในกระบวนการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ดังนั้นการพัฒนาตัวชี้วัดเพื่อศึกษาการบริหารจัดการของภาครัฐตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะใช้กรอบที่นำเสนอโดยถวิลวดี บุรีกุลและคณะ (2547) ดังที่แสดงในแผนภาพที่ 1 เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาพัฒนาตัวชี้วัดที่สะท้อนภาพระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงหรือการบริหารของรัฐบาลที่พอเพียง โดยมีสัมฤทธิ์ในการศึกษา คือ การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส และสำนึกรับผิดชอบ โดยในกรณีนี้จะใช้การตรวจสอบการทำงานของภาครัฐเป็นดัชนีที่สะท้อนสำนึกรับผิดชอบ

ตัวชี้วัดการบริหารจัดการของภาครัฐกิจเอกชน

การศึกษาความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของภาครัฐกิจเอกชนเพื่อกำหนดตัวชี้วัดนั้น ให้ความสำคัญทั้งการศึกษาโครงสร้างของการบริหารจัดการและบทบาทขององค์กรที่มีผลกระทบต่อสังคม ซึ่งตัวชี้วัดในด้านโครงสร้างนี้จะสะท้อนให้เห็นระดับความพอเพียง พอประมาณและความมีเหตุผลของทั้งตัวองค์กรและตัวผู้บริหารที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายขององค์กร

กลุ่มตัวชี้วัดความเป็นบรรษัทภิบาลด้านการบริหารจัดการให้ความสำคัญกับการสร้างภูมิคุ้มกันและ
ความมีเหตุผลในภาคธุรกิจเอกชน ทั้งนี้ความเสี่ยงในการบริหารจัดการของภาคธุรกิจเอกชน
นั้นเป็นผลมาจากการดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานของการขาดความคุ้มกัน หรือการดำเนินธุรกิจ
ที่มีความเสี่ยงเกินศักยภาพขององค์กรดังที่ปรากฏในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศไทย
ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเกิดจากการกู้เพื่อการลงทุนที่เกินศักยภาพของบริษัทที่ดำเนินธุรกิจในธุรกิจ
อสังหาริมทรัพย์และธุรกิจขนาดใหญ่ของประเทศเป็นหลัก

การศึกษาการดำเนินธุรกิจตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไม่ได้เน้นเฉพาะ
การศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์กรผ่านการวิเคราะห์องค์กร
เพียงเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารจัดการที่ดีนั้นรวมถึงการบริหารจัดการองค์กรที่ไม่
ส่งผลกระทบต่อสังคมในด้านลบต่อสังคมนั้นคือการที่องค์กรมีความรับผิดชอบต่อสังคม ตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับ
ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรนั้นอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการตัดสินใจโดยยึดหลัก
คุณธรรมเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจทางธุรกิจที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม
ในด้านลบ ทั้งนี้เนื่องจากเป้าหมายขั้นพื้นฐานของการทำธุรกิจคือผลกำไร โดยเฉพาะกำไรที่เป็น
ตัวเงินเป็นสิ่งที่นำมาใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์กรต่างๆ ในภาคธุรกิจเอกชน
การบริหารจัดการองค์กรในยุคปัจจุบันนั้นไม่ได้มุ่งเฉพาะวัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของ
องค์กรผ่านผลประกอบการเพียงเท่านั้น แต่การวัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร
ยังให้ความสำคัญกับการศึกษาผลกระทบขององค์กรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
 ทั้งนี้เนื่องจากที่ผ่านมากระบวนการผลิตของภาคธุรกิจเอกชนใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยและ
ไม่พิจารณาถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม อันเป็นสิ่งที่นำไปสู่ปัญหาต่างๆ
ที่มีผลกระทบต่อสังคมส่วนใหญ่ การพิจารณาทบทวนทางสังคมขององค์กรภาคธุรกิจเอกชน
จะนำไปสู่การส่งเสริมบทบาทขององค์กรเหล่านั้นให้อยู่บนพื้นฐานของกรอบแนวคิดเศรษฐกิจ
พอเพียงนั้นคือการดำเนินธุรกิจที่ไม่เอาเปรียบสังคม โดยจะต้องพิจารณาถึงต้นทุนทางสังคมและ
ผลประโยชน์ที่ตกแก่สังคมเป็นองค์ประกอบหลักด้วย

ดังนั้นในการศึกษานี้จึงกำหนดดัชนีชี้วัดมิติการบริหารจัดการของภาครัฐโดยพิจารณา
ถึงองค์ประกอบที่สำคัญตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสี่ประเด็นด้วยกัน คือ
1) ความโปร่งใส 2) การตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ 3) การมีส่วนร่วมทางการเมือง และ
4) การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ในส่วนของดัชนีชี้วัดมิติการบริหารจัดการของภาคธุรกิจเอกชนนั้น
ประกอบด้วย ตัวชี้วัดการมีภูมิคุ้มกันและประสิทธิภาพและความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ
เอกชนซึ่งประกอบด้วย อัตราส่วนหนี้ต่อทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์
8 กลุ่มอุตสาหกรรม ความมีประสิทธิภาพของภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งมีตัวชี้วัดทั้ง 2 นี้สะท้อนให้เห็น
ถึงศักยภาพในการลงทุนและการบริหารจัดการขององค์กรว่ามีการดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานของ
ความภูมิคุ้มกันและมีเหตุผลหรือไม่ ซึ่งนอกจากภูมิคุ้มกันทางการเงินแล้วองค์กรยังสามารถ

ที่จะเสริมสร้างภูมิคุ้มกันได้ โดยการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารจัดการนั้นถือว่าทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม ความพอใจของผู้บริโภค การคำนึงถึงเรื่องสุขภาพ ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมขององค์กร และบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคม

กรอบแนวคิดดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติการบริหารจัดการของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		
ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี
▼	เงื่อนไขของดัชนีชี้วัดภาวะสังคม	▼
คุณธรรม		ความรู้
พฤติกรรมเชิงจริยธรรม		
ความมีเหตุผลและความพอประมาณ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ(ไม่โลภ) ความรับผิดชอบต่อสังคม ความมีระเบียบวินัยในตนเอง ความมีสติสัมปชัญญะ ความอดทน ความเพียร ความไม่ประมาท ความสามัคคี		
ดัชนีและองค์ประกอบดัชนีชี้วัด		
ดัชนีชี้วัดการบริหารจัดการของภาครัฐ <ol style="list-style-type: none"> 1. ความโปร่งใส 2. ความยุติธรรม 3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง 4. การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ดัชนีชี้วัดการบริหารจัดการของภาครัฐ <ol style="list-style-type: none"> 1. การมีภูมิคุ้มกันและประสิทธิภาพของภาคธุรกิจเอกชน 2. ความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจเอกชน 		
ตัวชี้วัด		
ดัชนีชี้วัดการบริหารจัดการของภาครัฐ หมวดที่ 1 ความโปร่งใส <ul style="list-style-type: none"> • คะแนนภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศไทย หมวดที่ 2 การตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ <ul style="list-style-type: none"> • ร้อยละของจำนวนการร้องเรียนที่เพิ่มขึ้น : สำนักงานผู้ตรวจราชการแผ่นดิน • ร้อยละของคดีรับเข้าในศาลปกครองสูงสุดที่เพิ่มขึ้น 	หมวดที่ 4 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น <ul style="list-style-type: none"> • สัดส่วนการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้แก่องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นเทียบกับเป้าหมาย • อัตราส่วนเงินอุดหนุนและการถ่ายโอนอำนาจต้องงบประมาณกรมการปกครอง 	

ตัวชี้วัด (ต่อ)	
หมวดที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมือง <ul style="list-style-type: none"> จำนวนสมาชิกพรรคการเมืองต่อจำนวนประชากร 	
ดัชนีวัดการบริหารจัดการของภาคธุรกิจเอกชน หมวดที่ 5 การมีภูมิคุ้มกันและประสิทธิภาพของภาคธุรกิจเอกชน <ul style="list-style-type: none"> อัตราส่วนหนี้ต่อทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาด ความมีประสิทธิภาพของธุรกิจ 	หมวดที่ 6 ความรับผิดชอบทางสังคมของภาคธุรกิจเอกชน <ul style="list-style-type: none"> การดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม ความพอใจของผู้บริโภค การคำนึงถึงเรื่องสุขภาพ ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมขององค์กร บทบาทความรับผิดชอบต่อสังคม

องค์ประกอบดัชนีชี้วัด

จากการจำแนกข้างต้นสามารถอธิบายดัชนี องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารจัดการของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 การบริหารจัดการของภาครัฐ

5.1.1 ความโปร่งใสของภาครัฐ

การศึกษาระดับความโปร่งใสในการบริหารจัดการของภาครัฐให้ความสำคัญต่อการเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบการบริหารจัดการของภาครัฐ ทั้งนี้เนื่องจากการตรวจสอบเป็นเครื่องมือผลักดันให้เกิดการบริหารจัดการภาครัฐมีความเป็นธรรมาภิบาลมากขึ้น ตัวชี้วัดที่เลือกมาใช้ในการวัดระดับความโปร่งใสนี้ได้มาจาก Transparency International เนื่องเป็นองค์กรที่ทั่วโลกให้การยอมรับ นอกจากนี้ การวัดระดับความโปร่งใสของการการบริหารจัดการของภาครัฐบาลไทยนั้นหากศึกษาเฉพาะตัวชี้วัดหรือรายงานจากภายในประเทศเพียงอย่างเดียว อาจขาดความน่าเชื่อถือเนื่องจากการแทรกแซงของรัฐในหน่วยงานต่างๆ ยังมีอยู่มาก อนึ่งการศึกษาภาพลักษณ์คอร์รัปชันของ Transparency International เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากภายในและภายนอกประเทศดังนั้นจึงทำให้ผลการศึกษามีความน่าเชื่อถือ

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
(1) ความโปร่งใสของภาครัฐ : ภาพลักษณ์ของรัฐบาลในการบริหารจัดการ	<ul style="list-style-type: none"> คะแนนภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศไทย (+)

5.1.2 การตรวจสอบของภาคีรัฐ

การตรวจสอบของภาคีรัฐเป็นกลุ่มตัวชี้วัดที่นำมาพิจารณาเกี่ยวกับการศึกษาระดับความโปร่งใส การที่องค์กรเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบกระบวนการทำงานได้นั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการศึกษาระดับความโปร่งใสผ่านกระบวนการยุติธรรม ดังเช่นเหตุผลหลักของการจัดตั้งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2543⁷ เพื่อให้ประชาชนที่เห็นว่าตนได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ว่าเป็นการปฏิบัติโดยชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในเรื่องการตรวจสอบความโปร่งใสการบริหารจัดการของรัฐ โดยนำจำนวนการร้องทุกข์จากสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และจำนวนคดีที่เพิ่มขึ้นในศาลปกครองนั้นจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นการที่องค์กรของรัฐสามารถที่จะได้รับการตรวจสอบได้จากประชาชนซึ่งเชื่อว่าจะเป็นแรงผลักดันสำคัญในการลดปัญหาการทุจริต นอกจากนี้ ยังเป็นสิ่งที่ผลักดันให้ภาคีรัฐมีความสำนึกรับผิดชอบอันเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการประชาธิปไตยดังที่แสดงไว้ในแผนภาพที่ 1

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
(2) การตรวจสอบของภาคีรัฐ: กระบวนการตรวจสอบการทำงานของ พนักงานในระดับต่างๆ ขององค์กร	<ul style="list-style-type: none"> • จำนวนการร้องทุกข์ที่เพิ่มขึ้น (-) • จำนวนคดีที่เพิ่มขึ้นในศาลปกครอง (-)

5.1.3 การมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนนั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงระดับการเปิดโอกาสให้ผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากนโยบายได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำนโยบายนั้น ซึ่งหากปรากฏอยู่ในระดับสูงก็จะแสดงให้เห็นถึงความเท่าเทียมที่มีมากขึ้นในบริบทการเมืองไทย การกำหนดตัวชี้วัดนี้สามารถตอบคำถามประเด็นที่เกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์และโครงสร้างอำนาจได้ เนื่องจากการที่กลุ่มต่างเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบายมากขึ้นความสมดุลทางอำนาจก็จะเพิ่มขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การกระตุ้นให้ผู้บริหารมีความเป็นธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการมากขึ้น

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
(3) การมีส่วนร่วมทางการเมือง : โอกาสการมีส่วนร่วม	<ul style="list-style-type: none"> • การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง (+) • จำนวนผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้งร้อยละ (+)

⁷สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา http://www.ombudsman.go.th/about_main.asp, retrieved on 20 January 2007

5.1.4 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

การศึกษาาระดับการกระจายอำนาจเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นกระบวนการบริหารจัดการของ รัฐว่ามีโครงสร้างที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมากน้อยแค่ไหน ทั้งนี้เนื่องจากการกระจายอำนาจที่เพิ่มมากขึ้นในทางการเมืองเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการปรับเปลี่ยน โครงสร้างอำนาจทางการเมืองที่มีความสมดุลมากขึ้น ดังนั้นดัชนีชี้วัดที่นำเสนอจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาบทบาทของรัฐบาลในกระบวนการส่งเสริมให้เกิดการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง ผ่านการส่งเสริมด้านงบประมาณ เพื่อให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต่างๆมีอิสระในการบริหาร และการกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและเพื่อให้การบริหารจัดการ ในระดับท้องถิ่นมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้การนโยบายการคลังท้องถิ่นจะเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่ การศึกษาเรื่องความโปร่งใสในการบริหารการเงินที่ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบได้มากขึ้น

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
(4) การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น : การดำเนินการของรัฐที่ ส่งเสริมให้เกิดการกระจาย อำนาจอย่างแท้จริง	<ul style="list-style-type: none"> • สัดส่วนการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้แก่ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเทียบกับเป้าหมาย (+) • อัตราส่วนเงินอุดหนุนและการถ่ายโอนอำนาจต่อ งบประมาณกรมการปกครอง (+)

5.2 การบริหารจัดการของภาคธุรกิจเอกชน

5.2.1 การมีภูมิคุ้มกันและประสิทธิภาพของภาคธุรกิจเอกชน

การศึกษาตัวชี้วัดด้านการบริหารจัดการองค์กรของภาคธุรกิจเอกชนตามกรอบแนวคิด บรรษัทภิบาล นั้น ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะการวัดระดับการดำเนินธุรกิจทางการเงินและการลงทุน ซึ่งปัจจุบันนี้สิ่งที่สังคม องค์กรของภาคธุรกิจเอกชน ประชาชน และรัฐบาลให้ความสำคัญคือ การดำเนินธุรกิจที่ไม่เอาเปรียบสังคม ดังนั้นตัวชี้วัดที่ใช้คือ การดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม ซึ่งเป็นไปตามหลักเงื่อนไขด้านคุณธรรมของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พยายามส่งเสริม ให้องค์กรภาคธุรกิจเอกชนคำนึงถึงผลกระทบของการดำเนินธุรกิจต่อสังคมอยู่เสมอ ส่วนการวัดการมีภูมิคุ้มกันและประสิทธิภาพของการดำเนินธุรกิจนั้นตัวชี้วัดที่ใช้ คือ ความมี ประสิทธิภาพของธุรกิจ

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
(5) การมีภูมิคุ้มกันและประสิทธิภาพของ ภาคธุรกิจ	<ul style="list-style-type: none"> • อัตราส่วนหนี้ต่อทุนของบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์ 8 กลุ่มอุตสาหกรรม • ความมีประสิทธิภาพของธุรกิจ (+)

5.2.2 ความรับผิดชอบทางสังคมของภาคธุรกิจเอกชน

การศึกษาตัวชี้วัดด้านความรับผิดชอบต่อทางสังคมของภาคธุรกิจเอกชนเป็นการนำมิติความมีคุณธรรมในการตัดสินใจทางธุรกิจเพื่อผลให้การบริหารจัดการมีผลกระทบทางลบต่อสังคมน้อยที่สุด เนื่องปัญหาต่างๆ เช่นปัญหาโลกร้อน และปัญญามลภาวะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงผลกระทบของการพัฒนาทางอุตสาหกรรม ปัญหาดังกล่าวนี้ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมเพียงเท่านั้นแต่ยังส่งผลกลับไปสู่ผู้ประกอบการเองด้วย ดังนั้นปัจจุบันนี้ภาคธุรกิจเอกชนจึงได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมบทบาทความรับผิดชอบต่อทางสังคมขององค์กรมากขึ้น จากประสบการณ์การดำเนินนโยบายทางธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อทางสังคมของหลายๆ องค์กรนั้นได้สะท้อนให้เห็นว่าเป็นประโยชน์กับธุรกิจทั้งในด้านการสร้างภาพลักษณ์และการดำเนินธุรกิจด้วย เนื่องจากเงินทุนในการดำเนินนโยบายเหล่านี้สามารถช่วยลดทุนในการผลิตได้ด้วย เช่นการหมุนเวียนทรัพยากรในกระบวนการผลิต การนำของเสียกลับมาใช้ซ้ำหรือใช้ใหม่ ดังนั้นกลุ่มตัวชี้วัดที่นำเสนอการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรมที่สะท้อนถึงผลของการดำเนินการต่อองค์กรและต่อผู้บริโภค นอกจากนี้ การคำนึงถึงสุขภาพความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมขององค์กรสะท้อนให้เห็น คือ ความรับผิดชอบต่อทางสังคมของภาคธุรกิจเอกชนต่อสังคมในเรื่องสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ส่วนบทบาทของภาคธุรกิจเอกชนด้านความรับผิดชอบต่อทางสังคมมากขึ้น สะท้อนจากกิจกรรมด้านอื่นๆ ของธุรกิจเอกชน เช่น การส่งเสริมให้พนักงานทำหน้าที่อาสาสมัครทางสังคม

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
(6) ความรับผิดชอบต่อทางสังคมของภาคธุรกิจเอกชน: การประเมินจากกิจกรรมภายในและภายนอกที่แสดงถึงการไม่เอาเปรียบสังคม	<ul style="list-style-type: none"> • ความพอใจของผู้บริโภค (+) • การคำนึงถึงสุขภาพ ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (+) • บทบาทความรับผิดชอบต่อทางสังคม (+)

ผลการคำนวณดัชนีชี้วัด

จากกำหนดตัวชี้วัดข้างต้น ได้มีการรวบรวมตัวเลขทางสถิติจากหน่วยงานต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2548 (ดูรายละเอียดจากภาคผนวก ง ตารางที่ ง.5) โดยคัดเลือกตัวแทนของดัชนีชี้วัดจากค่าสหสัมพันธ์ จากนั้นนำมาคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลตัวชี้วัดที่คัดเลือกแล้วแต่ละชุด เพื่อนำมาคำนวณค่าคะแนนความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงตามลำดับดังนี้

ผลจากการคำนวณค่าเฉลี่ยดัชนีชี้วัดมิติการบริหารจัดการของภาครัฐทั้ง 4 หมวดโดยรวมนิยามค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.125 (คือค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 1.75-2.25 = ไม่มีการพัฒนา) หมายถึงการพัฒนาการทางด้านการเมืองในปี พ.ศ. 2548 ยังไม่มีการพัฒนาแตกต่างไปจากค่าเฉลี่ยระหว่าง

ปี พ.ศ. 2544-2548 ในขณะที่เดียวกันการคำนวณค่าเฉลี่ยดัชนีชี้วัดมิติการบริหารจัดการของภาคธุรกิจเอกชน ทั้ง 2 หมวดมีคะแนนค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.59 (คือค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 2.51-2.75 = มีพัฒนาการพอใช้) หมายถึง การพัฒนาการทางด้านการบริหารจัดการของภาคธุรกิจเอกชนระหว่างปี พ.ศ. 2544-2548 ที่ผ่านมามีพัฒนาการพอใช้ ไปสู่ทิศทางการเปลี่ยนแปลงตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้น

ผลการคำนวณจำแนกตามหมวด ปรากฏผลดังนี้

การบริหารจัดการของภาครัฐ ไม่มีการพัฒนา (คะแนน 2.215 = C)

หมวดที่ 1 ความโปร่งใส มีปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.00 = D)

หมวดที่ 2 การตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ ไม่มีการพัฒนา (คะแนน 2.00 = C)

หมวดที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีพัฒนาการดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 = B)

หมวดที่ 4 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เริ่มมีแนวโน้มที่จะมีพัฒนาการบ้าง (ค่าเฉลี่ย 2.50 = C+)

ส่วนการบริหารจัดการของภาคธุรกิจเอกชน มีพัฒนาการพอใช้ (คะแนน 2.59 = B-)

หมวดที่ 1 การมีภูมิคุ้มกันและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ เริ่มมีแนวโน้มที่จะมีพัฒนาการบ้าง (ค่าเฉลี่ย 2.50 = C+)

หมวดที่ 2 ความรับผิดชอบทางสังคมของภาคธุรกิจเอกชน มีพัฒนาการพอใช้ (ค่าเฉลี่ย 2.67 = B-)

หมวดที่ 1 ความโปร่งใส

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
F7	คะแนนภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศไทย	1
	คะแนนเฉลี่ยของหมวด	1

หมวดที่ 2 ความยุติธรรม

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	ดัชนี 2 ตัวเป็นอิสระจากกัน	
F1	ร้อยละของจำนวนการร้องเรียนที่เพิ่มขึ้น: สำนักงานผู้ตรวจราชการแผ่นดิน (-)	2
F2	ร้อยละของคดีรับเข้าในศาลปกครองสูงสุดที่เพิ่มขึ้น (-)	2
	คะแนนเฉลี่ยของหมวด	2

การวัดระดับความโปร่งใสและการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐเป็นวัดระดับประสิทธิภาพการทำงานของภาครัฐ โดยที่ตัวชี้วัดสองกลุ่มหลักที่นำเสนอคือ การตรวจสอบความโปร่งใสผ่านระดับปัญหาการคอร์รัปชัน และกระบวนการตรวจสอบของภาครัฐผ่านเรื่องการร้องเรียน ตัวชี้วัดสองกลุ่มนี้มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการเสริมสร้างสังคมที่พอเพียงด้านการเมืองให้เกิดขึ้นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งในบริบทนี้เงื่อนไขคุณธรรมที่กำหนดไว้ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบหลักของการวิเคราะห์ความโปร่งใสและความเป็นธรรมของการบริหารจัดการของภาครัฐอันจะนำไปสู่การบริหารอย่างพอเพียง ทั้งนี้เมื่อศึกษาพัฒนาการทางการเมืองของไทยอุปสรรคสิ่งปรากฏชัดคือปัญหาการคอร์รัปชันและความไม่เป็นธรรมต่างๆ อันสืบเนื่องมาจากการทำงานของภาครัฐ จากการศึกษาของผาสุก, นวลน้อย, ชงยุทธและ Baker⁸ (2000) ปัญหาการคอร์รัปชันถือเป็นปัญหาร้ายแรงอันดับที่ 3 ที่ประชาชนให้ความสำคัญในงานวิจัยนี้การวัดระดับปัญหาการคอร์รัปชันเพื่อศึกษาความโปร่งใสในการบริหารจัดการนั้นอ้างอิงข้อมูลจากการศึกษาของ International Transparency โดยที่ตัวชี้วัดเหล่านี้ผ่านการรวบรวมและวิเคราะห์จากองค์กรอิสระต่างๆ ทั่วโลก เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวเลขดังกล่าว International Transparency ได้ให้ค่าคะแนนเต็ม 10 สำหรับภาพลักษณ์ที่ดีที่สุดและคะแนนต่ำสุดคือ 1 ดังนั้นในกรณีของประเทศไทยที่ได้คะแนนยังไม่ถึง 4 คะแนน จึงพบว่าโดยภาพรวมยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

อย่างไรก็ตาม หากวิเคราะห์จากผลการคำนวณสถิติของภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศไทยแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2544-2548 ซึ่งเป็นการพิจารณาค่าคะแนนจากผลการคำนวณปี พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นการศึกษาถึงพัฒนาการ ดังนั้นการที่ค่าคะแนนความโปร่งใสสะท้อนถึงการมีพัฒนาการที่ดีก็มิได้หมายความว่าระดับความโปร่งใสของการบริหารจัดการภาครัฐของไทยอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ซึ่งการจัดอันดับภาพลักษณ์คอร์รัปชันปี พ.ศ. 2544 ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 61 จากจำนวน 91 ประเทศและได้มีพัฒนาการไปในทางที่ดีโดยเลื่อนขึ้นมาเป็นอันดับที่ 59 ในปี พ.ศ. 2548 จากจำนวน 159 ประเทศ แม้ข้อมูลดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงการมีพัฒนาการไปที่ดีแต่ค่าคะแนนที่ประเทศไทยได้รับนั้นยังห่างกับค่าคะแนนของประเทศที่มีการคอร์รัปชันน้อย ดังตัวอย่างเช่น ปี พ.ศ. 2547 ค่าคะแนนที่ประเทศไทยได้รับ 3.6 ซึ่งประเทศไทยอยู่อันดับที่ 64 ในขณะที่ค่าคะแนนที่ประเทศสิงคโปร์ได้รับ 9.3 อยู่อันดับที่ 5 (www.transparency.com) ปัญหาการคอร์รัปชันยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาทางการเมืองและความเป็นธรรมมาภิบาลของรัฐในระหว่างปี พ.ศ. 2544-2549 ดังเห็นได้จากการรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 โดยคณะทหาร ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศจึงให้การสนับสนุน

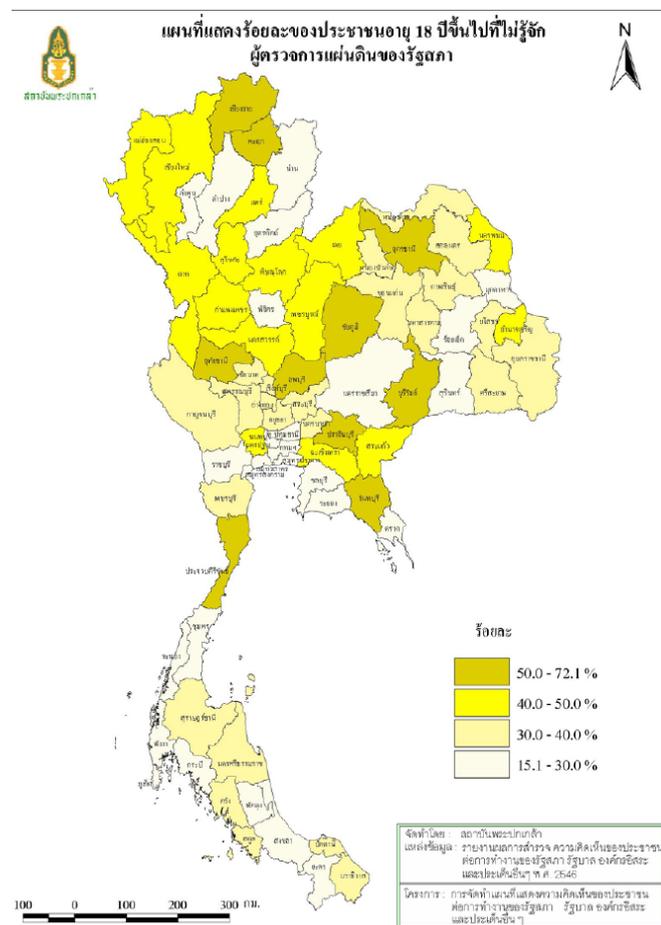
---

⁸ Pasuk Phongpaichit, Nualnoi Treerat, Yongyuth Chaiyapong, and Baker, C (2000) *Perceptions and Experience of Households: Report of a Nationwide Survey*, Bangkok: Political Economy Center, Chulalongkorn University, p.21

เนื่องจากการการคอร์รัปชั่นและการบริหารจัดการที่ขาดความเป็นธรรมาภิบาลของรัฐบาลในขณะนั้น

การรัฐประหารเกิดขึ้นเนื่องจากระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยยังไม่มีความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ กล่าวคือระบบขาดกระบวนการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพทั้งที่ในปัจจุบันนี้สามารถกล่าวได้ว่าการบริหารจัดการของภาครัฐนั้นได้เปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบมากขึ้นดังที่เห็นได้จากเว็บไซต์ของหน่วยงานของรัฐจะมีการเปิดให้ประชาชนร้องเรียนถึงการปฏิบัติงานหรือแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงาน แต่อย่างไรก็ตามความไม่เข้าใจบทบาทและไม่รู้จกองค์กรที่มีหน้าที่เหล่านี้ของประชาชนเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการของรัฐ

แผนที่ 2 แสดงร้อยละของประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไปที่ไม่รู้จักผู้ตรวจการแผ่นดิน

ที่มา: สถาบันพระปกเกล้า (2546)

จากแผนภาพที่ 2 แสดงข้อเท็จจริงที่ว่ามีเพียง 10 จังหวัดจาก 76 จังหวัดที่แสดงร้อยละของประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไปที่ไม่รู้จักผู้ตรวจราชการแผ่นดินเกินกว่าร้อยละ 50 ในปี พ.ศ. 2546 (สถาบันพระปกเกล้า, 2546) อย่างไรก็ตาม การศึกษาข้อมูลสถิติจำนวนการร้องเรียนที่เพิ่มขึ้นของสำนักผู้ตรวจราชการแผ่นดินเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการแสดงบทบาทของประชาชนในการตรวจสอบการบริหารจัดการของรัฐซึ่งค่าคะแนนที่ได้รับคือ 2.00 ยังถือว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ขณะเดียวกันร้อยละของคดีรับเข้าในศาลปกครองสูงสุดที่เพิ่มขึ้นมีค่าคะแนน 2.00 เช่นกันซึ่งถือว่ายังไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม จึงทำให้มีค่าเฉลี่ยของหมวดนี้เท่ากับ 2.0 จึงสรุปได้ว่าพัฒนาการด้านนี้ยังไม่มีแนวโน้มที่ดี ต้องพัฒนาและผลักดันให้เกิดความเป็นธรรมาภิบาลของรัฐต่อไป

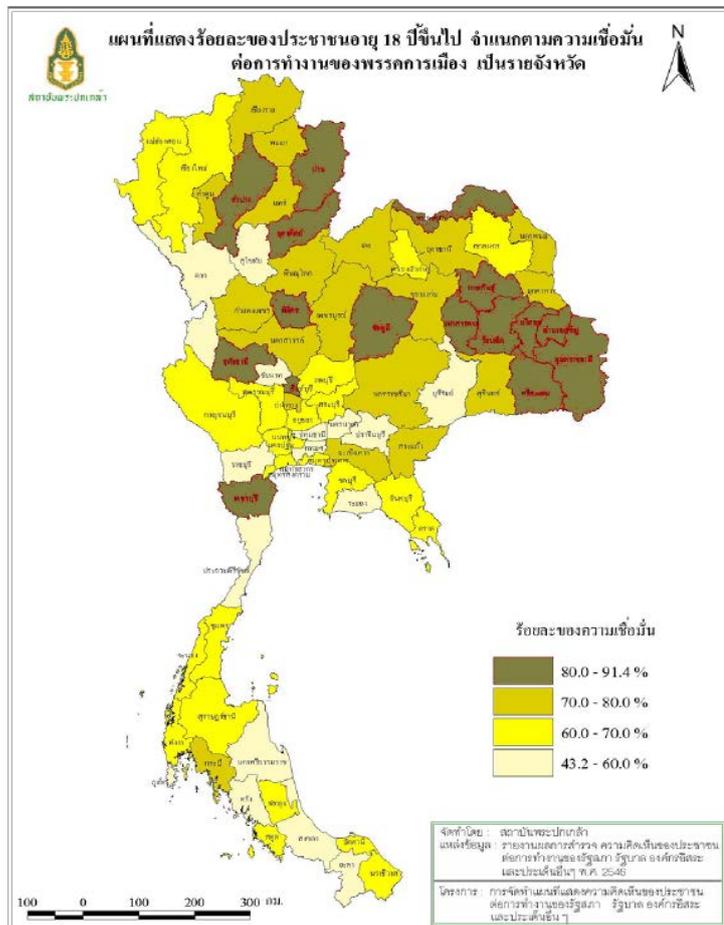
หมวดที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมือง

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางที่เปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
F3	จำนวนสมาชิกพรรคการเมืองต่อจำนวนประชากร	3

ดัชนีชี้วัดที่นำเสนอในการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีสองระดับ คือ การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองจัดเป็นผู้สนใจและมีส่วนร่วมปานกลาง และผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้งจัดเป็นผู้สนใจและมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากประชาชนทั้งสองกลุ่มดังกล่าวนี้เป็นประชาชนทั่วไปที่ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ในขณะที่กลุ่มผู้สนใจและมีส่วนร่วมมากนั้นเป็นประชาชนกลุ่มน้อยที่มีอยู่ในบริบทการเมืองของประเทศไทยตามที่ ถวิลวดีฯ (2547) เสนอไว้ว่ากลุ่มผู้สนใจและมีส่วนร่วมมากคือผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงเช่น สมาชิกเลือกตั้ง ร่วมดำเนินกิจการพรรคและการหาเงินเข้าพรรค⁹ ซึ่งในการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งในบริบทสากลนั้นกิจกรรมการเข้าร่วมประชุมพรรค จัดอยู่ในกิจกรรมของกลุ่มผู้สนใจและมีส่วนร่วมมากด้วย แต่เมื่อพิจารณาถึงบริบทแวดล้อมทางการเมืองของประเทศไทยแล้ว ในการศึกษาเห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวนี้ ควรจะเป็นกิจกรรมของผู้สนใจและมีส่วนร่วมปานกลาง เนื่องจากลักษณะของผู้เข้าร่วมประชุมพรรคในประเทศไทยที่ผ่านมามักจะเป็นการระดมคนมามากกว่าการมาโดยสมัครใจ ดังนั้นคะแนนที่ได้ 3.00 นั้น ถึงแม้ว่าจะสะท้อนการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ดีขึ้นในบริบทของไทย แต่ในความเป็นจริง น่าจะจัดได้ว่ามีแนวโน้มไปในทางที่ดีที่มีระดับคะแนนตามปกติ 2.50

⁹ พัฒนาจาก ถวิลวดี บุรีกุล (บรรณาธิการ) (2547) จับชีพจรประเทศไทย: ตัวชี้วัดประชาธิปไตย, กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, หน้า 101

แผนภาพที่ 3 แสดงร้อยละของประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป จำแนกความเชื่อมั่นต่อการทำงานของพรรคการเมือง

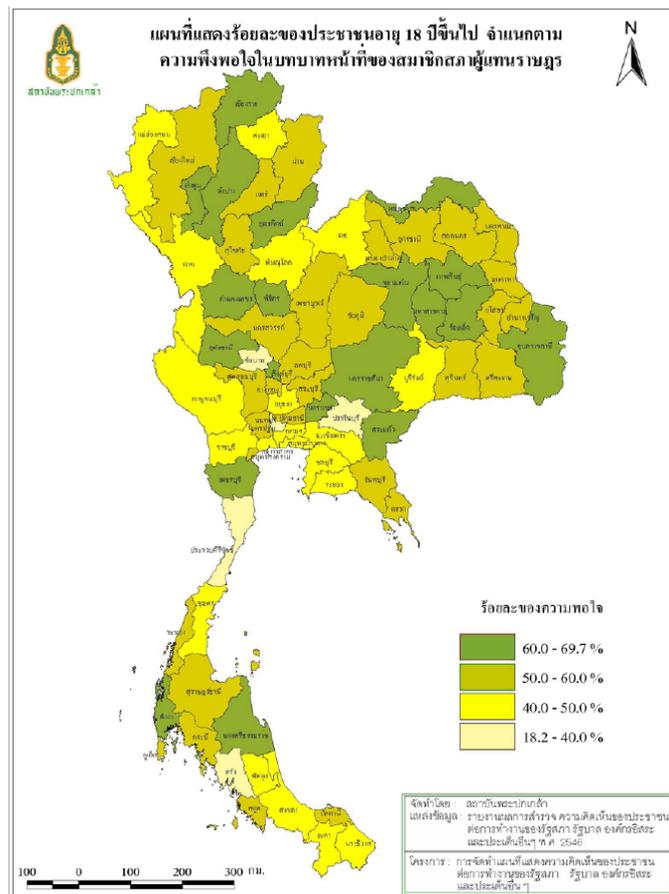

ที่มา: สถาบันพระปกเกล้า (2546)

การศึกษาตัวชี้วัดในเรื่องจำนวนการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544-2548 แสดงให้เห็นถึงความตื่นตัวทางการเมืองที่มีมากขึ้นตามลำดับ จากสถิติการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองของประชาชนที่เพิ่มขึ้น นั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว พรรคไทยรักไทยเป็นพรรคการเมืองที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในระดับสูง อันเนื่องมาจากการนำเสนอนโยบายสาธารณะที่ดึงดูดความสนใจของประชาชนในระดับฐานรากของประเทศ ประกอบกับความสามารถในการทำนโยบายเหล่านั้นมาปฏิบัติได้จริงในระดับหนึ่ง ปัจจุบันอาจเป็นสิ่งที่ทำให้พรรคไทยรักไทยมีสมาชิกพรรคร้อยละ 57.60 เมื่อเปรียบเทียบกับการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองของประชาชนทั้งหมด ในขณะที่พรรคประชาธิปัตย์มีสมาชิกพรรคเพียงร้อยละ 16.30 ในปี พ.ศ. 2548 การสนับสนุนของประชาชนต่อพรรคไทยรักไทยนั้นเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ด้วยผลการสำรวจของสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ.2546 ดังแสดงในแผนที่ 3 ความเชื่อมั่นต่อการทำงานของพรรคการเมือง และ ความพอใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในแผนภาพที่ 4 ซึ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นฐานเสียงสำคัญของพรรคไทยรักไทยนั้นมีความเชื่อมั่นต่อ

การทำงานของพรรคการเมืองและความพึงพอใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระดับสูง ซึ่งเมื่อศึกษาร่วมกันกับผลการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2544 และ 2548 จะพบว่าจำนวนผู้มาลงคะแนนเสียงเพิ่มขึ้นเช่นกัน

**แผนภาพที่ 4 แสดงร้อยละของประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป
จำแนกตามความพอใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร**

ที่มา: สถาบันพระปกเกล้า (2546)

หมวดที่ 4 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	ดัชนี 2 ตัวเป็นอิสระจากกัน	
F9	สัดส่วนการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้แก่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเทียบกับเป้าหมาย	3
F10	อัตราส่วนเงินอุดหนุนและการถ่ายโอนอำนาจต่องบประมาณกรมการปกครอง	2
	คะแนนเฉลี่ยของหมวด	2.5

การปกครองของไทยทั้งก่อนและหลังการปฏิรูปการปกครอง พ.ศ. 2475 จนปัจจุบันยังเป็น เรื่องของชนชั้นนำหรือชนชั้นปกครอง ดังนั้นการกระจายอำนาจจึงเป็นกระบวนการสำคัญ ในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากขึ้น นอกจากนี้ การกระจาย อำนาจยังเป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นรวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนั้นการกระจายอำนาจในทางปฏิบัติจะ ประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อภาครัฐและภาคประชาชนเกื้อหนุนซึ่งกันและกันในการจัดการ กับการบริหารระดับท้องถิ่น เนื่องด้วยในการศึกษานี้เน้นการวัดระดับความเป็นธรรมาภิบาลของรัฐ เป็นสำคัญดังนั้นตัวชี้วัดที่ใช้ในการวัดระดับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นจึงมุ่งวัดระดับบทบาท ของรัฐในการส่งเสริมให้เกิดการกระจายอำนาจอย่างแท้จริงทั้งนี้เนื่องจากรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และกฎหมายต่างที่เกี่ยวกับการกระจายอำนาจนั้น ได้แสดงเจตนารมณ์ชัดเจนถึงการส่งเสริมให้เกิดการกระจายอำนาจ

ดังตัวอย่างเช่นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา ๗๖ รัฐต้อง ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ ทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองรวมทั้งการตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐทุกระดับ และ มาตรา ๗๘ รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจ ในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการตลอด ทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนา จังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของ ประชาชนในจังหวัดนั้น¹⁰ ซึ่งการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย และการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เองอันได้แสดงไว้ ในเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในสองมาตรานี้จะเกิดขึ้นไม่ได้หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดความเป็นอิสระทางการคลัง ดังนั้นตัวชี้วัดที่นำมาใช้ในการวัดระดับบทบาทของรัฐบาลในการ ส่งเสริมการกระจายอำนาจคือ สัดส่วนการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเทียบกับเป้าหมายและอัตราส่วนเงินอุดหนุนการถ่ายโอนอำนาจต่องบประมาณ กรมการปกครอง ทั้งนี้เนื่องจากความเป็นอิสระด้านการคลังเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเพิ่มอิสรภาพ และความยืดหยุ่นให้กับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังที่ถวิลวดีและ คณะได้เสนอว่า ในมุมมองของสำนักงบประมาณถือว่าการจัดสรรงบประมาณของส่วนกลาง จะคำนึงถึงภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสำคัญ จุดประสงค์เพื่อลดช่องว่างระหว่างองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีฐานะการคลังแตกต่างกัน และกระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

¹⁰ สำนักงานกฤษฎีกา (2540) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, กรุงเทพฯ: สำนักงานกฤษฎีกา, หน้า 16

เพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งตนเองทางการคลัง เป็นการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถให้บริการสาธารณะที่มีมาตรฐานตามที่รัฐกำหนด¹¹

จากการศึกษาข้อมูลสถิติสัดส่วนการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทียบกับเป้าหมายและอัตราส่วนเงินอุดหนุนการถ่ายโอนอำนาจต่องบประมาณกรมการปกครองระหว่าง พ.ศ.2544-2548 ได้รับค่าเฉลี่ย 2.5 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเริ่มมีแนวโน้มที่มีพัฒนาการบ้าง อย่างไรก็ตามจากแนวโน้มของสัดส่วนการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทียบกับเป้าหมายของรัฐที่เพิ่มขึ้นทุกปีในช่วงเวลาดังกล่าวนี้สามารถกล่าวได้ว่าเป็นสัญญาณอันดีที่แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมการนำนโยบายการกระจายอำนาจมาใช้ให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น ขณะเดียวกันถ้าหากจะพิจารณาจากความสามารถในการพึ่งตนเองทางการคลังของท้องถิ่นก็นับว่ายังไม่ดีนัก ดังนั้นผลการคำนวณทางสถิติดังกล่าวจึงสะท้อนความจริงทั้งสองด้าน คือ รัฐมีแนวโน้มที่จะส่งเสริมการกระจายอำนาจอยู่บ้างขณะที่ท้องถิ่นเองก็ยังไม่มีความพยายามที่จะพึ่งตนเองมากนัก

อย่างไรก็ตามการจัดสรรงบประมาณและการคลังท้องถิ่นเพื่อการกระจายอำนาจก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการชี้วัดการกระจายอำนาจ แต่การกระจายอำนาจจะมีผลดีแก่ประชาชนในท้องถิ่นเพียงใดขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการใช้เงิน เพื่อการพัฒนาตามโครงการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากท้องถิ่นมีโครงการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสูงก็จะช่วยให้การพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ปัจจุบันการเมืองส่วนท้องถิ่นที่มีการแข่งขันและใช้เงินซื้อเสียงอย่างรุนแรงเหมือนการเมืองระดับชาติ ย่อมไม่ใช่ให้ผู้ที่ได้รับเลือกเข้าไปบริหาร ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง คำนึงที่สำคัญกว่านี้ที่ยังไม่มีการจัดการอย่างเป็นระบบคือ ความเป็นการเมืองแบบสมานฉันท์ของท้องถิ่นที่คนในท้องถิ่นสวมบทมีฉันทานุมิตีเลือกคนดีเข้าไปบริหารท้องถิ่นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งไม่ต้องซื้อเสียง ซึ่งเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการเมืองในลักษณะดังกล่าวก็คือความเข้มแข็งของภาคประชาชนเอง ซึ่งก็หมายความว่าประชาชนต้องพร้อมที่จะร่วมมือกันดำเนินวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอยู่แล้วนั่นเอง

---

¹¹ พัฒนาจาก ถวิลวดี บุรีกุล (บรรณาธิการ) (2547), หน้า 68

การบริหารจัดการของภาคธุรกิจเอกชน

หมวดที่ 1 การมีภูมิคุ้มกันและประสิทธิภาพ

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
F15	อัตราส่วนหนี้ต่อทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ 8 กลุ่มอุตสาหกรรม	3
F16	ความมีประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ	2
	คะแนนเฉลี่ยของหมวด	2.5

ผลการวิเคราะห์กลุ่มตัวชี้วัดการมีภูมิคุ้มกันและประสิทธิภาพของภาคธุรกิจเอกชนมีค่าเท่ากับ 2.50 ซึ่งได้จากแนวโน้มที่ดีขึ้นของอัตราส่วนหนี้ต่อทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ 8 กลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งหมายความว่าองค์กรภาคธุรกิจเอกชนมีสินทรัพย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับที่ไม่เป็นอันตรายในการเสี่ยงทางธุรกิจหรืออีกอย่างหนึ่งก็คือการมีภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้น นั่นคือหากเกิดความผันผวนของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจโดยเฉพาะด้านการเงินองค์กรภาคธุรกิจเอกชนของไทยมีความพร้อมในการเผชิญกับปัญหาเหล่านี้มากกว่า ช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 เป็นการสะท้อนถึงศักยภาพในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เป็นเงื่อนไขความพอประมาณและความมีเหตุผลตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นั่นคือการที่การบริหารจัดการด้านการเงินการลงทุนของภาคธุรกิจเอกชนไม่อยู่บนพื้นฐานของความโลภหรือมีการกู้เพื่อการลงทุนมากจนอยู่ในระดับเสี่ยงที่อันตราย

หมวดที่ 2 ความรับผิดชอบทางสังคมของภาคธุรกิจ

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
F11	การดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม	2
F13	การคำนึงถึงเรื่องสุขภาพ ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมขององค์กร	3
F14	บทบาทความรับผิดชอบต่อสังคม	3
	คะแนนเฉลี่ยของหมวดย่อย	2.67

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติของสี่ตัวชี้วัดที่เลือกคือ การดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม ความพอใจของผู้บริโภค การคำนึงถึงเรื่องสุขภาพ ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมขององค์กร และบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคมสะท้อนถึงความเปลี่ยนในทิศทางที่พึงประสงค์แม้ว่าค่าคะแนนของการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรมจะอยู่ในระดับ 2 หมายถึงยังไม่มีเปลี่ยนแปลงจากเดิม แต่เมื่อนำมาพิจารณาพร้อมกับ การคำนึงถึงเรื่องสุขภาพ ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมขององค์กร และบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งได้ค่าคะแนนที่ระดับ 3.00 นั้น อธิบายได้ว่า

การบริหารจัดการของภาคธุรกิจในภาพรวมมีแนวทางสู่ความเป็นบริษัทภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับความพอประมาณและคุณธรรมในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้เนื่องจากภาคธุรกิจเอกชนมิได้มุ่งแต่ผลกำไรของธุรกิจเพียงอย่างเดียวแต่ยังคำนึงถึงสิ่งที่จะต้องควรทำเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสังคมในทางลบจากการดำเนินธุรกิจด้วย

สรุปผลการคัดเลือกตัวแทนของดัชนีชี้วัด

ผลการศึกษาดัชนีชี้วัดมิติการบริหารจัดการของภาครัฐทั้ง 4 หมวดโดยรวมมีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.125 (คือค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 1.75-2.25 = ไม่มีการพัฒนา) หมายถึง การพัฒนาการทางด้านการเมืองในปี พ.ศ. 2548 ยังไม่มีการพัฒนาแตกต่างไปจากค่าเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2544-2548 ถึงแม้ถ้าพิจารณาจากตัวเลขที่ได้จะชี้ไปในทิศทาง การเปลี่ยนแปลงเป็นการบริหารจัดการที่มีความเป็นธรรมาภิบาลตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้นแต่การที่ประเทศยังมีปัญหาคอร์รัปชันในระดับสูงอันเนื่องมาจากการที่การขาดความโปร่งใส ผลประโยชน์ทับซ้อน และการคอร์รัปชันเป็นสิ่งที่ประจักษ์ชัดต่อสาธารณชน การที่องค์กรอิสระและภาคประชาชนไม่สามารถเป็นกลไกในการตรวจสอบรัฐบาลเนื่องจากไม่มีอำนาจต่อรองอันเป็นผลมาจากการขาดสถาบันทางการเมืองในภาคประชาชนที่มีความเข้มแข็ง

อย่างไรก็ตาม การรัฐประหารที่เกิดขึ้นภายหลังจากการวิเคราะห์นี้คือ เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 ที่เป็นผลจากการประท้วงของภาคประชาสังคมอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการสะท้อนขีดความสามารถในการพัฒนาระบบการปกครองประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ให้ประชาชนไปโดยเพิ่มมากขึ้นได้ ในขณะเดียวกันการคำนวณค่าเฉลี่ยดัชนีชี้วัดมิติการบริหารจัดการของภาคธุรกิจเอกชนทั้ง 2 หมวดมีพัฒนาการพอใช้ (คะแนน 2.59 คือค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 2.51-2.75 = B-) ซึ่งสะท้อนความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่มีเพิ่มขึ้นบ้างของภาคธุรกิจเอกชน ทั้งนี้การศึกษาจากกลุ่มตัวชี้วัดที่นำเสนอ นั้นมิได้มุ่งวัดระดับการบริหารจัดการของภาคธุรกิจเอกชนที่ดีบนพื้นฐานของผลกำไรที่เป็นตัวเงิน หากแต่กลุ่มตัวชี้วัดเหล่านี้ยังเน้นสิ่งที่สะท้อนการบริหารจัดการของภาคธุรกิจเอกชนบนพื้นฐานของคุณธรรมอันเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปผลการคัดเลือกดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงมิติการบริหารจัดการของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		
ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี
↓ เงื่อนไขของดัชนีชี้วัดภาวะสังคม ↓		
คุณธรรม	ความรู้	
พฤติกรรมเชิงจริยธรรม		
ความมีเหตุผลและความพอประมาณ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ (ไม่โลภ) ความรับผิดชอบต่อสังคม ความมีระเบียบวินัยในตนเอง ความมีสติสัมปชัญญะ ความอดทน ความเพียร ความไม่ประมาท ความสามัคคี		
ดัชนีและองค์ประกอบดัชนีชี้วัด		
ดัชนีวัดการบริหารจัดการของภาครัฐ <ol style="list-style-type: none"> 1. ความโปร่งใส 2. ความยุติธรรม 3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง 4. การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ดัชนีวัดการบริหารจัดการของภาครัฐ <ol style="list-style-type: none"> 1. การมีภูมิคุ้มกันและประสิทธิภาพของภาคธุรกิจเอกชน 2. ความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจเอกชน 		
ตัวชี้วัด		
ดัชนีชี้วัดการบริหารจัดการของภาครัฐ หมวดที่ 1 ความโปร่งใส <ul style="list-style-type: none"> • คะแนนภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศไทย หมวดที่ 2 การตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ <ul style="list-style-type: none"> • ร้อยละของจำนวนการร้องเรียนที่เพิ่มขึ้น: สำนักงานผู้ตรวจราชการแผ่นดิน (-) • ร้อยละของคดีรับคำในศาลปกครองสูงสุดที่เพิ่มขึ้น(-) หมวดที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมือง จำนวนสมาชิกพรรคการเมืองต่อจำนวนประชากร	หมวดที่ 4 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น <ul style="list-style-type: none"> • สัดส่วนการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้แก่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเทียบกับเป้าหมาย • อัตราส่วนเงินอุดหนุนและการถ่ายโอนอำนาจต่องบประมาณกรมการปกครอง 	
ตัวชี้วัด		
ดัชนีวัดการบริหารจัดการของภาคธุรกิจเอกชน หมวดที่ 5 การมีภูมิคุ้มกันและประสิทธิภาพของภาคธุรกิจเอกชน <ul style="list-style-type: none"> • อัตราส่วนหนี้ต่อทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาด • ความมีประสิทธิภาพของธุรกิจ 	หมวดที่ 6 ความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจเอกชน <ul style="list-style-type: none"> • การดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม • ความพอใจของผู้บริโภค • การคำนึงถึงเรื่องสุขภาพ ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมขององค์กร • บทบาทความรับผิดชอบต่อสังคม 	

ก.6 ดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

แนวคิดและที่มาการพัฒนาดัชนีชี้วัด

เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจตามกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันนั้นเป็นไปเพื่อการแข่งขันและนับวันจะมีความรุนแรงยิ่งขึ้น เพื่อให้ตนเองได้เปรียบเหนือคู่แข่งให้มากที่สุด การแข่งขันแบบนี้ประเทศที่มีทุนมากและมีทรัพยากรมนุษย์ที่ได้รับการศึกษาสอดคล้องกับโครงสร้างอุตสาหกรรมและบริการแบบสมัยใหม่ จะเป็นกลุ่มประเทศที่ได้เปรียบสูงสุด ขณะที่ประเทศที่ยากจนและประชากรที่มีวิถีชีวิตในการผลิตแบบพึ่งพิงธรรมชาติและไม่ได้รับการศึกษาที่ก้าวหน้าแบบรัฐเท่าทันจะเป็นผู้ที่เสียเปรียบ เช่นเดียวกับกรณีของคนในสังคมเมืองในประเทศไทยผู้ที่มีฐานะและได้รับการศึกษาอย่างดี ย่อมได้เปรียบมากกว่าชาวชนบทที่ยากจนห่างไกลและเข้าไม่ถึงระบบการศึกษาภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคม ที่รวมเข้าด้วยกันเป็นหนึ่งเดียว ดังนั้นการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตามแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง จึงควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีตามลักษณะภูมิสังคมในบริบทของท้องถิ่นนั้นและของประเทศโดยรวม เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่และการพึ่งพาตนเองในการปรับตัวให้อยู่รอดในกระแสสังคมโลกาภิวัตน์เป็นสำคัญมากกว่าการพัฒนาแบบลอกเลียนแบบจากชาติมหาอำนาจ เพียงเพื่อการแข่งขันทางค้าในเวทีโลก ซึ่งประเทศไทยมีโอกาสน้อยมากที่จะได้เปรียบหรือเอาชนะประเทศเหล่านั้น หรือเป็นการพัฒนาที่ก้าวหน้าแบบรัฐเท่าทัน

ในมุมมองของนักนิเวศวิทยา (สุรพล ดวงแข, 2550) เห็นว่า เทคโนโลยีของมนุษย์แท้ที่จริงเป็นเพียงเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการดำรงชีพของสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดต่อไปเท่านั้น ซึ่งจะมีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลาตามสภาพของสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เพราะสิ่งมีชีวิตที่มีอยู่ในโลกนี้ต้องพึ่งพาธรรมชาติเพื่อการดำรงชีพเป็นสำคัญ แต่ผลจากการค้าที่เกิดขึ้น จากเดิมที่เป็นเพียงการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างชุมชน เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนเองขาดแคลนกับสิ่งที่ตนเองมีมากเกินไปในอดีต กลับเปลี่ยนแปลงไปสู่การค้าเพื่อแสวงหากำไรสูงสุดแทน ทำให้เกิดความต้องการที่เอาเปรียบหรือเข้าครอบงำทรัพยากรของผู้อื่นที่อ่อนด้อยกว่าตน ก่อให้เกิดการเบียดเบียนต่อกัน เพราะความโลภที่เกินเลย นำไปสู่การแก่งแย่งช่วงชิงทรัพยากรเพื่อการผลิตสินค้าหรือสร้างเทคโนโลยีที่เกินเลยความจำเป็น ดังนั้นการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตามแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี**เพื่อการปรับเปลี่ยนให้อยู่รอด (adaptation) เป็นสำคัญ มากกว่าการพัฒนาเพื่อแข่งขัน (competitiveness)**

ภาคการผลิตของประเทศไทย เป็นการผลิตสินค้าเพื่อการบริโภคเป็นหลัก โดยอาศัยเทคโนโลยีการผลิต เครื่องจักร และอุปกรณ์ที่เป็นสินค้าประเภททุนโดยผ่านกระบวนการจัดซื้อ และการลงทุนจากต่างชาติ การวางแผนพัฒนาของภาครัฐที่ผ่านมายังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี ที่สำคัญคือสินค้าประเภททุน การเพิ่มมูลค่าสินค้าโดยอาศัยสติปัญญาของคนในชาติ และการต่อยอดมูลค่าสินค้าส่งออกที่มีรากฐานจากทรัพยากรของประเทศให้มีมูลค่าสูงขึ้นจากฐานภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิม เพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมต่อสภาพท้องถิ่นและลักษณะเฉพาะที่เป็นข้อได้เปรียบของประเทศไทย (ความมีเหตุผลและพอประมาณ) การให้ได้มาซึ่งสิ่งดังกล่าวเกิดจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพสูงขึ้นในระดับที่สามารถพึ่งพาตนเองตามหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นที่สุด

สภาวิจัยแห่งสหรัฐฯ ได้จัดระดับการพัฒนาของเทคโนโลยีออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่

ระดับที่หนึ่ง มีเทคโนโลยีใช้ แต่ใช้เทคโนโลยีไม่เป็น

ระดับที่สอง มีเทคโนโลยีใช้ แต่เป็นเพียงผู้ใช้เทคโนโลยี

ระดับที่สาม มีเทคโนโลยีใช้ และสามารถซ่อมแซมเทคโนโลยีเองได้

ระดับที่สี่ มีเทคโนโลยีใช้ และสามารถลอกเลียนแบบเทคโนโลยีต้นแบบได้บางส่วน และค่อยพัฒนา ซึ่ความสามารถจนลอกเลียนแบบได้ทั้งหมด

ระดับที่ห้า คือ สามารถพัฒนาการต่อยอดเทคโนโลยีที่มีอยู่เดิม และพัฒนาเป็นนวัตกรรมใหม่และผลิตได้ด้วยตนเองได้

หากพิจารณาจากระดับการจัดขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเทศไทยยังอยู่ในกลุ่มของประเทศที่มีศักยภาพด้านเทคโนโลยีเพียงระดับที่สองหรือระดับที่สามเท่านั้น คือต้องอาศัยพึ่งพาการนำเข้าหรือซื้อเทคโนโลยีจากต่างประเทศอยู่ตลอดเวลา โดยขาดการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาระดับเทคโนโลยีให้สูงขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาปัญญาและสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยเฉพาะการวิจัยและพัฒนาเพื่อผลิตสินค้าประเภททุน เนื่องจากอุตสาหกรรมในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นเพียงอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าเพื่อการบริโภคเป็นหลัก ซึ่งโดยปกติต้องอาศัยเทคโนโลยีการผลิตจากเครื่องจักรและเครื่องมือที่เป็นสินค้าประเภททุนโดยการนำเข้าผ่านการลงทุนจากต่างชาติ หรือโดยการจัดซื้อจากต่างประเทศเป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องมาจากการวางแผนแนวนโยบายของภาครัฐที่ผ่านมา ยังขาดมุมมองที่สำคัญคือการสร้างความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะสินค้าเทคโนโลยีประเภททุน และการพัฒนาสินค้าออกที่มีรากฐานจากทรัพยากรในประเทศให้มีมูลค่าสูงขึ้น โดยการต่อยอดจากภูมิปัญญาดั้งเดิมของไทย เพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมต่อสภาพความเป็นจริงของการใช้งานและมีลักษณะเฉพาะที่เป็นข้อได้เปรียบของประเทศไทย รวมถึงการขาดการลงทุนและจัดสรรทรัพยากรอย่างจริงจังเพื่อการวิจัยและพัฒนาให้ได้มาซึ่งผลผลิตดังกล่าว ทั้งภาครัฐและ

เอกชนต่างมุ่งแต่การนำเข้าเทคโนโลยีขั้นสูงจากต่างประเทศ ทำให้ประเทศไม่สามารถพัฒนาให้มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในระยะยาวในหลายกรณียังเกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมต่อภาคส่วนต่างๆ ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคสังคมชนบทที่เกษตรกรผู้ผลิตได้ปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตจากการพึ่งพาธรรมชาติในท้องถิ่นและแรงงานของตนเอง ไปสู่การผลิตแบบตลาดที่ต้องอาศัยการใช้เทคโนโลยีจากภายนอกท้องถิ่นโดยการซื้อผ่านจากคนกลางและใช้เทคโนโลยีอย่างขาด ความรู้ ความเข้าใจ และ เช่น การพึ่งพิงปุ๋ยและสารเคมีปราบศัตรูพืช การใช้เครื่องจักรกลในการทำการเกษตร ส่งผลทำให้เกิดเป็นหนี้สิน เพิ่มมากขึ้นอันเนื่องมาจากการพึ่งพิงและบริโภคเทคโนโลยีเหล่านั้น

ดังนั้นแนวทางแก้ไขปัญหาคือ หน่วยงานภาครัฐซึ่งรับผิดชอบดูแลกำกับการวางแผนนโยบายด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ของประเทศไทย ควรตระหนักถึงความสำคัญของการยกระดับขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะในภาคการผลิต ให้เปลี่ยนจากการเป็นผู้บริโภคเทคโนโลยีมาเป็นผู้ผลิตเทคโนโลยีได้ด้วยตนเองอย่างครบวงจร โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีขีดความสามารถสูงขึ้น จนถึงระดับที่สามารถพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยีได้อย่างแท้จริง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นการต่อยอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศ แต่เป็นการพัฒนาเทคโนโลยีบนพื้นฐานของภูมิสังคมในแต่ละภูมิภาคของไทย หรือของภูมิสังคมไทยโดยรวม ด้วยการพิจารณาถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับทรัพยากร ลักษณะภูมิศาสตร์ ความเชี่ยวชาญและความชำนาญและภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมในท้องถิ่นและประเทศ (ความมีเหตุผลและความพอประมาณ) อาศัยกระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างองค์ความรู้และกระบวนการผลิตเพื่อยกระดับศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับล่างถึงบนให้สามารถต่อยอดภูมิปัญญาและเทคโนโลยีที่มีอยู่เดิมให้มีความเหมาะสมกับประเทศและท้องถิ่นเป็นสำคัญ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่สังคมเนื่องจากสามารถลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศลงได้

ความสามารถของประเทศในมิติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่สะท้อนความสามารถในการต่อยอดความรู้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเหมาะสมรวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ที่ต่อยอดจากภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิม ตามแนวการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นจากการมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสามารถสูงขึ้นจนถึงระดับที่สามารถประยุกต์ความรู้ความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างเข้าใจและเข้าถึงปัญหา (ความมีเหตุผล) ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง การศึกษาค้นคว้าจึงพิจารณาถึงองค์ประกอบที่สำคัญตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 4 ประเด็นหลักคือ 1) การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคน 2) การพัฒนาขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีภายในประเทศ 3) การพัฒนาเพื่อที่สามารถพึ่งพาตนเองด้าน

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระยะยาว และ 4) ความเหมาะสมของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อประยุกต์ใช้กับบริบทของประเทศไทยและท้องถิ่น

กรอบแนวคิดการพัฒนาด้านนี้ชี้วัดวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง			
ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี	
↓ เงื่อนไขของดัชนีชี้วัดภาวะสังคม ↓			
คุณธรรม การมีภูมิคุ้มกันทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อ การพึ่งพาตนเองโดยเน้นการมีหลักคุณธรรม		ความรู้ การพัฒนาความรู้ ความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีเพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและ ยกระดับคุณภาพชีวิต	
พฤติกรรมเชิงจริยธรรม			
พฤติกรรมเพื่อเพิ่มความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อย่างเหมาะสม รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ที่ต่อยอดจากภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิม			
<ul style="list-style-type: none"> • การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง • ต่อยอดภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิม เพื่อเพิ่มความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพึ่งพาตนเอง ในระยะยาว • การพัฒนาศักยภาพจากการเป็นเพียงผู้ใช้เทคโนโลยี และการนำเอาเทคโนโลยีให้ไปสู่ระดับที่สามารถ ออกแบบผลิต และสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ด้วยภูมิปัญญาของตนเอง 			
ดัชนีและองค์ประกอบดัชนีชี้วัด			
1. การจัดสรรทรัพยากรเพื่อ การพัฒนามนุษย์	2. การพัฒนาขีด ความสามารถด้าน วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี ภายในประเทศ	3. การพัฒนาเพื่อให้ สามารถพึ่งพาตนเอง ด้านวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีในระยะยาว	4. ความเหมาะสมของ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อ ประยุกต์ใช้กับบริบทของ ประเทศไทยและท้องถิ่น
ตัวชี้วัด			
<ul style="list-style-type: none"> • งบประมาณวิจัย/GDP • งบพัฒนาครูหรือวิทยากร ด้านวิทยาศาสตร์(และ เทคโนโลยี) ต่อจบ ครุภัณฑ์ด้านวิทยาศาสตร์ และสิ่งปลูกสร้าง 	<ul style="list-style-type: none"> • จำนวนโรงเรียนพัฒนา เด็กปัญญาเลิศด้าน คณิตศาสตร์และ วิทยาศาสตร์เฉพาะทาง ต่อจำนวนโรงเรียน ทั้งหมด 	<ul style="list-style-type: none"> • สัดส่วนมูลค่าของการ นำเข้าสินค้าประเภท ทุน/GDP • สัดส่วนมูลค่าส่งออก ของสินค้าประเภท ทุน/GDP จำนวน สิทธิบัตรต่อปีต่อ 	<ul style="list-style-type: none"> • การใช้ประโยชน์จาก เทคโนโลยีเป็นไปเพื่อการ ผลิตหรือเพื่อการบริโภค • รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อ หน่วยของผลผลิตต่อมูลค่าเฉลี่ยของเทคโนโลยี ต่อหน่วยผลผลิต

		ประชากร	
ตัวชี้วัด (ต่อ)			
	<ul style="list-style-type: none"> • จำนวนครุภัณฑ์ศาสตร์และวิทยาศาสตร์ที่ความรู้ระดับสูงต่อจำนวนครูหรือนักเรียนทั้งหมด 		
<ul style="list-style-type: none"> • สัดส่วนของจำนวนบัณฑิตด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีจากครอบครัวเกษตรกรต่อจำนวนบัณฑิตด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สำเร็จการศึกษาทั้งหมดในแต่ละปี • งบประมาณวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาชนบทต้องงบประมาณวิจัยทั้งหมดของประเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> • จำนวนบริษัทที่มีการจัดตั้งแผนกพัฒนาและวิจัยต่อจำนวนบริษัทจดทะเบียนทั้งหมด • จำนวนนักวิจัยอาชีพที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคระดับสูง • จำนวนชาวบ้านในชนบทที่ได้รับการพัฒนาการฝึกอบรมในการยกระดับการผลิตด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม • จำนวนโครงการที่บริษัทเอกชนว่าจ้างสถาบันการศึกษาทำการวิจัยและพัฒนา • จำนวนโครงการที่ได้รับการอุดหนุนจนสามารถผลิตออกจำหน่ายได้ในเชิงพาณิชย์ • จำนวนปีโดยเฉลี่ยของโครงการวิจัยที่ได้รับสนับสนุนจนสามารถผลิตออกจำหน่ายได้ในเชิงพาณิชย์ • จำนวนสิทธิบัตรหรือผลิตภัณฑ์ที่ออกใหม่ในแต่ละปี 	<ul style="list-style-type: none"> • จำนวนสินค้านวัตกรรมใหม่ของบริษัทไทยที่ออกสู่ตลาดในแต่ละปี • มูลค่าสินค้าที่เป็นสิทธิบัตรหรือเป็นยี่ห้อของคนไทยที่จำหน่ายได้ต่อGDP • จำนวน/มูลค่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์(โดยเฉพาะสินค้าประเภททุน)ที่คนไทยสามารถออกแบบและผลิตขึ้นส่วนได้ครบวงจร(supply chain)ในประเทศไทย 	<ul style="list-style-type: none"> • มูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาดั้งเดิมในท้องถิ่น ที่ผลิตขึ้นโดยชุมชนจากทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเองอย่างครบวงจรได้ด้วยตนเอง ตั้งแต่การออกแบบผลิต จัดจำหน่าย ฯลฯ

องค์ประกอบดัชนีชี้วัด

จากกรอบแนวคิดดังกล่าวสามารถอธิบายดัชนีองค์ประกอบและตัวชี้วัดทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ดังต่อไปนี้

6.1 การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนามนุษย์

พิจารณาถึงการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคนมนุษย์ว่ามีประสิทธิภาพและเพียงพอหรือไม่ โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อปรับเปลี่ยนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ (Knowledge based human resources) และมีคุณธรรม มากกว่าการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพียงเพื่อสร้างถาวรวัตถุ หรือสิ่งช่วยอำนวยความสะดวก ซึ่งก่อให้เกิดสังคมที่นิยมบริโภควัตถุเป็นหลัก

พิจารณาจากองค์ประกอบ คือ (1) จัดสรรงบประมาณเพื่อมุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มากกว่าสร้างวัตถุ (2) จัดสรรงบประมาณให้ผู้มีรายได้น้อยของสังคมมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาได้อย่างทั่วถึง (3) จัดสรรงบประมาณด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เหมาะสมเพื่อมุ่งสู่สังคมฐานความรู้ รวมทั้งให้สามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว ดังสามารถสะท้อนได้จากตัวชี้วัดต่อไปนี้

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
(1) การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนา มนุษย์ 1) จัดสรรงบประมาณเพื่อมุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2) จัดสรรงบประมาณให้ผู้มีรายได้น้อย 3) จัดสรรงบประมาณด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เหมาะสม	<ul style="list-style-type: none"> • งบประมาณวิจัย / GDP (+) • งบพัฒนาครูหรือผู้ฝึกอบรมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต้องบรรลุเกณฑ์ด้านวิทยาศาสตร์และสิ่งปลูกสร้าง (+) • สัดส่วนของจำนวนบัณฑิตด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีจากกรอบครัวเรือนต่อจำนวนบัณฑิตด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สำเร็จการศึกษาทั้งหมดในแต่ละปี (+) • งบประมาณวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาชนบทต่องบประมาณวิจัยทั้งหมดของประเทศ (+)

6.2 การพัฒนาขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีภายในประเทศ

เพื่อพิจารณาถึงกระบวนการพัฒนาเพื่อยกระดับขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ให้มีขีดความสามารถสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนถึงระดับที่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาได้จริงในการทำงานให้สามารถต่อยอดความรู้จากฐานความรู้ความสามารถที่มีอยู่เดิม สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อสร้างนวัตกรรมของตนเองและผลิตได้เองอย่างครบวงจร

พิจารณาจากองค์ประกอบ คือ (1) การให้ความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้พื้นฐานของทรัพยากรมนุษย์ (2) เพิ่มการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ (3) สร้างโอกาสการเข้าถึงทางการศึกษา (4) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการยกระดับจากผู้ใช้เป็นผู้ผลิต (5) ความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษาและอุตสาหกรรม (6) นโยบายสนับสนุนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อสะสมทุนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (7) นโยบายการสนับสนุนการวิจัย เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการเพื่อเพิ่มมูลค่าต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถสะท้อนได้จากตัวชี้วัด ต่อไปนี้

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
<p>(2) การพัฒนาขีดความสามารถ</p> <p>1) การให้ความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้พื้นฐานของทรัพยากรมนุษย์</p> <p>2) เพิ่มการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ</p> <p>3) สร้างโอกาสการเข้าถึงทางการศึกษา</p> <p>4) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการยกระดับจากผู้ใช้เป็นผู้ผลิต</p> <p>5) ความเชื่อมโยงระหว่างสถาบัน การศึกษา และอุตสาหกรรม</p> <p>6) นโยบายสนับสนุนด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง</p> <p>7) นโยบายการสนับสนุนการวิจัย</p>	<ul style="list-style-type: none"> • จำนวนโรงเรียนพัฒนาเด็กปัญญาเลิศด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เฉพาะทางต่อจำนวนโรงเรียนทั้งหมด (+) • จำนวนครูคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ที่ความรู้ระดับสูงต่อจำนวนครูหรือนักเรียนทั้งหมด (+) • จำนวนบริษัทที่มีการจัดตั้งแผนกพัฒนาและวิจัยต่อจำนวนบริษัทจดทะเบียนทั้งหมด (+) • จำนวนนักวิจัยอาชีพ ที่ปรึกษา /ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคระดับสูง (+) • จำนวนชาวบ้านในชนบทที่ได้รับการพัฒนาการฝึกอบรมในการยกระดับการผลิตเทคโนโลยีที่เหมาะสม (+) • จำนวนโครงการหรือเงินวิจัยที่บริษัทเอกชนว่าจ้างสถาบันการศึกษาทำวิจัยและพัฒนา (+) • จำนวนโครงการที่ได้รับทุนให้วิจัยอย่างต่อเนื่องจนได้ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปหรือเครื่องจักรที่สามารถผลิตออกจำหน่ายได้ในเชิงพาณิชย์ (+) • จำนวนปีโดยเฉลี่ยของโครงการวิจัยที่ได้รับทุนวิจัยสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จนได้ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปหรือเครื่องจักรที่สามารถผลิตออกจำหน่ายได้ในเชิงพาณิชย์ (+)

	<ul style="list-style-type: none"> • จำนวนสิทธิบัตรหรือผลิตภัณฑ์ที่ออกใหม่ในแต่ละปีซึ่งปรับปรุงต่อยอดจากองค์ความรู้หรือฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาแต่เดิม (+)
--	--

6.3 การพัฒนาเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระยะยาว

เพื่อพิจารณาถึงการยกสถานะภาพของประเทศไทยในการพึ่งพาด้านเทคโนโลยีของตนเองในระยะยาว รวมถึงการจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศที่สอดคล้องกับบริบทของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ที่เพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น โดยต่อยอดจากภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิม เพื่อความยั่งยืนในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

พิจารณาจากองค์ประกอบ คือ (1) นโยบายด้านเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับบริบทของปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศเพื่อความยั่งยืน (2) กลไกเพื่อสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีของประเทศ (ผ่านกระบวนการจัดซื้อของรัฐ เพื่อให้เกิดโอกาสพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศ และ (3) การถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างชาติไปจนถึงระดับเป็นผู้ออกแบบและสร้างเทคโนโลยี สามารถสะท้อนได้จากตัวชี้วัด ต่อไปนี้

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
<p>(3) การพัฒนาเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเอง</p> <p>1) นโยบายด้านเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับบริบทของปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม /การจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศ</p> <p>2) กลไกเพื่อสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีของประเทศ (ผ่านกระบวนการจัดซื้อของรัฐ เพื่อให้เกิดโอกาสพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศ</p> <p>3) การถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างชาติไปจนถึงระดับเป็นผู้ออกแบบและสร้างเทคโนโลยี</p>	<ul style="list-style-type: none"> • สัดส่วนมูลค่าของการนำเข้าสินค้าประเภททุน/ GDP (a) • สัดส่วนมูลค่าส่งออกของสินค้าประเภททุน / GDP (+) • จำนวนสิทธิบัตรต่อปีต่อประชากร (+) • จำนวนสินค้านวัตกรรมใหม่ของบริษัทไทยที่ออกสู่ตลาดในแต่ละปี (+) • มูลค่าสินค้าที่เป็นสิทธิบัตรหรือเป็นยี่ห้อของคนไทยที่จำหน่ายได้ต่อ GDP (+) • จำนวน หรือมูลค่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ (โดยเฉพาะสินค้าประเภททุน) ที่คนไทยสามารถออกแบบ และผลิตชิ้นส่วนได้ครบวงจรของห่วงโซ่อุปทานในประเทศไทย ต่อจำนวน หรือมูลค่าสินค้าที่ผลิตออกจำหน่ายสู่ตลาดทั้งหมด (+)

6.4 ความเหมาะสมของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อประยุกต์ใช้กับบริบทของประเทศไทย และท้องถิ่น

เพื่อพิจารณาถึงนวัตกรรมที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นหรือของประเทศไทย เช่น สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น ความเชี่ยวชาญหรือความชำนาญหรือวัฒนธรรมของท้องถิ่น ต้นทุนของเทคโนโลยีเมื่อเทียบกับรายได้สุทธิของผลผลิตจากเทคโนโลยีนั้นๆ ระดับความซับซ้อนของเทคโนโลยีเมื่อเทียบกับความรู้ความสามารถของผู้ใช้หรือผลิตภายในท้องถิ่น ฯลฯ เป้าหมายเหล่านี้เป็นไปเพื่อลดการพึ่งพาเทคโนโลยีประเภททุนจากภายนอกหรือจากต่างประเทศ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

พิจารณาจากองค์ประกอบ คือ (1) เป็นนวัตกรรมที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่หรือความสามารถของคนในท้องถิ่น (2) เป็นเทคโนโลยีที่สามารถสร้างรายได้สุทธิต่อหน่วยมากกว่าเมื่อเทียบกับต้นทุนทางเทคโนโลยีอย่างชัดเจน (3) เป็นเทคโนโลยีอยู่ในระดับที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทรัพยากรและสอดคล้องกับความสามารถของผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยให้พึ่งพาตนเองได้ โดยเฉพาะในท้องถิ่นห่างไกล เช่น ระดับภูมิปัญญาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Scientific literacy) ของผู้ใช้เทคโนโลยีในท้องถิ่น เช่น ออกแบบ ผลิตซ่อมแซมเองได้ในท้องถิ่นชนบท (4) ต้องเป็นเทคโนโลยีเพื่อการผลิตเป็นหลัก เพื่อให้ชาวบ้านพึ่งตนเองมากกว่าการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริโภค (5) มุ่งเน้นนวัตกรรมที่อาศัยทรัพยากรที่เหมาะสมในท้องถิ่นและสอดคล้องกับคนในท้องถิ่น สามารถสะท้อนได้จากตัวชี้วัด ต่อไปนี้

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
<p>(4) ความเหมาะสมของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี</p> <p>1) เป็นนวัตกรรมที่คิดค้น ที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่หรือความสามารถของคนในท้องถิ่น</p> <p>2) เป็นเทคโนโลยีที่สามารถสร้างรายได้สุทธิต่อหน่วย มากกว่าเมื่อเทียบกับต้นทุนทางเทคโนโลยีอย่างชัดเจน</p> <p>3) เป็นเทคโนโลยีอยู่ในระดับที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทรัพยากร และสอดคล้องกับความสามารถของผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อให้พึ่งพาตนเองได้ โดยเฉพาะในท้องถิ่นห่างไกล</p> <p>4) ต้องเป็นเทคโนโลยีเพื่อการผลิตเป็นหลัก เพื่อให้ชาวบ้านพึ่งตนเองมากกว่าการใช้เทคโนโลยี</p>	<ul style="list-style-type: none"> • การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีไปเพื่อการผลิต (สร้างรายได้) หรือเพื่อการบริโภค (+) • รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อหน่วยของผลผลิตต่อมูลค่าเฉลี่ยของเทคโนโลยีต่อหน่วยผลผลิต (+) • มูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาดั้งเดิมในท้องถิ่น ที่ผลิตขึ้นโดยชุมชนจากทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเองอย่างครบ วงจรได้ด้วยตนเอง ตั้งแต่การออกแบบ ผลิต จัดจำหน่าย ฯลฯ (+) • จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ทำการเกษตรทางเลือกตามแนวพระราชดำริต่อจำนวนครัวเรือนที่ทำการเกษตรแบบกระแสหลัก (+) • มูลค่าผลผลิตจากการทำเกษตรทางเลือกต่อมูลค่า

เพื่อการบริโภค 5) มุ่งเน้นนวัตกรรมที่อาศัยทรัพยากรที่เหมาะสม ในท้องถิ่นและสอดคล้องกับคนในท้องถิ่น	ผลผลิตจากการทำเกษตรแบบกระแสหลัก (+)
---	-------------------------------------

ผลการคำนวณดัชนีชี้วัด

จากกำหนดตัวชี้วัดข้างต้น ได้มีการรวบรวมตัวเลขทางสถิติจากหน่วยงานต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2548 (ดูรายละเอียดจากภาคผนวก ง ตารางที่ ง.6) โดยคัดเลือกตัวแทนของดัชนีชี้วัดจากค่าสหสัมพันธ์ จากนั้นนำมาคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลตัวชี้วัดที่คัดเลือกแล้วแต่ละชุด เพื่อนำมาคำนวณค่าคะแนนความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงตามลำดับ ดังนี้

ผลจากการคำนวณค่าเฉลี่ยดัชนีชี้วัดมิติทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทั้ง 4 หมวดโดยรวม ผลปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.00 (คือค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 1.76-2.25 = C+) หมายถึง การพัฒนาการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในช่วงปี พ.ศ. 2548 พบว่า ไม่มีพัฒนาการ ผลการคำนวณจำแนกตามหมวด ปรากฏผลดังนี้

- หมวดที่ 1 การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคนอย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอ ยังไม่มีเปลี่ยนแปลงจากเดิม (ค่าเฉลี่ย 2.00=C)
- หมวดที่ 2 การพัฒนาขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ มีพัฒนาการดี (ค่าเฉลี่ย 3.00=B)
- หมวดที่ 3 การพัฒนาเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระยะยาว ยังไม่มีเปลี่ยนแปลงจากเดิม (ค่าเฉลี่ย 1.00=D)
- หมวดที่ 4 ความเหมาะสมของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อประยุกต์ใช้กับบริบทของประเทศไทยและท้องถิ่น ไม่มีข้อมูล

หมวดที่ 1 การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคนอย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอ (Resource Allocation)

เพื่อพิจารณาถึงการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรของประเทศว่ามีประสิทธิภาพและเพียงพอหรือไม่ โดยให้ความสำคัญต่อการจัดสรรทรัพยากร เน้นการปรับเปลี่ยนทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้มากกว่าการจัดสรรเพื่อสร้างถาวรวัตถุ การชี้วัดประกอบด้วยดัชนีชี้วัดย่อย ดังนี้

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	กลุ่มที่ 1	
H 5	ร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาดั้งแต่ระดับอาชีวศึกษาขึ้นไปทางสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อประชากรวัยแรงงาน	1*
	กลุ่มที่ 2	
H 3	ร้อยละของงบประมาณรายจ่ายที่จัดสรรเพื่อแผนงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่องบประมาณรายจ่ายทั้งหมดของประเทศ	3
	กลุ่มที่ 3	
H 2	ร้อยละของค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาต่อ GDP	2*
	ค่าเฉลี่ยของหมวดย่อย	2

หมายเหตุ * หมายถึงมีข้อมูล 4 ปี (พ.ศ. 2544-2547) และคะแนนที่ได้รับเป็นคะแนนของปี พ.ศ. 2547

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยของหมวดที่ 1 การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนา มนุษย์ ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.00 (คือค่าอยู่ในช่วง $1.76-2.25 = C$) หมายถึง การจัดสรร ทรัพยากรและงบประมาณในด้านการพัฒนามนุษย์ พบว่า ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม

การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายเพื่อแผนงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและ การจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาเพิ่มขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่องแต่มีอัตราส่วนเพิ่มสูงขึ้น มากเป็นพิเศษในปีพ.ศ. 2548 เมื่อเทียบกับงบประมาณรายจ่ายทั้งหมดของประเทศที่จัดสรร โดยภาครัฐ

แต่ถ้าพิจารณาคัดส่วนของค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาโดยรวมของประเทศทั้งภาครัฐ และเอกชนต่อผลผลิตมวลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ถึง 2548 มีค่าค่อนข้างคงที่ และมีค่าลดต่ำลงเล็กน้อย ในปี พ.ศ. 2548 นอกจากนี้ การศึกษาวิชาชีพทางด้านเทคโนโลยีต่อประชากรวัยแรงงาน กลับมีแนวโน้มลดต่ำลงโดยตลอดจนถึงในปี พ.ศ. 2548 แสดงให้เห็นว่าการจัดสรรทรัพยากร เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะและศักยภาพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังไม่มี พัฒนาการที่ดีพอ และเมื่อสรุปคะแนนเฉลี่ยของหมวดย่อยทุกหมวดของดัชนีชี้วัดการจัดสรร ทรัพยากรเพื่อการพัฒนา มนุษย์ พบว่าทิศทางการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนา มนุษย์ ยังไม่มี การเปลี่ยนแปลงจากเดิม

หมวดที่ 2 การพัฒนาขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ

เพื่อพิจารณาถึงกระบวนการที่สนับสนุนให้มีการยกระดับความสามารถด้านเทคนิคของทรัพยากรมนุษย์ของชาติให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนถึงระดับที่สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาได้จริงในการทำงาน (Scientific literacy) ประกอบด้วยดัชนีชี้วัดย่อยจำนวน 2 ตัวดังนี้

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทาง การเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	กลุ่มที่ 1	3
H 13*	ร้อยละของระยะเวลาโดยเฉลี่ยที่ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนเมื่อเทียบกับระยะเวลาที่ควรได้รับ	3
	กลุ่มที่ 3	3
H 9	ร้อยละของจำนวนรับจดสิทธิบัตรสิ่งประดิษฐ์ของไทยต่อจำนวนรับจดสิทธิบัตรสิ่งประดิษฐ์รวม	3
	ค่าเฉลี่ยของหมวดย่อย	3

หมายเหตุ * ย้ายมาจากหมวดที่ 4 เรื่องความเหมาะสมของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อประยุกต์ใช้กับบริบทของประเทศไทยและท้องถิ่น

จากการคำนวณคะแนนเฉลี่ยของหมวดที่ 2 การพัฒนาขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีภายในประเทศ ผลปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3 (คือค่าอยู่ในช่วง 2.76-3.25 = B) หมายถึง ผลจากดัชนีชี้วัดสรุปได้ว่าประเทศไทยมีการพัฒนาขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอยู่ในระดับมีพัฒนาการดี ทั้งนี้สืบเนื่องจากระยะเวลาของการศึกษาของแรงงานอายุเกินกว่า 15 ปีขึ้นไปในโรงเรียนมีแนวโน้มที่ดีขึ้นบ้าง กล่าวคือ ร้อยละของระยะเวลาโดยเฉลี่ยที่ประชากรอายุ 15 ปี ขึ้นไปได้รับการศึกษาในโรงเรียนกับระยะเวลาที่ควรได้รับในปี พ.ศ. 2548 มีอัตราสูงขึ้นจากปีก่อนๆ แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เล่าเรียนในระบบโรงเรียนในปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนมากขึ้นและเล่าเรียนนานขึ้น จึงทำให้อัตราดังกล่าวสูงขึ้น แสดงว่าแนวโน้มของระยะเวลาที่แรงงานไทยอยู่ในระบบการศึกษายาวนานขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาขีดความสามารถของแรงงานในระยะยาว หากแนวโน้มยังคงดำเนินต่อไปมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ขอให้สังเกตว่าดัชนีเป็นดัชนีเดียวกันกับดัชนีที่สะท้อนการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเองด้วย ดังนั้นอาจจะไม่ใช้ดัชนีตัวนี้ในหมวดที่ 2 เพื่อลดความซ้ำซ้อนของดัชนีก็ได้ ทั้งนี้เนื่องดัชนีในกลุ่มต่อไปก็มีคะแนน 3.00 เท่ากันถึงแม้จะตัดตัวนี้ไปดัชนีของหมวดยังคงเดิม

ส่วนร้อยละของการจำนวนรับจดสิทธิบัตรสิ่งประดิษฐ์ของไทยต่อจำนวนสิทธิบัตรด้านสิ่งประดิษฐ์รวมมีแนวโน้มสูงขึ้นในปี พ.ศ. 2548 เช่นกัน แม้ว่าตัวเลขสุทธิของการขอรับจดสิทธิบัตรสิ่งประดิษฐ์ไทยในปี พ.ศ. 2548 มีค่าสูงขึ้นจากเดิมเพียงเล็กน้อย (เพิ่มจาก 57 สิทธิบัตรในปี พ.ศ. 2547 เป็น 62 สิทธิในปี พ.ศ. 2548) แต่จำนวนขอรับสิทธิบัตรสิ่งประดิษฐ์ รวมมีค่า

ลดลงอย่างชัดเจน (ลดจาก 716 สิทธิบัตรในปี พ.ศ. 2547 เป็น 553 สิทธิบัตรในปี พ.ศ. 2548) ทำให้เมื่อเปรียบเทียบแล้ว จึงทำให้ค่าการพัฒนาด้านความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ในปี พ.ศ. 2548 มีแนวโน้มดีขึ้น แสดงให้เห็นว่าขีดความสามารถในการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีแนวโน้มดีขึ้นบ้างเล็กน้อยแม้ว่าเป็นไปอย่างช้าๆ ก็ตาม

หมวดที่ 3 การพัฒนาเพื่อสามารถพึ่งพาตนเองด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระยะยาว

เพื่อพิจารณาถึงการยกสถานภาพของประเทศในการพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยีในระยะยาวประกอบด้วยดัชนีชี้วัดย่อยจำนวน 2 ตัวดังนี้

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	<i>กลุ่มที่ 1</i>	1
H 12	จำนวนการรับจดสิทธิบัตรของไทยต่อปีต่อประชากรล้านคน	1
	ค่าเฉลี่ยของหมวดย่อย	1

ผลจากการคำนวณคะแนนเฉลี่ยของหมวดที่ 3 การพัฒนาเพื่อสามารถพึ่งพาตนเองด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระยะยาว ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 1.00 (คือค่าต่ำกว่า 1.5 = D) หมายถึง ทิศทางการพัฒนาเพื่อสามารถพึ่งพาตนเองด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระยะยาว ยังต้องมีการปรับปรุง แม้ว่าภาครัฐเริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพในการสร้างนวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญามากขึ้นก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนขอรับจดสิทธิบัตรรวมมีค่าลดลงไม่มากนัก แต่เมื่อเปรียบเทียบจำนวนการขอรับจดสิทธิบัตรไทยต่อปีต่อประชากรล้านคน ค่านี้จะมีค่าลดต่ำลงมาก (เพราะฐานประชากรมีค่าค่อนข้างคงที่ในแต่ละปี) แสดงได้ให้เห็นว่าแนวโน้มการพัฒนา เพื่อสามารถพึ่งพาตนเองด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปัจจุบันยังมีสถานะภาพที่คงเดิม (ประเทศไทยมีการขอรับสิทธิบัตรในปี พ.ศ. 2548 คิดเป็นเพียง 8.09 สิทธิบัตรต่อประชากรหนึ่งล้านคนเท่านั้น) และเมื่อสรุปคะแนนเฉลี่ยของหมวดย่อยโดยรวมของดัชนีชี้วัดการพัฒนาเพื่อสามารถพึ่งพาตนเองด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ยังถือได้ว่าประเทศไทยจะต้องเร่งปรับปรุง ในเรื่องนี้

หมวดที่ 4 ความเหมาะสมของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อประยุกต์ใช้กับบริบทของประเทศไทยและท้องถิ่น

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	<i>กลุ่มที่ 1</i>	
H 13	ร้อยละของระยะเวลาโดยเฉลี่ยที่ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนเมื่อเทียบกับระยะเวลาที่ควรได้รับ	3

(* ย้ายอยู่ใน หมวดที่ 2 การพัฒนาขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ)	
--	--

เนื่องจากในเบื้องต้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า ตัวชี้วัดเรื่อง “ร้อยละของระยะเวลาโดยเฉลี่ยที่ประชากร อายุ 15 ปีขึ้นไปที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนเมื่อเทียบกับระยะเวลาที่ควรได้รับ” (H 13) ใน หมวดที่ 4 ความเหมาะสมของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อประยุกต์ใช้กับบริบทของประเทศไทยและท้องถิ่น ควรย้ายเข้าไว้รวมกับ หมวดที่ 2 การพัฒนาขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ เพราะมีความเหมาะสมมากกว่าและสะท้อนมิติของหมวด 2 ได้ดีกว่า จึงได้ปรับปรุงให้ตัวชี้วัดดังกล่าวเป็นตัวชี้วัดย่อยในหมวดที่ 2 แทน แต่เนื่องจากตัวชี้วัดอื่นๆ ในหมวดนี้ไม่มีข้อมูล จึงได้นำประเด็นดังกล่าวออกไป

สรุปผลการคัดเลือกตัวแทนของดัชนีชี้วัด

สรุปผลจากการประมวลค่าคะแนนดัชนีชี้วัดพบว่า การพัฒนาเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระยะยาว มีพัฒนาการพอใช้ กล่าวคือ

(ก) การจัดสรรทรัพยากรเพื่อพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอ (Resource Allocation) ของประเทศไทย มีแนวโน้มที่มีพัฒนาการ เพราะมีการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณมากขึ้น

(ข) การพัฒนาขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ มีพัฒนาการดี สืบเนื่องจากร้อยละของจำนวนของรับจดสิทธิบัตรด้านสิ่งประดิษฐ์ของไทยต่อจำนวนรับจดสิทธิบัตรสิ่งประดิษฐ์ รวมมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นถึงแม้ว่าสาเหตุสำคัญเกิดจากการลดลงของการจดสิทธิบัตรในไทยของต่างชาติแต่อย่างน้อยก็มีการเพิ่มขึ้นสุทธิ

(ค) การพัฒนาเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระยะยาว ต้องปรับปรุงเพราะอัตราการจดสิทธิบัตรต่อประชากรไทย

ทั้งนี้สามารถสรุปผลจากการคัดเลือกดัชนีชี้วัดมิติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนี้

สรุปผลการคัดเลือกดัชนีชี้วัดมิติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง			
ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี	
↓		↓	
เงื่อนไขของดัชนีชี้วัดภาวะสังคม			
คุณธรรม การมีภูมิคุ้มกันทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพึ่งพาตนเองโดยเน้นการมีหลักคุณธรรม		ความรู้ การพัฒนาความรู้ ความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิต	
พฤติกรรมเชิงจริยธรรม			
องค์ประกอบดัชนีชี้วัด			
1. การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนามนุษย์	2. การพัฒนาขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีภายในประเทศ	3. การพัฒนาเพื่อให้อาสาสมัครสามารถพึ่งพาตนเองด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระยะยาว	4. ความเหมาะสมของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อประยุกต์ใช้กับบริบทของประเทศไทยและท้องถิ่น
ตัวชี้วัด			
<ul style="list-style-type: none"> ร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับอาชีวศึกษาขึ้นไปทางสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อประชากรวัยแรงงาน ร้อยละของงบประมาณรายจ่ายที่จัดสรรเพื่อแผนงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่องบประมาณรายจ่ายทั้งหมดของประเทศ ร้อยละของค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาต่อGDP 	<ul style="list-style-type: none"> ร้อยละของระยะเวลาโดยเฉลี่ยที่ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนเมื่อเทียบกับระยะเวลาที่ควรได้รับ ร้อยละของจำนวนรับจดสิทธิบัตรด้านสิ่งประดิษฐ์ของไทยต่อจำนวนรับจดสิทธิบัตรด้าน 	<ul style="list-style-type: none"> จำนวนการรับจดสิทธิบัตรของไทยต่อปีต่อประชากรล้านคน 	(ไม่มีข้อมูล)

	สิ่งประดิษฐ์ร่วม		
--	------------------	--	--

ก.7 ดัชชีวัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวคิดและที่มาการพัฒนาดัชนีดัชชีวัด

ความสำคัญการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและสมดุลตลอดจนการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม รวมทั้งการมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดปัญหาด้านมลพิษและลดผลกระทบด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ความหมายสำคัญตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนและความเป็นธรรมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีเหตุผลและพอประมาณ คือ เน้นความประหยัด คุ่มค่าและมีความสมดุล ภายใต้เงื่อนไขของการมีคุณธรรมที่มีความเกื้อกูลช่วยเหลือกันและกัน ตลอดจนคำนึงถึงส่วนรวมและความแตกต่างที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ตามสภาพแวดล้อมของพื้นที่และวิถีชีวิตชุมชน สังคม

ดังนั้นพัฒนาดัชนีดัชชีวัดทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบด้วยลักษณะหลักสำคัญสามประการ ดังต่อไปนี้

(1) **“ความมีเหตุผล”** ในบริบทของสิ่งแวดล้อม คือ การมีสติปัญญาและภูมิปัญญา รู้จักใช้ และสงวนรักษาทรัพยากรในแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม ตลอดจนเพิ่มคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่

(2) **“ความพอประมาณ”** ในที่นี้ คือ การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ่มค่า มีความสมดุล ไม่เบียดเบียนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่เกินความสามารถที่ธรรมชาติจะรองรับได้ (Carrying capacity)

(3) **“ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี”** หมายถึง การลดความเสี่ยงและพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด ซึ่งในกรณีของสิ่งแวดล้อม คือ การรักษาความหลากหลายของทั้งระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่ ซึ่งจะเป็นการทำให้ระบบ คนและธรรมชาติ อันได้แก่ การรักษาความหลากหลายของทั้งระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่ ซึ่งจะเป็นการทำให้ระบบนิเวศคนและธรรมชาติอยู่ร่วมกันได้ ลดความเสี่ยงทั้งด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

ลักษณะที่กล่าวมาทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้เงื่อนไขของการมีคุณธรรมที่มีความเกื้อกูลช่วยเหลือกันและคำนึงถึงส่วนรวม อีกทั้งการมีปัญญาอันเกิดจากการรู้จริง นอกจากนี้ยังพิจารณาประเด็นของเรื่องของ “ภูมิสังคม” ที่มีการคำนึงถึงการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างของความหลากหลายทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ตามสภาพแวดล้อมของพื้นที่และวิถีชีวิตชุมชน และสังคม โดยมีเป้าหมายหลักสำคัญ คือ เพื่อก่อให้เกิดการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืนและสมดุล ตลอดจนการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม รวมทั้งการมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดปัญหาด้านมลพิษและลดผลกระทบต่อด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากสารพิษและกากของเสียอันตรายต่างๆ เป็นต้น ที่สำคัญมากในเรื่องสิ่งแวดล้อมนี้ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนและความเป็นธรรมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบที่สำคัญตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีสองส่วน คือ 1) **ทรัพยากรธรรมชาติ** และ 2) **สิ่งแวดล้อม** ดังสามารถสรุปกรอบแนวคิดการพัฒนาด้านชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังนี้

กรอบแนวคิดด้านชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง		
<p>ความพอประมาณ</p> <p>การมีสติปัญญาและภูมิปัญญา รู้จักใช้และสงวนรักษาทรัพยากรในแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสมและเพิ่มคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่</p>	<p>ความมีเหตุผล</p> <p>การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ่มค่า มีความสมดุล ไม่เบียดเบียน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ใช้เกินความ สามารถที่ธรรมชาติจะรองรับได้</p>	<p>การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี</p> <p>การลดความเสี่ยงและพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด คือการมีธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดฐานอำนาจต่อรองในการอนุรักษ์รักษา ทรัพยากรธรรมชาติ อันได้แก่ การรักษา ความหลากหลายของทั้งระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่ ซึ่งจะ เป็นการทำให้ระบบคนและธรรมชาติอยู่ร่วมกัน ได้ และลดความเสี่ยงทั้งด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม</p>
↓ เงื่อนไข ↓		
<p>คุณธรรม</p> <p>ความเกื้อกูลและช่วยเหลือกันและคำนึงถึงส่วนรวม</p>	<p>ความรู้</p> <p>ปัญญาและความรู้จริงตลอดจนเข้าใจภูมิสังคม โดยคำนึงถึงการพัฒนามบนพื้นฐานของความแตกต่างของความหลากหลายทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ตามสภาพแวดล้อมของพื้นที่</p>	
องค์ประกอบด้านชีวิต		
<p>1) ภาคทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>(1) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีเหตุผลและพอประมาณ คือ เน้นความประหยัด คุ่มค่า มีความสมดุล ไม่เกินความสามารถที่ธรรมชาติจะรองรับได้และมีประสิทธิภาพ</p> <p>(2) การอนุรักษ์และรักษาคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน</p>	<p>2) ภาคสิ่งแวดล้อม</p> <p>(1) การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมีเหตุผลและพอประมาณที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ</p> <p>(2) การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีและลดความเสี่ยงต่อสังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม</p> <p>(3) การมีส่วนร่วมและความเป็นธรรมในการจัดการสิ่งแวดล้อม</p>	

(3) การมีส่วนร่วมและความเป็นธรรมในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
ตัวชี้วัด	
<ul style="list-style-type: none"> • ความหลากหลายของระบบนิเวศ (+) • ความหลากหลายทางชีวภาพ (+) • คุณภาพของทรัพยากร เช่น ดิน น้ำ (+) • ปริมาณทรัพยากร เช่น พื้นที่ป่าไม้ (+) • ปริมาณอาหารที่เพียงพอ (+) • การมีสุขภาพกายใจที่ดี (+) • อัตราการขยายตัวของการใช้น้ำ หรือการใช้พลังงาน (-) 	<ul style="list-style-type: none"> • คุณภาพของสิ่งแวดล้อม เช่น ดิน น้ำ อากาศ (+) • อัตราการขยายตัวของปริมาณขยะอุตสาหกรรมและของเสียอันตราย (-) • การมีสุขภาพกายใจที่ดี (วัดทางอ้อมจากการมีโรคที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี) (-) • ความเข้มแข็งและสามัคคีของชุมชน (+)

องค์ประกอบดัชนีชี้วัด

จากกรอบแนวคิดข้างต้นสามารถอธิบายดัชนี และองค์ประกอบในมิติทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในรายละเอียดดังต่อไปนี้

7.1 ทรัพยากรธรรมชาติ

ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจะต้องอย่างมีเหตุผลและเน้นความพอประมาณ ความประหยัดและความคุ้มค่าโดยต้องไม่ให้เกิดความสามารถในการหมุนเวียนมาใช้ใหม่ได้ ดัชนีดังกล่าวสะท้อนได้จากความหลากหลายของระบบนิเวศ ซึ่งเป็นรากฐานของทรัพยากรที่นำมาใช้ในการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต และสะท้อนการมีห่วงโซ่ชีวิตที่หลากหลายทางชีวภาพ เพราะยังมีความหลากหลายทางชีวภาพมากเพียงใด เป็นการสะท้อนถึงการมีระบบนิเวศที่หลากหลาย ส่วนการมีส่วนร่วมและความเป็นธรรมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถสะท้อนได้จากความเข้มแข็งและความสามัคคีของชุมชน ทั้งนี้เพราะสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีนั้นเป็นปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชนทั้งชุมชน การที่ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามัคคีก็จะช่วยให้เพิ่มขีดความสามารถในการจัดการหรือแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดปัญหากับทุกคน ร่วมกันได้ ดังสามารถสะท้อนได้จากดัชนีวัดทรัพยากรธรรมชาติ ต่อไปนี้

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
1) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมี เหตุผลและพอประมาณ คือ เน้นความประหยัดคุ้มค่า มีความสมดุล ไม่เกินความสามารถที่ธรรมชาติจะรองรับได้ และมีประสิทธิภาพ	<ul style="list-style-type: none"> • ความหลากหลายของระบบนิเวศ (+) • ความหลากหลายทางชีวภาพ (+) • คุณภาพของทรัพยากร เช่น ดิน น้ำ (+) • ปริมาณทรัพยากร เช่น พื้นที่ป่าไม้ (+)
2) การอนุรักษ์และรักษาคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน	<ul style="list-style-type: none"> • ปริมาณอาหารที่เพียงพอ (+) • การมีสุขภาพกายใจที่ดี (+)

3) การมีส่วนร่วมและความเป็นธรรมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	• อัตราการขยายตัวของการใช้น้ำหรือการใช้พลังงาน (-)
--	--

7.2 สิ่งแวดล้อม

ในกรณีสิ่งแวดล้อมก็เช่นเดียวกับทรัพยากร เนื่องจากสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นองค์ประกอบที่จะเอื้อหรือเป็นอันตรายต่อชีวิต และได้รับผลกระทบจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มนุษย์เป็นผู้กำหนด ดังนั้น เพื่อที่จะช่วยให้ชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลและพอประมาณที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ดังนั้น ตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อมที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มีการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมีเหตุผลก็คือ คุณภาพของสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วยคุณภาพของดิน น้ำ อากาศ สำหรับผู้ที่อาศัยอยู่ในเมือง น้ำที่สะอาด และอากาศบริสุทธิ์เป็นสิ่งจำเป็นแต่ขณะเดียวกัน น้ำนั้นอยู่ทั้งบนดิน ผิวดินและใต้ดิน ถ้าหากดินมีสารพิษที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์จะมีผลถึงคุณภาพน้ำด้วย และเมื่อมนุษย์มีคุณภาพทรัพยากรที่ไม่ดีย่อมมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีการมีสุขภาพกายและใจที่ดีก็เป็นที่ไปไม่ได้

การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นจะต้องพยายามกำหนดให้ปริมาณขยะอุตสาหกรรมและของเสียที่เป็นอันตรายมีน้อยที่สุด หรือถ้าจะมีบ้างก็ควรอยู่ในระดับที่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันการมีสุขภาพกายและใจที่ดีก็เป็นผลจากการกำจัดหรือความสามารถในการจัดการขยะและของเสียอันตรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทั้งสองปัจจัยดังกล่าวสะท้อนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีเหตุผล เพราะไม่เกินความสามารถที่จะทำให้นำมาใช้ใหม่ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด เป็นการสะท้อนความยั่งยืนของทรัพยากรทั้งหมด

ส่วนการอนุรักษ์และการรักษาคุณภาพทรัพยากรเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันนั้น วัตถุประสงค์ก็เพื่อให้ทรัพยากรที่มีคุณภาพดีเพื่อการใช้สอยตลอดไปเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้สามารถช่วยตัวเองได้ ซึ่งจะต้องพิจารณาจากทั้งคุณภาพและปริมาณของทรัพยากรดิน น้ำและป่า โดยทรัพยากรป่าไม้ถือว่ามีความสำคัญกว่าทรัพยากรอื่นทั้งหมด เพราะการมีพื้นที่ป่ามากและเป็นป่าที่มีคุณภาพที่ดีย่อมช่วยทำให้มีทรัพยากรน้ำที่บริบูรณ์สม่ำเสมอตลอดทั้งปี และเมื่อมีน้ำสม่ำเสมอโดยที่ดินไม่ถูกทำลายด้วยสารเคมีหรือสารพิษ ตลอดจนโลหะหนักอื่นๆ ดินก็จะมีคุณภาพดีด้วย ดังนั้น ปริมาณและคุณภาพของพื้นที่ป่าไม้จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด

การมีส่วนร่วมและความเป็นธรรมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นก็เพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีโอกาสเข้าถึงและใช้ทรัพยากรอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ซึ่งจะสะท้อนในรูปของปริมาณอาหารที่พอเพียง การมีสุขภาพกายและใจที่ดี มีอัตราการใช้น้ำและใช้พลังงานอย่างเหมาะสมและมีการกระจายการใช้กันอย่างเท่าเทียมกัน

ดังสามารถสะท้อนได้จากตัวชี้วัดในภาคสิ่งแวดล้อม ต่อไปนี้

ดัชนี/องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
1) การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมีเหตุผลและพอประมาณที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> • คุณภาพของสิ่งแวดล้อม เช่น ดิน น้ำ อากาศ (+) • อัตราการขยายตัวของปริมาณขยะอุตสาหกรรมและของเสียอันตราย (-)
2) การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีและลดความเสี่ยงต่อสังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> • การมีสุขภาพกายใจที่ดี(-)(วัดทางอ้อมจากการมีโรคที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี)
3) การมีส่วนร่วมและความเป็นธรรมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> • ความเข้มแข็งและสามัคคีของชุมชน (+)

ผลการคำนวณดัชนีชี้วัด

จากกำหนดตัวชี้วัดข้างต้น ได้มีการรวบรวมตัวเลขทางสถิติจากหน่วยงานต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2548 (ดูรายละเอียดจากภาคผนวก ง ตารางที่ ง.2) โดยคัดเลือกตัวแทนของดัชนีชี้วัดจากค่าสหสัมพันธ์ จากนั้นนำมาคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลตัวชี้วัดที่คัดเลือกแล้วแต่ละชุด เพื่อนำมาคำนวณค่าคะแนนความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงตามลำดับดังนี้

ผลจากการคำนวณค่าเฉลี่ยดัชนีชี้วัดมิติทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งสองหมวด คือ หมวดทรัพยากรธรรมชาติและหมวดสิ่งแวดล้อม ผลปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.56 (คือค่าอยู่ในช่วง 1.51-1.75 = C-) หมายถึง การพัฒนาการทางด้านทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในช่วงปี พ.ศ. 2548 พบว่า ยังใช้ไม่ได้

ผลการคำนวณจำแนกตามหมวด ปรากฏผลดังนี้

1) หมวดทรัพยากรธรรมชาติ ต้องปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.00 = D)

ตัวชี้วัดที่ 1 ความหลากหลายทางระบบนิเวศ ไม่มีฐานข้อมูลที่เป็นระบบ

ตัวชี้วัดที่ 2 ความหลากหลายทางชีวภาพ ไม่มีฐานข้อมูลที่เป็นระบบ

ตัวชี้วัดที่ 3 คุณภาพของทรัพยากร ต้องปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.00 = D)

- คุณภาพแหล่งน้ำ ต้องปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.00 = D)

- คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง ต้องปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.00 = D)

ตัวชี้วัดที่ 4 ปริมาณทรัพยากร ต้องปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.00 = D)

2) หมวดสิ่งแวดล้อม ยังไม่มีเปลี่ยนแปลงจากเดิม (ค่าเฉลี่ย 2.11 = C)

ตัวชี้วัดที่ 1 ปริมาณขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ต้องปรับปรุง

(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.33 = D)

ตัวชี้วัดที่ 2 การนำกลับไปใช้ใหม่ มีพัฒนาการดี

(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 = B)

ตัวชี้วัดที่ 3 คุณภาพอากาศ ยังไม่เปลี่ยนแปลงจากเดิม (ค่าเฉลี่ย 2.00 = C)

1) หมวดทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย ตัวชี้วัดดังนี้ คือ

ตัวชี้วัด 1 – 2 ความหลากหลายทางระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ

ความหลากหลายทางระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพเป็นดัชนีชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดถึงความสมดุลของระบบนิเวศ มีบทบาทต่อชนิด ปริมาณ สัดส่วน และการกระจายของสิ่งมีชีวิตชนิดต่างๆ เป็นแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต และเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยการจัดทำดัชนีชี้วัดจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงอัตราการสูญเสียความหลากหลายของระบบนิเวศและชีวภาพของประเทศไทย ที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์ได้อย่างไม่ยั่งยืน

จากการสืบค้นข้อมูลเพื่อนำมาจัดทำดัชนีชี้วัดความหลากหลายทางชีวภาพนั้น พบว่า ในส่วนของประเทศไทยนั้นมีการจัดทำฐานข้อมูล แต่ยังไม่เป็นระบบให้สามารถเพื่อสืบค้นได้ในรายปี เนื่องจากข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพส่วนใหญ่ มีการเก็บข้อมูลกระจายไปตามหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นการวิจัยที่แต่ละหน่วยงานเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล แต่ยังไม่ขาดหน่วยงานกลางที่รวบรวมและจัดทำเป็นฐานข้อมูลที่เป็นระบบเพื่อการสืบค้นข้อมูลในรายปี ซึ่งทั้งนี้หน่วยงานเจ้าภาพ คือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำลังจัดทำฐานข้อมูลดังกล่าว

ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า ถึงความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2535 จนถึงปัจจุบัน คือมี พรรณพืชประมาณ 15,000 ชนิด สัตว์และกระดูกสันหลังประเทศสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นก สัตว์เลื้อยคลาน และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก ประมาณ 1,721 ชนิด ในทะเลไทยมีปลาทะเลไม่ต่ำกว่า 2000 ชนิด หอยประมาณ 2,000 ชนิด และสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังอื่นๆ ประมาณ 11,900 ชนิด สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ระบุว่าความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยกำลังถูกคุกคามอย่างต่อเนื่อง จากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ เช่น การบุกรุกพื้นที่ป่า การลักลอบล่าสัตว์ป่าเก็บของป่า ฯลฯ ทำให้มี โอกาสเสี่ยงที่ชนิดพันธุ์สิ่งมีชีวิตจะถูกคุกคามเสี่ยงต่อสถานะการสูญพันธุ์เพิ่มมากขึ้น คาดได้ว่าถ้าหากมีการเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นระบบน่าจะแสดงผลได้ว่าความหลากหลายทางระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพจะลดลงอยู่ในขั้นต้องปรับปรุง

ตัวชี้วัด 3 คุณภาพของทรัพยากร

ผลจากคำนวณค่าเฉลี่ยในหมวด *คุณภาพของทรัพยากร* พบว่ายังไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม คือมีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1 (คือค่าอยู่ในช่วงน้อยกว่า 1.50 = เกรด D) ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีนโยบายเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรให้มีคุณภาพมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม

ความต้องการบริโภคของทรัพยากรของมนุษย์ที่เพิ่มมากขึ้น โดยละเลยการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้คุณภาพทรัพยากรเสื่อมโทรมลงอย่างต่อเนื่อง

ดังสามารถพิจารณาเป็นรายประเด็นจากดัชนีชี้วัดย่อย 2 ตัวชี้วัด ดังนี้

3.1 คุณภาพแหล่งน้ำ

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
G 1 (เลือก)	ผลรวมร้อยละของแหล่งน้ำจำแนกตามคุณภาพ ถ่วงน้ำหนัก โดยคะแนนคุณภาพ (+)	1

ดังผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยย่อยในเรื่อง *คุณภาพแหล่งน้ำ* ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1 (คือค่าอยู่ในช่วงน้อยกว่า 1.50 = เกรด D) หมายถึง มีค่าอยู่ในเกณฑ์ *ที่ต้องปรับปรุง* ทั้งนี้จากข้อมูลของรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่ผ่านมา ได้ระบุว่าแหล่งน้ำสำคัญในประเทศไทยหลายแห่งได้ถูกคุกคาม และถูกรบกวนจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของชุมชน สาเหตุหลักส่วนใหญ่เกิดจากน้ำทิ้งชุมชน และโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการลักลอบทิ้งโดยไม่ผ่านการบำบัด ทำให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพแหล่งน้ำมาโดยตลอด โดยเฉพาะแม่น้ำสายหลัก ทะเลสาบและแหล่งน้ำนิ่งสำคัญๆ ของประเทศ ทำให้คุณภาพน้ำเสื่อมโทรมมากขึ้นมาเป็นลำดับตลอดระยะ 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา

3.2 คุณภาพน้ำทะเลและชายฝั่ง

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
G 2	ผลรวมร้อยละของน้ำจำแนกตามคุณภาพ ถ่วงน้ำหนักโดยคะแนนคุณภาพ (+)	1

ดังผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยย่อยในเรื่อง *คุณภาพน้ำทะเลและชายฝั่ง* ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1 (คือค่าอยู่ในช่วงน้อยกว่า 1.50 = เกรด D) หมายถึง มีค่าอยู่ในเกณฑ์ *ที่ต้องปรับปรุง* เมื่อพิจารณาในระดับพื้นที่ เช่น จากรายงานสถานการณ์มลพิษนั้น พบว่าคุณภาพน้ำทะเลบริเวณปากแม่น้ำของอ่าวไทยยังอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม เนื่องจากได้รับอิทธิพลโดยตรงจากโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในบริเวณดังกล่าว แต่ทั้งนี้ในระยะที่ผ่านมาได้มีการตระหนักถึงปัญหานี้มากขึ้น จึงมีความพยายามที่จะลดขยะและของเสียในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งเพิ่มมากขึ้น

ตัวชี้วัดที่ 4 ปริมาณทรัพยากร

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
G 14	พื้นที่ป่าไม้ (ตร.กม.) (+)	1

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยย่อยในเรื่อง ปริมาณทรัพยากร ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 (คือค่าอยู่ในช่วงน้อยกว่า 1.50 = D) หมายถึง ปริมาณทรัพยากรอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง โดยพิจารณาจากพื้นที่ป่าไม้ของประเทศที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง เพราะสาเหตุจากพื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายทั้งจากมนุษย์ และธรรมชาติ¹²

จากข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ที่มีปริมาณลดน้อยลงในแต่ละปีจะมีผลสืบเนื่องให้แนวโน้มของแหล่งทรัพยากรอื่นๆ ลดน้อยลงไปด้วย เนื่องจาก ป่าไม้ เป็นเป็นแหล่งทรัพยากรที่ถือว่าเป็นผู้ผลิตหลักอันดับแรกในห่วงโซ่อาหาร ที่มีบทบาทสำคัญต่อการคงอยู่ของแหล่งทรัพยากรอื่นๆ

โดยจากผลการคำนวณ สรุปได้ว่าหมวดทรัพยากรธรรมชาติ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.5 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่แสดงให้เห็นว่าทรัพยากรธรรมชาติ อยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง เนื่องจากประเทศไทยมีความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่ถูกจัดสรรไปใช้ในทุกกิจกรรมของการดำรงชีวิต ถึงแม้ว่าจะมีการพยายามคำนึงถึงการรักษา และฟื้นฟูแหล่งทรัพยากร แต่อย่างไรก็ดี แหล่งทรัพยากรเหล่านี้ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นทดแทนความต้องการของมนุษย์ได้ทันกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา

2) หมวดสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัด 1 ปริมาณขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	กลุ่มที่ 1	2
G 3	ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้น (kg/คน.ปี) (-)	2
	กลุ่มที่ 2	1
G 5	ปริมาณของเสียที่เกิดจากภาคอุตสาหกรรม(ล้านตัน/ปี) (-)	1
	กลุ่มที่ 3	1
G 8	ปริมาณของเสียอันตราย (ล้านตัน/ล้านคน/ปี) (-)	1
	ค่าเฉลี่ยของหมวดย่อย	1.33

ที่มา: 1. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2548

2. กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, รายงานสถานการณ์มลพิษ พ.ศ.2548

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยย่อยในเรื่อง ปริมาณขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.33 (คือค่าอยู่ในช่วงน้อยกว่า 1.50 = D) หมายถึง อยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง โดยเฉพาะขยะเป็นปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นพร้อมกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม ปัจจุบันขยะในชุมชนทั่วประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญในด้านต่างๆ รวมทั้งเมืองท่องเที่ยวและแหล่งอุตสาหกรรม เนื่องจากมีการขยายตัวของเมืองและการเพิ่มขึ้นของประชากร ซึ่งมาจากการย้ายถิ่นของแรงงาน ส่งผลให้อัตราการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นและวิถีชีวิตของประชาชนที่มีรูปแบบการบริโภคเปลี่ยนไปมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นของปริมาณและการเปลี่ยนแปลงประเภทหรือชนิดของขยะ ส่วนปริมาณของเสียอันตรายมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากปี พ.ศ. 2544-2548 ซึ่งทั้งนี้ข้อมูลการจัดการของเสียอันตรายยังขาดความเป็นระบบ อีกทั้งพฤติกรรมกาทิ้งขยะของคนไทยทิ้งของเสียอันตรายปะปนร่วมกับขยะชนิดอื่นทำให้ยากต่อการกำจัดและคัดแยก

2. การนำกลับไปใช้ใหม่

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	2 กลุ่มเป็นอิสระจากกัน	
G 4	สัดส่วนการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยชุมชนต่อปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ร้อยละ) (+)	3
G 6	สัดส่วนการใช้ประโยชน์จากของเสียในภาคอุตสาหกรรมต่อปริมาณของเสียที่เกิดขึ้นในภาคอุตสาหกรรม (ร้อยละ) (+)	3
	ค่าเฉลี่ยของหมวดย่อย	3

ผลจากการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยย่อยในเรื่อง การนำกลับมาใช้ใหม่ ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ย 3 (คือค่าอยู่ในช่วง 2.76-3.25 = B) หมายถึง มีพัฒนาการดี โดยพบว่าการคัดแยกขยะเพื่อนำมาใช้ประโยชน์นั้น มีการปฏิบัติมาช้านานแล้ว แต่อยู่ในลักษณะที่เป็นระบบแบบไม่เป็นทางการ กล่าวคือเป็นการคัดแยกโดยกลุ่มผู้ยากไร้ ชาวเล้ง และพนักงานเก็บขนขยะขององค์กรท้องถิ่นเพื่อนำไปขายเป็นรายได้ที่ร้านรับซื้อของเก่า ซึ่งมีการขายส่งต่อๆ กันมาจนถึงโรงงานอุตสาหกรรมที่จะนำของเสียเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ เป็นวัตถุดิบในการผลิตต่อไปแต่ยังไม่มีการระบุเบียบมากนัก สถานการณ์ของการใช้ประโยชน์จากขยะนั้นพบว่าในปี พ.ศ. 2548 ประเทศไทยมีการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยชุมชนต่อปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นร้อยละ 22.03 และมีการใช้ประโยชน์ประโยชน์ของเสียในภาคอุตสาหกรรมต่อปริมาณของเสียภาคอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นร้อยละ 56.85 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยและของเสียที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2544-2547 อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการกำจัดขยะยังถือว่าเป็นปัญหาอยู่ กล่าวคือ ยังไม่

สามารถจัดการให้หมดไปได้ เพราะขยะมีหลายชนิดและมีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน โดยหากเป็นขยะของเสียอันตราย เช่น แบตเตอรี่ กากของเสียอุตสาหกรรม โลหะหนัก ขยะติดเชื้อต่างๆ เหล่านี้จะต้องผ่านกระบวนการจัดการด้วยเทคโนโลยีที่ซับซ้อน ซึ่งทั้งนี้ในส่วนของประเทศไทยยังไม่มีระบบที่จะกำจัดขยะของเสียอันตรายเหล่านี้ให้ครอบคลุมในทุกพื้นที่ของประเทศ

3. คุณภาพอากาศ

รหัส	ตัวชี้วัด (ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา)	คะแนนปี 2548
	กลุ่มที่ 1	
G 11	ปริมาณการปล่อยมลพิษก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์(CO ₂) ต่อ GDP ณ ราคาปีฐาน 2531 (กรัม/บาท) (-)	2
	กลุ่มที่ 2	
G 24	โรคของระบบทางเดินหายใจ (-)	3*
	ค่าเฉลี่ยของหมวดย่อย	2

หมายเหตุ * ไม่นับเนื่องจากผลไม่ชัดเจน

ผลการคำนวณคะแนนค่าเฉลี่ยย่อยในเรื่อง *คุณภาพอากาศ* ปรากฏว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.5 (คือค่าอยู่ในช่วง 2.26-2.50 = C+) หมายถึง *เริ่มมีแนวโน้มที่มีพัฒนาการบ้าง* ทั้งนี้เนื่องจากมีความพยายามจากหน่วยงานภาครัฐที่จะควบคุมไม่ให้เกิดปัญหาหมอกพิษทางอากาศ จึงส่งผลให้ประชาชนป่วยด้วยโรคจากระบบทางเดินหายใจยังมีจำนวนน้อยอยู่เมื่อเทียบจากอัตราการป่วยด้วยโรคที่เกิดจากมลพิษอย่างอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสื่อต่างๆ ได้รณรงค์ในเรื่องของปัญหาสภาพมลพิษทางอากาศ ทำให้ประชาชนมีแนวโน้มให้ความสำคัญในการป้องกันตนเองไม่ให้สูดอากาศพิษมากขึ้น แต่อย่างไรก็ดี ปัญหาคุณภาพอากาศ นั้นจะต้องมีการดูแลควบคุมอย่างต่อเนื่อง เพราะประชาชนส่วนใหญ่ต้องสัมผัสและได้รับมลพิษด้านนี้อยู่เสมอในชีวิตประจำวันซึ่งอาจจะมากหรือน้อยต่างกัน ขึ้นกับบริเวณที่อาศัย เช่น บริเวณชุมชนที่พักอาศัย อาจไม่ได้รับผลกระทบมากนัก แต่หากเป็นบริเวณที่อยู่รอบนิคมอุตสาหกรรม โรงไฟฟ้า บริเวณท้องถนน จะได้รับผลกระทบสูง เช่น ปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิง โดยเฉพาะบริเวณที่มีการจราจรหนาแน่น หรือปัญหาโรงไฟฟ้าแม่เมาะ อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง หรือในบริเวณพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ที่พบว่ามีมลพิษซัลเฟอร์ไดออกไซด์และค่าก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ในปริมาณสูงเกินค่ามาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศ ซึ่งก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน

ดังนั้นในหมวดของสิ่งแวดล้อม ได้คำนวณผลโดยเฉลี่ย เท่ากับ 2.11 หมายถึง *ยังไม่มี* การเปลี่ยนแปลงจากเดิม (คือค่าอยู่ในช่วง 1.76 – 2.25 = C) เนื่องจากระบบเศรษฐกิจได้สร้างขยะ

เพิ่มขึ้นตลอดเวลาแต่ในขณะเดียวกันก็มีมาตรการนำขยะกลับมาใช้ใหม่และแยกขยะอย่างเป็นระบบมากขึ้น ส่วนการปล่อยมลพิษในอากาศถึงแม้จะไม่มีเปลี่ยนแปลงแต่การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงพิษภัยและมีระบบป้องกันมลพิษทางอากาศดีขึ้นมีผลทำให้โรคที่เกิดจากระบบทางเดินหายใจลดลงแต่ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นเพราะการรณรงค์ให้งดสูบบุหรี่ก็เป็นได้

สรุปผลการคัดเลือกตัวแทนของดัชนีชี้วัด

สรุปผลโดยรวมจากการประมวลค่าคะแนนดัชนีชี้วัดมิติทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพบว่าการพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ยังมีแนวโน้มที่มีพัฒนาการไปสู่ทิศทางการเปลี่ยนแปลงเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้สามารถสรุปผลจากการคัดเลือกดัชนีชี้วัดมิติทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังนี้

สรุปผลการคัดเลือกดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		
<p>ความพอประมาณ</p> <p>การมีสติปัญญาและภูมิปัญญา รู้จักใช้และสงวนรักษาทรัพยากรในแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสมและเพิ่มคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่</p>	<p>ความมีเหตุผล</p> <p>การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ้มค่า มีความสมดุล ไม่เบียดเบียนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่เกินความสามารถที่ธรรมชาติจะรองรับได้</p>	<p>การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี</p> <p>การลดความเสี่ยงและพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด ซึ่งในกรณีของสิ่งแวดล้อม คือ การรักษาความหลากหลายของทั้งระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่ ซึ่งจะเป็นการทำให้ระบบคนและธรรมชาติอยู่ร่วมกันได้ และลดความเสี่ยงทั้งด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม</p>
<p>↓ เงื่อนไขของดัชนีชี้วัดภาวะสังคม ↓</p>		
<p>คุณธรรม</p> <p>ความเกื้อกูลช่วยเหลือกันและคำนึงถึงส่วนรวม</p>	<p>ความรู้</p> <p>การมีปัญญาและภูมิความรู้ ภูมิสังคม ที่คำนึงถึงการพัฒนาบนพื้นฐานของความแตกต่างของความหลากหลายทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมตามสภาพแวดล้อมของพื้นที่</p>	

ดัชนีชี้วัดและองค์ประกอบ

หมวดภาคทรัพยากรธรรมชาติ

1. ความหลากหลายทางระบบนิเวศ
2. ความหลากหลายทางชีวภาพ
3. คุณภาพของทรัพยากร
  - ผลรวมร้อยละของแหล่งน้ำจืดตามคุณภาพ ถ่วงน้ำหนักโดยคะแนนคุณภาพ
  - ผลรวมร้อยละของน้ำจืดตามคุณภาพ ถ่วงน้ำหนักโดยคะแนนคุณภาพ
4. ปริมาณทรัพยากร
  - พื้นที่ป่าไม้ (ตร.กม.)

หมวดภาคสิ่งแวดล้อม

1. ปริมาณขยะและของเสียอันตราย
  - ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้น (kg./คน.ปี)
  - ปริมาณของเสียที่เกิดจากภาคอุตสาหกรรม (ล้านตัน/ปี)
  - ปริมาณของเสียอันตราย (ล้านตัน/ล้านคน/ปี)
2. การนำกลับไปใช้ใหม่
  - สัดส่วนการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยชุมชนต่อปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ร้อยละ)
  - สัดส่วนการใช้ประโยชน์จากของเสียในภาคอุตสาหกรรมต่อปริมาณของเสียที่เกิดขึ้นในภาคอุตสาหกรรม
3. คุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น อากาศ น้ำ ดิน
  - ปริมาณการปล่อยมลพิษก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ต่อ GDP ณ ราคาปีฐาน 2531 (กรัม/บาท)
  - โรคของระบบทางเดินหายใจ